

10

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Călin Bogătean -Biserica din copac -

Suflet demn și incoruptibil, Ion Hadîrcă

Eu sunt cu cei ce nu se lasă

De mamă, limbă și pământ.

În orice lacrimă-s acasă.

Cu orice preț- eu încă sunt! (Ion Hadîrcă)

Ion Hadîrcă, distins poet și cărturar în luna lui Octavian Augustus (anul curent), a rotunjit vârsta de 60 ani. Poetul și publicistul Ion Hadîrcă vine în pragul acestui frumos jubileu cu un registru poetic și publicistic dominat de meditații grave, pline de demnitate asupra destinului omului și al țării.

Ion Hadîrcă este poetul nostru basarabean, poet sensibil, ușor clasicist, bântuit de marile teme dintotdeauna ale poeziei, lucid și sobru, este creatorul unor structuri eufonice de o aleasă ținută intelectuală. Autor a peste 30 de volume de poezie, publicistică, eseu și traduceri literare, este cunoscut în întreg arealul limbii române, iar opera sa fiind tradusă în mai multe limbi de circulație internațională. Este un scriitor reprezentativ al generației optzeciștilor în literatura basarabeană. Primele încercări literare datează din perioada școlară. Prima plachetă de versuri, *Zilele*, cu prefață de Mihai Cimpoi, apărând în 1977, în colecția *Debut*. Autor al volumelor de poezii *Lut ars*, *Darul vorbirii*, *Ambasadorul Atlan*, *Teoria stării inutile*, *Arta obsesiei*, ș.a., a publicat și cărți pentru copii, în care adoptă „postura de poet-copil ce privește în lume nu atât prin copilăria maturului, cât prin maturitatea copilului...” (Mihai Cimpoi): *Noițele*, *Duminica mare*, *Bunicuța zburătoare*, *Artera Zen*, *De ce-i mare soarele*, *Aproape trei cai*, *Povestea cerbului divin*, ș.a

Criticii literari remarcă la poetul Ion Hadîrcă o anumită eleganță, deloc ostentativă, a rostirii. Când dumnealui recita, Nichita Stănescu se ridica în picioare: ca omagiu adus poeziei. Și Grigore Vieru era de părere că poezia se recită în picioare, cu capul descoperit, de parca te-ai afla în amvon.

Poetul, Ion Hadîrcă, nu-și caută formula, ci o găsește cu ușurință aproape întotdeauna, înaintînd cu aparentă ușurință pe marginea propriului rîu. Din poezia lui simțim un suflet demn și incoruptibil, ea fiind o splendidă sinteză de simțire și luciditate, iar opera sa de viață este o construcție intelectuală, bazată pe o realizare coerentă de proporții.

Pentru un poet cuvîntul înseamnă lucrare, muncă, faptă, dăruire. Ion Hadîrcă este poetul arderii totale, este omul de curaj care primește cu pieptul deschis, drept în față, loviturile timpului depășit de istorie. Este omul care, în numele renașterii vieții noastre, a neamului nostru, a Patriei noastre, sparge timpul către viitor cu propria inimă dezgolită. Adună versul

rînd cu rînd. Nu există un drum pe unde să fi pășit el fără să aleagă un vers. Tot ce i se așterne ochiului în cale, tot ce a auzit și reținut, constituie sursă de inspirație.

Ion Hadîrcă recreează inspirat poezia inefabilă a acestui picior de plai. Iar producția lirică de

ultimă oră a lui Ion Hadîrcă are o dicțiune contemporană, un limbaj mult evoluat și se înscrie cu toată forța în expresia paradigmatică a poeziei moderne.

În istoria neamului nostru poetul și omul politic Ion Hadîrcă e un nume de prestigiu. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, a fost și președintele Frontului Popular din perioada marilor noastre izbînzii naționale, a condus prima Mare Adunare Națională, la 27 august a avut inspirația de a propune, în calitatea sa de prim-vicepreședinte al Parlamentului, ca imnul „Deșteaptă-te române!” să fie aprobat ca imn național al Republicii Moldova, iar în prezent domnul Ion Hadîrcă este deputat în Parlamentul R.Moldova de la Partidul Liberal.

Ion Hadîrcă a activat în calitate de redactor, apoi șef de secție la Editura *Literatura artistică*. Din anul 1992 pînă în prezent este președinte al cenaclului *Mihai Eminescu* al bibliotecii „Onisifor Ghibu”, prima bibliotecă de carte românească din Chișinău. Om de vastă cultură și inedită inteligență, Ion Hadîrcă este un bun prieten și al bibliotecii „Târgu-Mureș” pe care o apreciază înalt. Receptiv și neobosit, nu o dată a pășit pragul bibliotecii „Târgu-Mureș”, participînd cu plăcere la acțiunile culturale organizate de bibliotecă. A fost fidel „Zilelor bibliotecii”, care tradițional se sărbătorește anual în luna octombrie. Cu generozitate a donat bibliotecii cărțile sale, lăsând sincere și sensibile gânduri pentru cititori și colaboratori.

Semnificativ este faptul că Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret de repetate ori a premiat cărțile lui Ion Hadîrcă. Poate că nimeni altul în generația sa nu reușește să sincronizeze creația cu cerințele spirituale a acestui picior de plai.

CLAUDIA ȘATRAVCA,
Director biblioteca „Târgu-Mureș”,
Chișinău

O comoară bibliografică inestimabilă destinată Bibliotecii “Târgu-Mureș” din Chișinău

Începutul poveștii legate de necesitatea facsimilării manuscriselor eminesciene este legat de numele lui Constantin Noica. Cunoscutul gânditor român, și-a început activitatea de cercetare filozofică la Seminarul de istorie a filozofiei, unde a lucrat ca bibliotecar apoi și-a consolidat experiența în cadrul studiilor de specializare urmate în Franța în perioada interbelică. Valoarea cea mai înaltă a cercetării sale filozofice a fost atinsă cu prilejul suținerii la Universitatea din București a tezei de doctorat intitulată “Schiță pentru istoria lui cum e cu puțință ceva nou”, publicată în 1940.

Interesele lui Constantin Noica s-au răspândit în rândul unor domenii de meditație extrem de diverse cuprinzând logica, ontologia, istoria filozofiei, filozofia culturii, estetica filozofică și filozofia limbajului. Creația sa filozofică a îmbogățit zestrea culturală a gândirii românești cu comori de meditație precum : “Mathesis sau bucuriile simple”, “Pagini despre sufletul românesc”, “Rostirea filozofică românească”, “Sentimentul românesc al ființei”, “Devenirea într-o ființă” și altele.

Trebuie să subliniez că interogațiile sale nu s-au rezumat la fascinantul univers al ontologiei, ci s-au prelungit în sfera literaturii și culturii românești. De pe această poziție, Noica a devenit autorul unor discursuri textuale extrem de sincere în care și-a exprimat admirația față de Eminescu, pe care îl considera “omul deplin al culturii românești”. Momentul culminant al admirației lui Noica față de opera și personalitatea lui Eminescu a fost atins în clipa în care a început să lectureze cele 44 de caiete eminesciene aflate în fondul de documente al Bibliotecii Academiei Române. Fascinat de conținutul manuscriselor păstrate la Biblioteca Academiei, C. Noica s-a transformat într-un militant al necesității popularizării acestor manuscrise și a pus pentru întâia oară problema facsimilării „Caietelor lui Eminescu”. Pledoaria sa, bazată pe ideea căutării „neștitului Eminescu” are în vedere necesitatea diseminării tuturor informațiilor care dezvăluie „ce a făcut, cât a trudit și cât știa Eminescu, în ceasul acela al culturii românești”.

Antologia : „Introducere la miracolul eminescian”, apărută postum, la editura Humanitas, în 1992, dezvăluie o serie remarcabilă de studii și texte apologetice referitoare la Eminescu și scrise de Noica pentru apărarea cuvântului românesc eminescian. Extraordinar, în „Caietele lui Eminescu”, care însumează peste 7000 de file este faptul ca ele reflectă, amploarea geniului eminescian interesat nu doar de literatură și creația literară, ci și de filozofie și istorie, de astronomie și matematică, de lingvistică și logică. Textele cuprinse în antologia „Introducere la miracolul eminescian” dezvăluie obsesia lui Noica legată de proiectul facsimilării manuscriselor poetului național.

În cele din urmă eforturile apologetice ale lui Constantin Noica, au fost finalizate de Editura Academiei Române, care a tipărit, începând cu anul 2002, un șir de volume reprezentând „Ediția Facsimilată a Manuscriselor Eminesciene”. Alături de ediția Perpesicius, care cuprinde opera completă a lui Eminescu. Manuscrisele eminesciene apărute în ediție facsimil la Editura Academiei Române, reprezintă o comoară culturală inestimabilă oferită publicului în 24 de volume¹ editate atât în format tradițional, cât și în format electronic. Ele fascinează prin înfățișarea elegantă, prin caracterul exhaustiv și prin încercarea de a nu pierde nimic din adevărul de viață eminescian, din frumusețea neșteptată a gândurilor exprimate de cel mai mare poet al României..

Sub influența pledoariei lui Noica despre necesitatea popularizării manuscriselor lui Eminescu, Biblioteca Județeană Mureș, reprezentată de Liliana Modovan, a reușit să obțină, atât pentru biblioteca mamă, cu sediul în Târgu-Mureș, cât și pentru filiala din Chișinău, mai precis pentru Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău, câte un set de 16 exemplare din Ediția a II-a, facsimilată a manuscriselor lui Eminescu. Incluzând volumele, VIII-XXII și volumul XXIV din această serie, dubla donație a fost obținută de la Biblioteca Academiei Române, care și-a exercitat generozitatea culturală, în calitate de donator. Din dorința a înlătura orice urmă de îndoială referitoare la valoarea culturală a acestei donații de carte, îmi permit să închei cu sfatul lui N. Iorga, care credea că „niciun rând din Eminescu nu trebuie să rămână nepublicat”.

LILIANA MOLDOVAN

¹ Volumul 23 al acestei serii se află în curs de apariție

LEONARD TUCHILATU ȘI VREREA DE A FI

Marele nedreptățit al poeziei basarabene este, categoric, Leonard Tuchilatu, ivit pe lume într-o familie de pedagogi, la Bursuceni-Sângerei (n. 10 noiembrie 1951), frângându-și zborul la nici 24 de ani, răpus de leucemie într-un spital moscovit (4 noiembrie 1975). Cel care oferea „semnele” unui talent excepțional dovedea, judecat în context, o accentuată modernitate, refuzând, ca inconformist însingurat, servituțile și distingându-se net de partitura confrăților, producând pe bandă cărți mutilate. Debutase în 1972 în *Tinerimea Moldovei* propunând o estetică proaspătă, nutrită de lecturile unui cititor famelic; între 1971-1973, fiind la Chișinău (ca paznic de noapte și măturător) întârzia neșăgios în bibliotecile orașului. Înainte (1969-1971) își satisfăcuse serviciul militar iar din 1973 frecventa Institutul de literatură „Maxim Gorki”. A scris, totuși, mult (peste 300 de poezii, romanul *Nea Nae*, două nuvele, un scenariu de film) dar n-a apucat să-și vadă vreo carte tipărită. *Sol* (1977) rămâne „o carte de inimă”, spunea Valeriu Matei într-un studiu penetrant din 1981, folosit peste două decenii ca *Prefață* la placheta bilingvă *Rapsodie / Rapsodia* (2001, în traducerea Miroslavei Metleaeva). A urmat, la mare distanță, *Fata Morgana* (1989), apoi *Sol. Fata Morgana* (Glasul, 1995) și amintita *Rapsodie*, toate volume postume, așadar.

Aprecierile însă n-au întârziat deși s-a scris puțin despre acest enigmatic poet, de o incredibilă modestie, „trecut de destin”, conectat la „o fenomenală trăire poetică” (A. Langa). În epoca „dogmatismul cras”, el a cultivat formula neo-expresionistă, zicea același A. Langa într-un „profil” din 1996 (*Creație prin destin*), dezvoltând ipoteza într-un volum consacrat expresionismului (*De la Lucian Blaga la Leonard Tuchilatu*, 2001). Lângă acel articol scris de Valeriu Matei în anii studenției (pomenit deja), vom mai menționa pe G. Meniuc, notând că Tuchilatu era obsedat de „lumea sonoră” (cuvintele dublând muzica), pe Vl. Beșleagă vorbind despre „chemarea sufletului” și, evident, pe Nichita Stănescu, cel care, în 1976, aflat la Chișinău parafa un adevăr esențial: „poetul acesta nu a făcut poezie, ci poezia l-a făcut pe el”!

Străină de reverențele convenționale, poezia lui Tuchilatu caută „drumul greu al cuvintelor”, împăcând „abundența de suflet” cu rațiunea rece. De sensibilitate cosmică, purtând ecourile rusticității, ea nu are nimic sărbătoresc. Natura părtașă invită la comuniune și identificare; mioritismul, „boala luminoasă a cerului” (v. *Poem*) conducând la

integrare cosmică nu alungă însă impresia de „poezie neagră”. Stările eului creator sunt divulgate cu o izbitoare sinceritate; artificialul nu-și află sălaș, intensitatea trăirilor aparține unei sensibilități exacerbate, știind prea bine că boala necruțătoare va lovi curând. Iminența sfârșitului colorează funebru și proza sa, poematică inevitabil, de factură psihobiografică (Al. Cosmescu, A. Langa), plonjând în onirism (precum un Elis în „orașul mort” din *Dansul păpușilor*). Nu putem apoi ignora însemnările de lectură, laconice, din arhiva poetului, probând certe calități exegetice. Lecturile din poezii expresionisti germani (Rilke, Trakl, Georg Heym) dezvoltând poetica „strigătului” și lirismul neguros, al „viziunilor întunecate”, „influențele” din Quasimodo, Ungaretti (Leonard învățând, ca autodidact, italiana pentru a-i citi în original), poezia blagiană și folclorul au fost metabolizate și au rodit, modelând o viziune în răspăr față de rețetarul epocii triumfaliste.

Condamnat, spuneam, asaltat de „pustiul umbrelor”, poetul e năpădit de singurătate și tristețe. Relația viață / operă este, certamente, cheia de lectură pentru a descifra tainele acestui suflet „noduros”, revărsat într-o confesiune monotonă, gustând cu mare intensitate frumusețile vieții și „bucuriile orei”, obsedat însă de „apropierea de Marele Somn”: „E strașnic când îți auzi sfârșitul / Dictat de natură”. În astfel de momente indescriptibile, mângăiate de gândul mincinos al continuității, „prețul orelor lucide crește mereu”. *Vrerea de a fi*, înfrângând soarta potrivnică (poetul a fost ținut în viață, în afara timpului concret, prin transfuzii, vreo opt luni, mângălind liric „cuneiforme”, descifrate de sora lui, Leonida Lari) înseamnă un „monolog al voinței” (cf. Mihai Iorga), în tentativa de a-și supune destinul. „Foamea de nimic” invocă „zilele netrăite ale copilăriei”, acea „jumătate de suflet” rămasă la casa părintească, reinventând „o lume de farmec și vis”, înțesată de taine. Dar cu sentimentul marginii și al abisului, sub amenințarea Nimicului, poetul vrea să înțeleagă moartea ca o transcendere spre tărâmul „izvoarelor dintâi”. Dispariția ar putea fi o integrare în Marele Tot: „Sunt vechi ca frunza / căzută la inima pământului”. Bucuriile, câte au fost, și dezamăgirile,

numeroase, par a se abstractiza: „N-am bucurii și nici mahne / Un om de zăpadă moare ușor, / Și cineva culege mărgăritare”. Acest tragism, alimentat de grele suferințe trupesti se îndepărtează cumva, într-o abstragere care lasă loc unor stări înălțătoare, luminoase, în numele *bolii / poverii de a fi*. Roata destinului e nemiloasă însă și poetul, în zboru-i meteoric, va mărturisi că e locuit de „o vrere nicicând împăcată”. „Ființa eterică” a fratelui Leonard, căutat „în tot” (v. *Inima ta*), invocată repetat de Leonida Lari îi prelungește prezența; frăția de sânge devine o existență spirituală, complementară.

Mistuit de boală, poetul va sfârși în iarna anului 1975 în acel spital din Moscova; s-a luptat cu moartea și, încolțit de grele presimțiri, simțind cum viața se scurgea din trupu-i micit de suferință își va declama, la nici 24 de ani, durerea: „N-ai fost aici să ajungi a striga la cer ca un copil mic”. S-a refugiat în „țara de flori și oseminte”, adormit „în apele calde al cerului”. Recunoscând, însă, în pofida notei mioritice, a stoicismului afișat într-o lirie lapidară, austeră, regretul copleșitor, anihilant al despărțirii: „șuierul gol al vinelor în corpul ce mai vrea să trăiască”.

Singulară în contextul generației, poezia lui Leonrad Tuchilatu trebuie grabnic reevaluată, devenind vizibilă; fiindcă avem de-a face, ne încredința Andrei Langa, cu *un fenomen literar Leonrad Tuchilatu*. Subscriem, încântați de bucuria acestei târzii descoperiri.

ADRIAN DINU RACHIERU

RAPSODIE

Ascultă,
Au cântat cocoșii de zi,
Mamă. Larma lor s-a stins demult.
Undeva a mai rămas strigătul lor stingher,
Atârând în umbra nopții.
S-au deschis porțile mari
Ale lumii,
Mamă!

CULOARE

Poate stau acum la începutul unei bucurii?
Nașterea noastră, clipă eternă,
se va mai repeta încă?
Pe un picior de lemn stă ologul
unui război mare
asemeni unui cocostârc.
Viața lui este înșirată
pe mărgăritarele unor amărăciuni albe,
soarele uscat e nerăbdător cu el –

în dăruirea sa joacă cele șapte culori,
ajungând la nebunie –
încontinuu hărțuială
pe țepii aspri ai zilelor.
Aici zac porumbei,
umbriți de mâna amurgului,
aici zace un dans, sfârșitul căruia
mai bântuie încă printre plopilor veseli.
Aici zace un dans, închis de lacrimi
și de durerea celui pășind
cu piciorul înmugurit de ploile primăverii.

DE TOAMNĂ

Cocorii ce pleacă mă întristează
asemeni unor sunete ce lasă struna
și mă ajung,
amintindu-mi de tine, copilărie
speriată de țigani bârboși,
pierdută printre florile luncilor,
pe unde mi-au rătăcit pașii
tremurători la glasul cavalului
și la dialogul dealurilor
ce-mi împrejmuiă casa.
Voci cristaline
îmi împânzeau grădina
și-mi părea că sunt într-o lume
de farmec și vis...
Trist, acum vântul
mă înfășoară în veșminte de frunze,
să nu mai știu că te uit.

CASA (II)

Cătinel, cătinel, pașii mă îndreaptă
Acolo, unde se adunau toate
într-o armonie de neuitat,
acolo, unde prin iarbă
îmi petrecusem zile fără de griji,
fiind mai marele lumii,
unde frigul mă trimitea
să-mi dezbrac urșii mei închipuiți,
unde se întorc bătrânii
și melcii cu casa în spate,
unde lacrimile mamei înfloresc
și-mi stau pe inimă trandafiri albi.
Acolo, unde mi-am lăsat o jumătate de suflet,
unde noaptea
îmi aduce licurici
să-mi facă și ea o bucurie,
unde nu mai calc
cu tot piciorul,
silindu-mă cu tot ce pot
să scurtez nopțile,
pentru a lungi viața
celor ce m-au iubit totdeauna.

* * *

Strigă – și te vor auzi
caii nopții
și vor bate aspru din copite
și vei râde atunci –
cât de ușor se uită copilăria
cât de ușor seacă un izvor fermecat
Bate zi a cerului bate
trezind o neliniște a întoarcerii
trezind o durere de a exista
trezind dulcele somn...

Bate fără întrerupere
până te va sfâșia vântul
până te va deschide liniștea
și tremurul unei mâini înțepenite
pe hârtia albă ca iarna

ARTĂ

În simplitatea asta a bucuriilor
oare cine la orânduiește?
Plăpând par
în tremurul unei lumânări
pe jumătate arse
să scriu despre lumină, despre bucuriile orei.
Geamătul surd, însă, minte atât de nerușinat...
Să mă aplec încet, încet, să culeg
grăunțele unor amărăciuni adevărate...

ORE TÂRZII

De câte ori
m-am întâlnit cu tine, cuvânt,
de atâtea ori
am rămas atât de singur,
că-mi simțeam sufletul
cum curge din mine.
De atâtea ori am strigat
până mi-am pierdut cumpătul,
ca să ajungă lumină
și la căpătâiul celui din urmă
muribund.

* * *

Crede aproapei,
căci va veni vremea
când nu te va mai crede nimeni
și, mâhnit, te vei simți
în plus pentru orice
și povara ta pentru oameni
te va înstrăina de toate lucrurile,
chiar și de cele
ce ți-au fost dragi cândva.

Tu luminează-ți fața
în culorile bucuriei
zilei și soarelui,
marelor sărbători.
Crede aproapei
și vei fi vrăjitor pe toate
puterile, împotriva răului,
împotriva ispitei și primejdiei,
pentru că ele vor dispărea
împreună cu minciuna, viclenia
și toate ale lor.
Atunci te vei simți mare, voinic,
încununat cu laurii biruinței
asupra unor câmpii
acoperite cu cranii albinde
și cu furnici care,
alergând harnic, amintesc
de veselie și de muzică
sfântă a naturii.

* * *

Simt apele tulburi ce-mi învăluie cărarea
Și, fără să vreau, pașii mă duc spre sfârșit,
Sunt vechi ca frunza
căzută la inima pământului,
Ridicată de vânt și împrăștiată
Prin pustiul umbrelor.

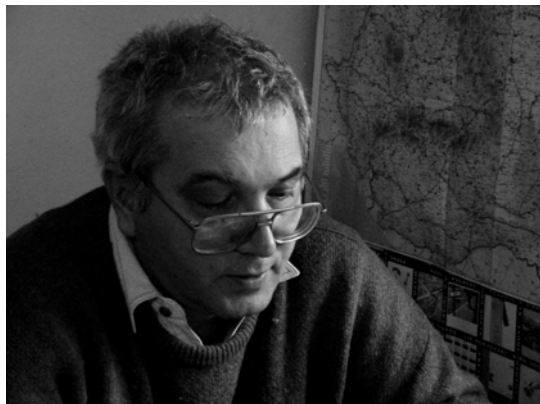
* * *

Cât de departe sunt eu de voi
Disparația mea nu e misterioasă
Întrebați vântul
Lamele soarelui mi-au tăiat mâinile
Pentru a vă mai îmbrățișa
Și râd aspru heraldic

* * *

Am să mă întorc acasă,
Chiar de m-aș ști venit din ceea lume,
Chiar de nu mă veți primi,
Am să mă întorc acasă.
Atunci când nu au rost amintirile,
Ar trebui să poposim undeva
Sub un acoperiș, fie și străin.
Ar trebui,
Însă am să mă întorc la mine,
Cu toate că nu mă mai am,
Am să mă întorc să știu
De voi, părinți, de voi, câmpii,
De voi, flămuri stinse ale copilăriei.

VATRA VECHIE DIALOG cu DUMITRU CHIOARU

„Am încredere în literatura română”

-Timpul cărților se gârbovește lent... - *scrieți, domnule Dumitru Chioaru. Această gârbovire este îmbătrânirea cărților sau dispariția lor?*

-Nu cred că îmbătrânesc cărțile. Cărțile mari, precum *Don Quijote* sau *Odiseea* sunt poate chiar mai tinere decât unele cărți contemporane. Există, însă, riscul unei uitări a literaturii, pentru alte forme de divertisment, mai ales în privința poeziei. Constat că poezia nu se mai găsește în librării, că poeții încep să semene tot mai mult cu o sectă, că vorbesc o limbă pe care câteodată nici ei între ei nu ajung s-o mai cunoască și s-o înțeleagă. Există o poezie care nu mai ajunge la public. Pentru ce ar trebui făcut ca relația aceasta esențială, scriitor-public, să funcționeze, n-am soluții.

-*Antologiile de poezie contemporană ar putea să vitalizeze publicul de poezie?*

-Mai repede decât volumele care nu ajung la cititor. Poetul le are în geanta sa, le împarte prietenilor și eventual criticilor. Da, cel mai bun mijloc ar fi antologiile, nu doar pe criteriul cronologic, dar și pe criteriul grupărilor literare, chiar tematic, în așa fel încât să fie reprezentați poeții de valoare de care România la această oră nu duce lipsă. Sunt mulți poeți importanți, necunoscuți marelui public.

-*Sunteți autorul unei asemenea antologii. Cum a fost receptată?*

-Antologia făcută de mine, împreună cu Ioan Radu Văcărescu, a avut o bună receptare. Tirajul de 1000 de exemplare s-a epuizat. Lucrăm în continuare la această antologie, să scoatem o nouă ediție, dar, se pare, niciun editor nu-și permite în ziua de azi să facă o asemenea investiție. Nu atât costurile de tipar ar fi greu de suportat, cât drepturile de autor. Unii dintre urmașii poezilor antologați cer sume

fabuloase. În aceste condiții, neînțelegându-se importanța faptului cultural, e aproape imposibil să se facă antologii foarte bune.

- *Simțiți că cititorul (cel care mai este!) se îndepărtează de poezia banalului cotidian și se apropie de poezia genuină?*

-Eu am anticipat cu ani în urmă (colegii mei de generație nu erau de acord) că, după epuizarea experienței postmoderne, poezia va reveni la lirism, la o formă mai genuină, pe care o descoperă, o practică tineri poeți talentați ca Dan Coman, Teodor Dună, Claudiu Komartin, Ștefan Manasia ori sibianul Radu Vancu. Ei reconsideră lirismul, asimilând, în același timp, ceea ce optzeciștii au făcut într-o direcție nouă, constructivă. Am rămas credincios unei asemenea poezii de substanță pe care o practică unii colegii de generație și m-aș referi la doi care îmi plac cel mai mult: Ion Mureșan și Mariana Marin, unul de la *Echinox*, celălalt de la *Cenacul de luni*. Ei rămân în timp mai bine conservați și vor avea o influență mai lungă și mai adâncă decât poeții experimentali, Cărtărescu, Coșovei, Iaru, Mușina care, în mod ciudat, fiind prea postmoderni, ajung să fie caduci estetic neașteptat de repede. Cred în revenirea unei poezii de esență chiar orfică, în sensul modern al lucrurilor, o poezie de trăire și nu un construct artificial. Marea poezie a fost și va rămâne întotdeauna lirică.

-*Aminteți de Echinox; timpul acela numit de Ion Pop al prieteniei exigente. Se mai menține astăzi prietenia exigentă a Echinoxului?*

-Cred că da. De curând, a fost o întâlnire prilejuită de împlinirea a 40 de ani de la înființarea *Echinoxului*. S-au strâns echinoxistii din toate promoțiile, pentru a schimba păreri și cărți. Constat la cei din generația mea că ne comportăm ca niște adolescenți, că am rămas, într-un fel, ca atunci când eram la *Echinox*. *Echinoxul* a rămas o școală ludică. Jocul acesta este unul al exigenței și al prieteniei. Altceva e în scădere. Interesul pentru *Echinox*, deși au apărut cărți importante, ca cea a lui Petru Poantă sau, recent, cartea lui Ion Pop despre *Vocile poeziei* sau dicționarul, diletant din păcate, a lui Horea Poenaru. *Echinoxul* rămâne oarecum închis, are ceva sectant. La întâlnirea de care aminteam, presa n-a fost prezentă și puțini au fost scriitorii din alte grupări literare. Mi-am pus problema dacă nu cumva *Echinoxul* e un capitol de istorie literară încheiat. Nu cred... Rămâne cel mai lung și cel mai vital fenomen literar, după modelul cumva al *Școlii Ardelene*, realizat pe acest transfer de la o promoție la alta a ștafetei și pe amprenta proprie a fiecărei promoții. Fiecare echinoxist are formula lui proprie. Antologia lui Ion Pop cu poeții revistei *Echinox*, anii 70-80, arată cât de diverse erau formulele și vocile lirice care s-au lansat la *Echinox*.

- *În ancheta Dreptul la timp pe care o realiza Echinoxul prin poetul Nicolae Băciut, vi se adresa*

întrebarea: Încotro se îndreaptă poezia? Răspun-deați - era în 1979 : Nu am o intuiție precisă! Dacă s-ar repeta acum întrebarea, care ar fi răspunsul poetului și universitarului Dumitru Chioaru?

- Aș răspunde la fel. Deși istoria poeziei nu e una, cum am putea crede, care se repetă. Ea este întotdeauna nouă și imprevizibilă, desigur cu reluări, anticipări... Nu putem aștepta ca după postmodernism să urmeze un fel de reliricizare a poeziei, chiar revenirea ei la anumite canoane clasice, în sensul bun al lucrurilor, de a revitaliza structuri pe care le credeam pentru totdeauna dispărute. E direcția în care cred eu și în care se înscriu și tinerii. Numai că modernismul acesta joacă mereu în prelungiri. Vorbim de neomodernism, postmodernism, post-postmodernism. Fenomenul major e modernismul în continuă metamorfoză. Poezia, care a fost în frunte, poate rămâne tânără și poate oferi surprize neașteptate.

-Îi cereți poetului (reiese din publicistica Dumneavoastră) sinceritate, o cultură literar-filozofică și autocenzură.

-Îi cer să fie autentic. Nu atât de mult original, cât autentic și asta să se vadă la nivelul trăirii și al scriiturii. Cred în talentul poetului. Fără talent și fără inspirația atât de blamată nu există creație autentică. Talentul dacă nu e cultivat e o floare care se ofilește foarte repede. Deși îmi place poezia genuină, de felul lui Bacovia, unde nu mai avem filozofie ca la Eminescu sau Blaga, cred că marii poeți sunt cei care au avut o cultură literar-filozofică bogată și profundă. Legat de autocenzura de care vorbeți, aș spune că trăim un moment de libertate maximă a poeziei. Mulți dintre poeți au dat drumul robinetelor și publică, vorba cuiva, mai mult decât scriu. E nevoie de un control al spiritului critic pe care trebuie să-l aibă fiecare poet adevărat. E important să nu te repeți și să taci când nu ai nimic de spus. E nevoie de această tăcere, pentru a te reîncărca cu poezie și a rosti într-un mod nou, original. Aici trebuie să se implice mai mult și critica. Din păcate, nu avem o critică de întâmpinare ca înainte, ci mai mult o critică bazată pe prietenii, manifestată într-o puzderie de recenzii și cronici, de obicei laudative, care nu descriu un fenomen, un autor cu ce are bun și rău.

-Cum s-a întâlnit critica literară cu Seară adolescentină, Secolul sfârșește într-o duminică, Noaptea din zi, Viața și opiniile profesorului Mouse alături de cărțile Dumneavoastră de istorie și critică literară, între care fundamentala Poetica temporalității?

-La debut m-am bucurat de o receptare chiar formidabilă, cu cronici scrise de nume rezonabile, de la Nicolae Manolescu la Laurențiu Ulici. A doua carte am publicat-o abia după 90. *Secolul sfârșește într-o duminică* a avut o receptare, cantitativ vorbind, la jumătate față de volumul de debut. S-a

spus că e o carte nouă, diferită de cealaltă, mai construită, care m-ar defini mult mai bine. Nu știu dacă am evoluat în direcția dorită, credeam mai mult în poezia aceea genuină. În al doilea volum sunt mai livresc, de fapt, mi-a fost pusă eticheta de poet livresc. Mi-o asum, în măsura în care consider livrescul o dimensiune ontologică, nu ceva artificial. Pentru mine, cărțile reprezintă un univers, o lume care n-o exclude pe cea reală. Revenind la receptare, constat că tinerii critici (pentru că ceilalți, mai vîrstnicii Gheorghe Grigurcu, Mircea Martin, Ion Pop sau cei din generația mea, Al. Cistelean, Ion Bogdan Lefter, Nicolae Oprea, Ioan Holban ș.a. și-au spus cuvântul) nu mă frecventează. Ei s-au închis în generația lor. S-ar putea ca noi să fim redescoperiți după ce trece această obsesie generaționistă, să putem vedea poezii ca individualități bine conturate. Chiar istoriile literare îi ocolesc pe unii dintre noi, mă refer la *Istoria critică* a lui Nicolae Manolescu care nu numai față de mine e nedreaptă, ci mai ales față de echinoxiști. E greu de înțeles cum dintr-o istorie literară, oricum un eveniment, pot lipsi Ion Mircea, Dinu Flamând, Dan Damaschin, Aurel Pantea, Ion Moldovan, Andrei Zanca și mulți alții. Sunt prezenți doar Adrian Popescu, Marta Petreu și într-o foarte sumară prezentare Ion Mureșan. Poate că criticul n-a mai citit de mult poezie contemporană. În ultimii 20 de ani, nu știu dacă a mai făcut-o cu seriozitatea cu care o făcea înainte. Mă întreb dacă istoricul literar Nicolae Manolescu este pe măsura criticului. Probabil că la o următoare ediție își va îndrepta atenția și spre cei din provincie. Deocamdată, a rămas cantonat în *Cenacul de luni* și în cei din preajma acestuia. E o istorie care-i va stimula și pe alții să lucreze inclusiv pe perioada contemporană în care domnește confuzia. Optzecismul s-a clasicizat și trebuie definit mai clar și încadrat istoric. Eu n-am mai scris poezie. Simt cum se adună niște lucruri pe care nu mă grăbesc să le scriu. Le-am notat, există sub formă de lavă. Scriu despre poezia altora și uneori un asemenea traseu prin alții spre tine este bine venit.

- Sunt Developările... o rubrică din Euphorion. Aprecia criticul Cornel Moraru că revistele literare ar trebui să fie instituții de cultură. Este revista Euphorion o instituție de cultură?

-Da! A reușit să se impună, cu greu la început, căci exista *Transilvania*. Aceasta a revenit, mai nou, la profilul ei revistă de istorie, publicând și literatură, dar centrată mai mult pe istorie. În jurul revistei noastre s-au strâns forțele noi din Sibiu, la fel corespondenți din țară și străinătate. *Euphorion*, prin cele două acțiuni anuale, simpozionul *Actualitatea Cercului literar* și colocviul *Zilele Poeziei „Justin Panța”* este un reper, o revistă de reprezentare națională. Ca orice revistă,

administrativ se descurcă greu, însă partea de cultură îi conferă calitate și prestigiu. Revistele la noi au rămas, totuși... În multe din țările care au trecut la economia de piață, revistele culturale au dispărut. La noi au rămas, totuși... Revistele sunt făcute nu să fie citite ca ziarele, doar astăzi, ci și peste ani de zile, de noile generații. Există reviste în care trebuie să se investească în continuare, fiind locuri în care sunt promovate noile talente și idei literare. Fără ele nu ar avea decât virtualul posibilități de manifestare. Avem și un cenaclu. Se numea *Vladimir Munteanu*, însă unindu-se altul, și-a schimbat numele. Vorbim acum de *Clubul „Astra”*, unde se strâng mai ales tinerii scriitori.

-Într-o Europă lenevită cultural – *v-am citat Domnule Dumitru Chioaru – unde își are locul literatura română?*

-Am încredere în literatura română, numai că, în *Europa lenevită cultural*, aceasta e absentă, e pată albă. Nu suntem cunoscuți. Deși, cel puțin în privința poeziei, se scrie o poezie bună. Am avut ocazia să constat că nu scriu alții mai bine decât noi, chiar pot spune că poezia românească e la un standard mai ridicat ca altele. Noua proză e interesantă și a pătruns mai bine pe piața europeană. Nici noi nu știm să facem mare lucru pentru a ne promova literatura. Dacă volumele individuale sunt mai greu de publicat la edituri importante, atunci măcar să facem efortul de a realiza antologii care ar atrage atenția și asupra unor personalități, pentru ca acestea să fie apoi și individual publicate. Se așteaptă ca totul să facă poezii. Ei să-și scrie opera, să-și plătească editarea, să umble ca Badea Cârțan cu tot tirajul în spate, să facă lansări de carte, în timp ce statul are instrumente și are datoria să se implice în promovarea literaturii române. Altfel, rămânem în continuare în acea stare de pată albă. Înainte motivam totul prin izolarea noastră politică. Acum acest tabu nu există, dar trebuie să învățăm reguli de piață și mai ales să le învețe responsabili culturali. Ar mai fi o cale : de a se face traduceri pe bază de reciprocitate cu alte literaturi. De multe ori ne-a prins istoria pe picior greșit. Când un poet intra în vizorul unor instituții, al unor premii prestigioase, cum a fost cazul lui Lucian Blaga sau al lui Nichita Stănescu, constatam că nu era tradus, pierzând în fața altora mult mai mediatizați, traduși și, în consecință, mai cunoscuți.

-*Dintre marile spirite ale literaturii române, de cine vă este dor?*

-Da...! De mai mulți, fără îndoială. Am avut bucuria de a întâlni oameni importanți care m-au marcat. În primul rând, membrii Cercului Literar de la Sibiu. L-aș numi pe Ion Negoitescu. M-a fascinat criticul. Făcea din critica și istoria literară o adevărată artă. Și de ce să nu-l amintesc pe poetul și eseistul, atât de hulit astăzi, Ștefan Augustin Doinaș.

Pentru mine întâlnirea cu el a fost decisivă în orientarea mea estetică, în sensul de a-mi cultiva talentul L-aș aminti apoi pe Nichita Stănescu care a intrat într-un fel de con de umbră, explicabil după 90. Înainte a fost văzut printr-o lupă măritoare. Făcând, recent, la *Euphorion*, un număr Nichita Stănescu, am văzut cum criticii au rămas cam aceiași și cam pe aceleași poziții. Pentru mine a fost cel mai important poet din a doua parte a secolului XX. M-a fascinat persoana Nichita Stănescu. Avea ceva de mag al poeziei. Și, oricât de puțin am avut șansa de a-i cunoaște, cred că se cuvine a-i aminti și pe poezii Florin Mugur, Cezar Baltag, Virgil Mazilescu, Mihai Ursachi, Cezar Ivănescu ș.a. Dar mai sunt și scriitori de vârsta mea care au dispărut. Mă gândesc mai întâi la Iustin Panța care a dispărut, așa ca romanticii, la 37 de ani într-un stupid accident de mașină și care, pe lângă faptul că era un bun poet, era de un farmec personal extraordinar. De asemenea, la prozatorii Ștefan M. Găbrian și Vladimir Munteanu cu care am început revista *Euphorion*; oameni care m-au impresionat prin felul în care își trăiau scrisul, sânge din sângele lor pus pe hârtie aproape cu o conștiință sacrificială, încât rămân paradigmatici. Mă gândesc, apoi, la un om și un poet de calitate, Aurel Dumitrașcu. Trăia izolat la Borca. L-am găsit sau m-a găsit el prin 80 când am avut repartiție în învățământ la Piatra Neamț și unde am petrecut momente de excepție cu acest om de o puritate morală aparte. Începe să fie și el uitat, doar prietenul comun Adrian Alui Gheorghe îi ține trează amintirea prin edițiile pe care le publică. Dar cum aș putea-o uita pe etern revoltata Mariana Marin, pe Cristian Popescu, Augustin Pop, Ion Stratan, Ioan Flora ș.a.? Și mai ales pe Gheorghe Crăciun. În discuțiile pe care le-am avut cu Crăciun, un om minunat, la care am ținut foarte mult, simțeam că sunt în zona valorilor autentice. Se implica cu toată ființa lui, cu responsabilitatea lui nu numai intelectuală, dar și morală. La fel erau întâlnirile pe care le aveam cu celălalt mare prozator al generației mele, Mircea Nedelciu. Acești oameni îmi lipsesc și constat că pe zi ce trece devin tot mai singur. Probabil și viața e mult mai grăbită, nu mai avem timp să stăm la discuții lungi ca altădată. Fără prietenie, viața literară nu are farmec. Prietenia, *prietenia exigentă* de care vorbeam mai înainte, creează starea de emulație creatoare în care ne individualizăm pe măsura talentului nostru. De multe ori, schimb de idei ne fecundează în sens creator opera. Spiritele celor plecați dintre noi sunt de multe ori aievea. Scriu cu gândul la cei pe care i-am pomenit. Eu cred că sunt valoroase ideile, dar cei mai valoroși sunt oamenii. Scriitorii sunt oameni mai dificili, dar dacă ai norocul unor mari întâlniri, te poți considera un om fericit.

VALENTIN MARICA

Sibiu, Universitatea „Lucian Blaga”, 4.02. 2009

Lectura ca destin

Este greu de crezut că reputatul critic, istoric și teoretician literar Ion Vlad, celebrul profesor de la Filologia din Cluj, a împlinit 80 de ani! Timpul a trecut însă necrușător, astfel încât nici noi, studenții care îi audiam odinioară cu atâta interes cursurile, nu mai suntem deloc tineri. Profesorul a rămas toată viața un cititor împătimit, iar cărțile sale au vizat, cu predilecție, poetica prozei, demonstrând de fiecare dată faptul că lectura este un eveniment al cunoașterii. După un studiu de referință consacrat *Romanului universurilor crepusculare* (2004), Ion Vlad revine în actualitate cu volumul de eseuri intitulat *Orizonturile lecturii* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007). În fruntea lucrării se găsește un citat emblematic din George Steiner, care face – se putea altfel? – elogiul lecturii, al valorilor autentice. Autorul își circumscrie intențiile în niște scurte – dar elocvente – *Precizări*. După tradiționalele mulțumiri aduse editurii, se precizează faptul că recentul tom reia și reconfirmă un principiu al comentariilor autorului: *lectura*. Chiar dacă istoria lecturii ca mod de receptare și de angajare a receptorului a parcurs un traseu spectaculos, lectura operei literare continuă să fie un act esențial, un crez și o implicare totală. Pledoaria sinceră pentru lectură se explică prin faptul că, de-a lungul anilor, Ion Vlad a rămas un cititor împătimit, pentru care voluptatea parcurgerii operelor literare se transformă într-un eveniment unic și irepetabil la fiecare întâlnire cu o nouă carte. Nu întâmplător, nu mai puțin de șase din impozantele opuri de până acum ale distinsului exeget poartă în titlu același concept: *Convergențe. Concepte și alternative ale lecturii* (1972), *Lecturi constructive* (1975), *Lectura – un eveniment al cunoașterii* (1977), *Lectura romanului* (1983), *Lectura prozei* (1991), *În labirintul lecturii* (1999). Trecerea anilor nu l-a făcut pe reputatul dascăl și cronicar literar să își piardă entuziasmul, nu l-a împiedicat să rămână același cititor pasionat, care crede în legăturile firești dintre creator și destinatarul său.

Născute dintr-o reală „plăcere a textului” cum ar spune Roland Barthes, eseurile reunite în volum *Orizonturile lecturii* au văzut lumina tiparului (cu o singură excepție) în revistele *Apostrof*, *Astra*, *Însemnări ieșene* și *Steaua*, în perioada 2000-2007. Lucrarea conține șapte secțiuni distincte, în care – la fel ca în celelalte cărți ale lui Ion Vlad – teoria literară se îmbină în mod armonios cu analiza de text. Ele se intitulează: *Eseuri*, *Istorie literară*, *Lecturi*, *Portrete*, *Scriitori străini*, *Analize* și *Exerciții*. În exegezele sale, criticul și teoreticianul

literar schițează o serie de scurte portrete, în care surprinde calitățile esențiale ale autorilor investigați. Definind oameni și cărți, Ion Vlad realizează o serie de medalioane semnificative, așa cum se întâmplă în capitolul *Eseuri*. Marta Petreu, de exemplu, este abordată în ipostază de critic literar, cu o serie de cărți fundamentale precum *Un trecut deocheat sau „Schimbarea la față a României”* și *Ionescu în țara tatălui*. Eseistul reține câteva din calitățile pregnante ale autoarei: inteligența și suplețea comentariilor, concentrarea discursului, evitarea locurilor comune, recursul la documente etc. În plus, discuția despre cărțile Martei Petreu se transformă într-o posibilă definiție a eseului. Acesta este văzut ca o formă a cunoașterii, ce presupune o serie de calități precum: „libertatea interpretării, mobilitatea corespondențelor, jocul deschis și declarat al ideilor”. Alte pagini admirabile sunt consacrate unor autori precum Sanda Golopenția, Ileana Mălăncioiu, Petre Pandrea. Ele reprezintă noi exerciții de admirație, deoarece cronicarul literar avizat își rezervă dreptul de a se opri doar la cărțile cu adevărat valoroase sau la autorii care îi spun într-adevăr ceva. Ca urmare, judecata de valoare este prezentă deja în selecția efectuată. Prin plăcerea meditației și a ironiei, a distanțării de spiritele zgomotoase și arbitrare, prin judecățile drepte pe care le formulează și prin decizia de a-și pleda cauza, Ileana Mălăncioiu este plasată în proximitatea lui I.D.Sârbu, celebrul autor al *Jurnalului unui jurnalist fără jurnal*. Extrem de consistent se dovedește și studiul intitulat *Petre Pandrea. „Semnele reînceperii”*. Ion Vlad Schițează portretul omului cu controversale sale, al polemistului și moralistului intransigent și intratabil, al observatorului atent și caustic al moravurilor literare și al oscilațiilor de conștiințe. Autorul *Memoriilor mandarinului valah* este considerat o personalitate fascinantă, ce oferă „spectacolul de-a dreptul

pasionant al inteligențelor în plină și inepuizabilă fervoare a ideilor”. Criticul literar remarcă cinismul acestui spirit antisentimental și descoperă în el un cititor împătimit, acid și lipsit de prejudecăți.

Profesorul Ion Vlad nu scrie niciodată simple cronici literare, nu face critică de întâmpinare. Bazându-se pe niște lecturi temeinice, articolele sale au întotdeauna o deschidere mult mai largă și vizează întreaga creație a unui autor, reconstituind profilul spiritual al acestuia, destinul lui artistic. Lectura se transformă pentru Ion Vlad într-o insolită aventură a cunoașterii, ce își reclamă mereu corespondențele. Ea reprezintă o experiență existențială fundamentală, un demers formativ, modelator. Cititorul asistă cu satisfacție (dar și cu sinceră admirație) la spectacolul numeroaselor referințe culturale la care recurge omul de aleasă vocație, la „jocul seducător al interpretărilor”, trimiterele subtile nuanțând și sporind valoarea afirmațiilor. Cartea prezentată devine pentru Ion Vlad pretextul unui subtil voiaj inițiat, lectura așezându-se mereu sub semnul unei intertextualități extrem de profitabile.

La secțiunea dedicată *Istoriei literare*, Ion Vlad se oprește, cu predilecție, la activitatea unor oameni de cultură de excepție precum Nicolae Gheran și Mircea Muthu. Nu este ignorată însă nici „lectura fără prejudecăți și fără complexe” a lui Al. Dobrescu din lucrarea *Maioreșcu și maioreșcenii*. O atenție deosebită merită însă eseuul intitulat *Extraordinara aventură a unei ediții*, în care este remarcat efortul impresionant depus de către istoricul literar Nicolae Gheran în finalizarea, după 37 de ani, a monumentalei ediții Liviu Rebreanu, ce reunește nu mai puțin de 23 de volume. Ion Vlad vede în demersul exegetului o experiență unică în cultura românească, iar pe Nicolae Gheran îl consideră „un fermecător povestitor și autor de portrete memorabile”. Este apreciată, cu predilecție, editarea romanelor, a teatrului și a jurnalelor de către un istoric literar extrem de exigent, care și-a format o riguroasă disciplină intelectuală și care a știut să rămână devotat unui mare scriitor. Tonul elogios este prezent și atunci când se vorbește de demersul remarcabil realizat de către Mircea Muthu în trilogia sa critică dedicată *Balkanismului literar românesc*. Prin asemenea lucrări, reputatul profesor clujean a devenit un cercetător consacrat unui spațiu și unei culturi ce impune o categorie tipologică și o realitate estetică.

Lecturile criticului vorbesc de preferințele acestuia, trădându-i interesul pentru publicistică și jurnalul intim. Sub acest aspect, lectorul avizat se oprește la cărțile lui C. Stănescu și Al. Călinescu. La secțiunea consacrată *Portretelor*, Ion Vlad face elogiul marilor dascăli de altădată. Cu pioșenie își aduce aminte de dialogurile purtate odinioară cu academicianul David Prodan, dar sentimente similare îl cuprind și

atunci când evocă personalitatea fostului său profesor de literatură, Ion Breazu. Revenind la figura marelui istoric, comentariul reține modestia savantului, pasiunea investigațiilor, a descoperirilor și a concluziilor, vocația legăturilor întemeiate pe valoare și caracter. Ion Vlad relevă apoi contribuția originală a lui D.I. Suchianu în poetica și semiotica filmului, rolul de precursor pe care acesta l-a jucat cu volumul *Curs de cinematograf* publicat în 1930. Altă dată, centenarul nașterii lui Pavel Dan devine pretextul unei interesante și competente evocări. Lectorul avizat remarcă dimensiunile esențiale ale creației unui scriitor tragic, înrudit prin suferință cu o serie de alți creatori dispăruți prematur precum M. Blecher sau Anton Holban. Observațiile merg la esențe, lucru lesne de înțeles având în vedere faptul că autorul *Orizonturilor lecturii* este și semnatarul unei incitante monografii intitulate *Pavel Dan. Zborul frânt al unui destin*.

Dar Ion Vlad rămâne și un excelent cititor de literatură universală, fapt dovedit și de cărțile sale anterioare. De data aceasta, în capitolul intitulat *Scriitori străini*, reputatul profesor universitar se oprește la o serie de romancieri precum Alexandre Dumas, Curzio Malaparte, Gabriel García Márquez. Prezența autorului *Contelui de Monte Cristo* alături de doi dintre marii scriitori ai secolului XX poate părea mai puțin obișnuită. Situându-se în prelungirea afirmațiilor unui exeget de talia lui Umberto Eco, criticul își justifică însă opțiunea prin nostalgia epocii postmoderne după narațiune, aventură, suspans, miraculos și fabulos, al plăcerii de a povesti în spațiul limitat al ficțiunilor narative. Ion Vlad nu uită însă să precizeze faptul că povestitorul admirabil care este Dumas nu este dublat, din păcate, și de un mare artist al cuvântului. Extrem de dense și remarcabile prin sugestiile lor analitice sunt paginile consacrate lui Curzio Malaparte, reporterul metamorfozat în romancier. Ion Vlad identifică în poetica prozei scriitorului italian o „combinație subtilă de ficțiune romanescă, de însemnări frenetice de reportaj și de poem în proză”.

Analizele criticului literar fac elogiul imaginarului și vizează o serie de autori precum Paul Zarifopol, I. L. Caragiale, Cehov, Mircea Eliade, Hortensia Papadat-Bengescu. Admirabile sunt paginile consacrate nuvelor cehoviene, exegetul relevând elementele novatoare prin care scriitorul anticipează proza modernă a secolului XX. Și narațiunile lui Mircea Eliade beneficiază de aceeași investigație atentă și competență din partea celui care a consacrat pagini memorabile poeziei povestirii. Investigația urmărește apropierea existente între mit și povestire, lecția lui Eliade fiind văzută în faptul că „povestirea ca univers labirintic și ca serie e de fapt reîntoarcerea la miturile și semnele sacralului, și rescrie, sub specia ficțiunii (literatură), istoria unui

timp revolut, dar păstrat în memoria unor mesageri”. În cazul scrierilor Hortensiei Papadat-Bengescu, se insistă pe valențele muzicale ale romanelor. Mai mult, creația mării doamne a literaturii române este considerată „opera cea mai reprezentativă pentru evoluția modernă a romanului românesc în deceniile cele mai fecunde ale formelor sale”.

Dincolo de excelentele analize de text, ineditul cărții este asigurat de meditațiile de factură teoretică reunite în capitolul **Însemnări despre romanul polițist**. E interesant faptul că un gen socotit adesea minor este redescoperit periodic de către scriitorii cei mai valoroși, care îl teoretizează sau includ în creațiile lor o serie de elemente specifice *thriller*-ului. Sub acest aspect, rămân elocvente exemplele oferite de Camil Petrescu și de Mateiu Caragiale. De altfel, chiar și observațiile lui Ion Vlad pornesc de la evocarea lui Conu Rache, celebrul detectiv din romanul neterminat **Sub pecetea tainei**. Este firesc ca această formă literară extrem de populară să îl atragă și pe autorul **Orizonturilor lecturii**, cu atât mai mult cu cât, sub raport epic, romanele polițiste nu sunt altceva decât niște „povestiri cu suspans”. Literatura de aventuri nu este considerată o literatură minoră, deoarece „a produs o imensă bibliotecă universală de studii, volume și cercetări”. Ion Vlad îi evocă pe clasicii genului, Conan Doyle și Agatha Christie, dar trimite și la cele mai noi lucrări teoretice în domeniu. Încercând să circumscrie **O poetică a romanului polițist**, exegetul reține numărul tematic din 1968 dedicat fenomenului de către revista **Secolul XX**, în care apăreau o serie de semnături prestigioase precum cele ale lui Roger Caillois, Jorge Luis Borges sau Graham Greene. Autorul reconstituie „protoistoria” genului și îi explică succesul prin extraordinara lui audiență în rândul unui public avid de aventură, de mistere și de enigme. Nu este ignorată nici contribuția lui Edgar Allan Poe la dezvoltarea literaturii de aventuri. Charles S. Peirce, Umberto Eco, Tzvetan Todorov, Mihail Bahtin, Roger Caillois sunt doar câțiva dintre poeticienii la care face trimiteri Ion Vlad atunci când trece în revistă marile teorii consacrate genului. Investigația relevă marea diversitate a romanului de aventuri și insistă asupra influenței acestuia asupra cinematografiei. Marea literatură polițistă este considerată o „invitație la inteligență, la jocul minții și la plăcerea istoriilor fără sfârșit”.

Volumul **Orizonturile lecturii** reunește meditațiile unui om de cultură de excepție, pentru care trecerea timpului nu a știrbit cu nimic fascinația pentru lectură și ficțiune. Eseurile cărții alcătuiesc un spectacol de inteligență și de virtuozitate interpretativă.

GHEORGHE GLODEANU

Mulumesc, domnule profesor!

Vremea a trecut, e adevărat, dar Ion Vlad a rămas în conștiința mea, într-un „sertar” de preț! Anii ’79-’82 au fost într-adevăr timpii de formare ai personalității generației mele. Am avut privilegiul să-l întâlnim pe profesorul Ion Vlad, să-i „savurăm” discursurile, să ne conectăm la cele mai actuale manifestări din critica, eseistica și teoria literară a sec. XX.

La cursurile acestui om „trebuia” să ascultîi fascinat despre evoluția fenomenului literar de la Platon și Aristotel la Jakobson, Genette sau Umberto Eco. Discursurile sale dovedeau o cultură impresionantă, cita din autori de care noi învățăceii nu auziserăm. Jongla cu titluri, citate, interpretări inedite, ca și când ar fi făcut parte din preocupările firești. Pentru noi acest lucru însemna fuga la bibliotecă, lectura și descoperirea pe care o făceam cu uimire și recunoștință.

Ion Vlad este și va rămâne un nume de referință în fenomenul literar românesc. Sunt mândră că l-am avut profesor, sunt recunoscătoare pentru exigența sa. Prin acest om, generația mea s-a integrat în cele mai noi orientări ale teoriei literaturii. Astăzi, după atâția ani îi găsesc frazele, ideile și părerile citate în critica contemporană, în cărți de specialitate sau manuale de liceu. Mă uit pe foile învechite ale notițelor de la curs din anul 1979 și retrăiesc clipele în sens proustian. Ora începe cu întrebări retorice, asupra teoriei formelor literare, a raportului dintre „diegesis” și „mimesis”. Urmează expunerea argumentată, autori, citate, păreri. Apoi povestea unei secvențe dintr-un roman, Malcolm Lowry *La poalele vulcanului* sau Faulkner *Absalom, Absalom!*. Impresionant! Se naște în mintea mea nevoia clară de a-i citi. Deci, fuga la bibliotecă. Doamne, ce vremuri minunate, de total abandon în „lumea ficțiunii ideale”!

Așadar, Ion Vlad este un om de cultură, un om care a citit enorm. Găsind interpretări originale fenomenului literar, a constituit o provocare pentru studenții săi, care au văzut în domnia sa un *model*, un reper de dascăl și de critic literar.

Încă un curs memorabil: s-a anunțat venirea la ora d-lui Vlad a poetului Nichita Stănescu. Am comentat în fața autorului poemul său, *Anatomia, fiziologia și spiritul din Epica Magna*. Am făcut aprecieri, am interpretat versuri, ne-am străduit să-l impresionăm pe Nichita. În final, acesta ne-a lăudat, spunând că suntem nemaipomeniți și că *niciodată nu s-a gândit la asemenea semnificații ale propriului său poem*. Ion Vlad a fost fericit probabil pentru că s-a confirmat ideea că „receptorul este acela care valorizează opera - devenind co-autor”.

Voi încheia cu o idee găsită într-un curs al profesorului meu. Prozatorul și eseistul polonez Herbert spune așa: „Sunt conștient că orice descriere rămâne mută în fața acestei capodopere...”. Ion Vlad este pentru mine o strălucită personalitate, iar cuvintele nu pot acoperi conținutul prea vast.

Pot spune doar atât: Am cunoscut odată, un profesor cu adevărat mare!

La mulți ani!

ADRIANA FELSEGHI

PÂNZA DE PĂIANJEN SAU CAPCANELE POEZIEI

O lume împărțită în patru. Ca un cerc. Fiecăruia sfertul potrivit. Sau sfertul academic. Astfel pot fi privite capitolele acestei cărți: Complexul Penelopa, Extensii, Pluralia tantum și Singularia tantum.

Georgeta Măluțan se află la a treia carte, „Complexul Penelopa”, Editura Nico, 2009, după ce a mai publicat, la Editura Karuna din Bistrița, „Mezalianțe, Literatura postmodernă în ciclul liceal”, în 2007, și „Cucta”, proză, în 2008. De data aceasta, autoarea ne propune o carte de versuri, bine arcurite, lucrate în miniatură, fără a pierde esențialul, adică desenul din covor, care cuprinde, aproape în fiecare demers liric, în detaliu sau în ansamblu, o trăire cu efect de „big-bang”. Spunând acestea, am anticipat importanța structurii de vers din poezia Georgetei Măluțan, care triumfă peste întreaga construcție poetică. De aici rezultă și concentrarea de idei pe spații mici, și prezența unui lirism ce nu este expus, ci trebuie atent descoperit.

Ce face femeia din zilele noastre când trebuie să aștepte? Aceasta ar fi întrebarea ce-o urmărește pe autoare și răspunsul sosește la fel de direct. Nu, nu toarce, nu țese, nu coase, dar folosește toate aceste abilități, deprinse de-a lungul istoriei, cu măiestrie, cu înțelepciune și îndoielă, pentru a scrie poezie. Poezia ce urmează să îmbrace universul din jurul ei. Poezia menită să-l întoarcă pe cel așteptat, să dea valoare timpului care trece cu greu.

Georgeta Măluțan nu inventează doar un nou complex (cel al Penepolei), ca pe o nouă minune a lumii, dar și croiește un alt fel de poezie, de factură descriptivă, enunțativă, în care monologul interior/ exterior deține un loc însemnat. În așteptare, lumea începe de la capătul paginii. Timpul se măsoară în poezie, luând, confiscând aproape, această îndeletnicire de-a scrie poezie din mâinile bărbatului.

Nu știm dacă poemele au fost scrise și șterse de câte ori pânza mitului recunoscut a fost țesută și iar destrămată. („Puțini știi că e greu să recunoști/ că lumile se zbat nu se bat.”) Poezia Georgetei Măluțan se înscrie în tipare clare de lirică modernă. Pe cât este de veche povestea Penelopei, pe atât de „trend” sună sentimentele rostite în adevăr, deși sunt lipsite de rigori prozodice (rimă, ritm, măsură). Vocea lirică de dincolo de hotarul aparent este bine conturată, în stil (rostire limpede, plastică), în fond (trăiri, sentimente

etern valabile: iubire, singurătate, speranță), în formă (ultimul vers, justițiar, argumentează sau schimbă demersul preexistent).

Plecarea e doar în gând („n-ai plecat niciodată din cetate/ așa cum spun unii, pentru a mă convinge că am inventat/ Așteptarea”). Dar creatorul, ca orice om liber, în sfera sa, e urmărit de evadare. „Extensiile” sunt aventuri ale cunoașterii, dorință de-a iubi, prin celălalt, lumea dinafară. („Am oprit atunci din cauza ploii și, mai ales, a mâinilor tale/ ce nu-și găseau locul, ce nu-și aveau rostul./ Le-am dat sforile să mă joace cum vor.”) Jocul de-a singularul și pluralul, de-a imperfectul cuvintelor, dar și al

vieții, reprezintă o formă de participare la creație. Creația cea defectivă de dublură, de copie, dar bogată, paradoxal, în conotații, în denotații, în felurite sensuri de interpretare. Sinceritatea poetei pune în gardă orice suspiciune de textualism, cu intenție, cu program prestabilit. Am remarcat și simțit puterea imaginației în cele mai sensibile detalii ale organizării poemului: „Aș fi vrut să fii bătrân, nu doar înțelept” sau „Nu l-am împărți niciodată (pe Dali, n.n.) dar, dac-ar fi s-o facem/ tu ai lua lebedele și eu elefanții.” Știm amândoi cine e cu picioarele pe pământ.” (Al treilea)

Cercul, figură perfectă, intrinsecă, este ales ca simbol al artei poetice. Lumea poetei e prezentă în multiple cercuri care au fiecare câte un determinant neobișnuit: „primitor”, „insistent”, „final”, „tremurător”, „povestit”. („În poezie n-ai cum să nu greșești/ fiecare grad ce nu poate fi divizat e hulit,/ fiecare poziționare la țintă e anulată,/ fiecare figură geometrică e scoasă din cerc,/ fiecare context pică prost.”) Fiecare cu fiecare. (Cerc de interese)

Pe alocuri, efecte de imagini conduc spre o destindere a concentrării de motive uzate (drum, joc, timp, anotimp): „În primul rând, n-ai nevoie decât de un fond de culoare-azurie, /pentru asta poți întoarce spatele mării și să privești spre mine./ Ar mai fi varianta cu cerul, dar nu ne putem baza pe el.” (Varianta cu cerul)

Volumul de poeme *Complexul Penelopa* e un echilibru dintre spiritul liric, visător și cel matematic, precis, ca un fel de încununare a operei celor doi părinți, unul de litere și celălalt de cifre. Georgeta Măluțan e un nume proaspăt intrat în lista scriitorilor de la început de secol/ de mileniu, care și-a găsit destul de repede ipostaza creatoare ce-o definește: complexul proză-poetică și poezie-narativă aparține unei singure lumi. Pânza de păianjen, simbol al creației, este un argument al exprimării libere, pe măsura unei bune cunoașteri a literaturii, de orice fel, care presupune, inevitabil, și multe capcane.

ELENA M. CÎMPAN

CUIBUL POEMELOR

Motto: „...poemul, aidoma peisajului,/ nu se mai termină niciodată...” (N. Băciut)

Și eu am fost la Balasâna, și eu am fost în cuib, pe ulița copilăriei poetului, și am ascultat magica poveste a fetei devenită pădure, în rostirea venerabilului profesor Sever Ursa, și am înțeles, încă o dată, că „marile gânduri vin din inimă”.

Grigore Avram, după cele patru volume – „Lacrima nopții” (Ed. Interpret, Cluj-Napoca, 2000), „Rugi” (Ed. George Coșbuc, Bistrița, 2005), „Sub cerul gol” (Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2008) și „Cuib” (Ed. Nico, Târgu-Mureș, 2009) – nu a dat încă totul în materie de poezie. Drumul de până acum n-a făcut decât să-l aducă, mai bine, în lumină. Urmează și este așteptată marea cunoaștere prin intermediul versurilor. Poetul ne scoate de pe autostradă și ne invită pe drumuri strâmte ale spiritului – „ca să poți/ să atingi/ culmile/ ai nevoie/ de cărări înguste”, oferindu-ne, în același timp, câteva semne de circulație.

Martin Heidegger spunea că „atunci când mergi prin pădure, mergi prin cuvântul pădure”. Nici în volumul de poeme „Cuib” eul liric nu scapă de amprenta pădurii, atât de mult simțită în celelalte cărți ale lui Grigore Avram, numai că, încet-încet, lumina este cea care-i ia locul și se instalează în chip major deasupra universului poetic stăpânit de creator, nu singură, ci însoțită de alte motive centrale, cum ar fi timpul, cel care trece fără umbră („Eu, în timpul tău, sunt trupul./ Tu, în trupul meu, ești timp/ Fără teamă, fără scrupul./ Fără ani sau anotimp.”), satul („Iar când totul e vis fă-mi un cuib peste sat/ Să păstreze mereu ce-am avut și lăsat”) sau perechea antitetică lut-nor, ca și cum desprinderea de terestru, intrarea în ordinea veche, n-ar fi nicidecum una definitivă: „Mă îndrept către nori cu plăcerea înot/ Mai bătrân, mai stăpân, dar cu tine cu tot”, „Mă despart și mă-mpart într-o firavă clipă./ Să te poată găsi visul meu care tace./ Să mă scape de lut nori ce mor în risipă./ Să mă facă mărunț o scânteie ce zace.”

Volumul de poeme „Cuib” e structurat în trei capitole, Rătăcirii (18 titluri), Frământări cu semn de întrebare (15 titluri), Întoarceri (77 de titluri), ultimul fragment intitulat Aforisme ieșind din unitatea cărții, putând fi aranjat în oricare altă formulă. Ele nu sunt practic aforisme, în sensul binecunoscut nouă, ci sunt tot poezii, care beneficiază de o formă scurtă, concentrată, de o intenție poetică între haiku și amplexarea de imagine: „Ca să pot să-mi fac/ scară la Cer/ a trebuit/ mai întâi,/ să mă împac/ cu norii”. Din inventarul realizat, se observă că cele mai multe încercări de-a rotunji cuibul se află de fapt în final,

în acele întoarceri permanente, cu trupul, dar și cu sufletul sau cu gândul, de câte ori este nevoie, în locul de unde am plecat. După rătăcirii și frământări, întoarcerile asigură liniștea, lumina cărții.

Grigore Avram pune carne pe os, nu lasă „cuibul” să se clatine: „Să mă-nchid în carne os,/ Sânge alb la rădăcină./ Să dau vântul nemilos/ codrului bătrân rugină”. În opinia noastră, Avram va glisa pe mai departe către forme moderne de poezie, abandonând, cu seninătate, rimele și structurile clasice. Se simte tot mai atras, pândit, de alte orizonturi/ moduri de exprimare. Ilustrativ, în acest sens, este poemul „Strategie”: „Vara trecută/ am cumpărat o pereche de priviri/ pentru ochii tăi,/ ca să aduci mai aproape de noi/ răsăritul./ Vara aceasta/ voi cumpăra un răsărit pentru ei,/ ca să vedem/ de unde vine/ lumina.” Această nouă zare de prezentare a sentimentelor vechi în formă nouă ne bucură și ne face să credem că și „Cuib” merită citit, pentru că Poezia lui Grigore Avram nu și-a pierdut majuscula.

ELENA M. CÎMPAN

FERICIRI, CĂLĂTORII, IUBIRI

Precepte religioase, ubicuități temporale și sentimente saltimbance ne însoțesc lectura pseudo-romanului „Iubire de bufon” (Ed. Eikon, 2009, autor David Dorian), ce se dezvăluie mai exact într-un jurnal de călătorie completat/ umplut cu fragmente de text, elaborate ad-hoc, direct la calculator, intervenite și introduse în corpul cărții ca însemne ale unei scriituri „din petice”, menită să atragă atenția prin inedit, inserții narative, amestec de timp și spațiu, cronologie atipică, bulversare intenționată a traseului urmărit, joc intermitent de lumini și umbre, trezire și beție, farmec și durere, personaje multe, atipice, cu roluri episodice, de multe ori doar în ficțiune.

Nucleul cărții îl reprezintă o poveste de iubire neobișnuită, consumată pe mess, între un Tristan, „îndrăgostit bătrân ce-și trăia ultima dragoste” (personaj cheie/ comun al romanelor lui David Dorian), și Adriela, o Isolda zglobie, plină de spirit: „De aceea, eu și Adriela nu ne găsim, ea trăiește virtualul ei muzical, eu, virtualul meu de cuvinte. Și amândoi trăim în marele virtual pe internet.”

Ceea ce se constituie în tragismul acestei povești este faptul că lumea îndepărtată poate fi/ se lasă văzută, simțită, descoperită și admirată (Sofia, Karditsa, Atena, Igumenitza, Sicilia, Roma, Viena), pe când persoana iubită se ascunde în spatele unui

scut de cuvinte, parcă spunând, în mod repetat, aidoma filosofului, „noli me tangere”. Pe scurt, doi artiști pregătesc, fiecare, un eveniment, pe măsura talentului pe care îl au: Adriela, un concert, Tristan, o lansare de carte. Între timp, bărbatul face un turneu european, iar însemnările de călătorie asigură decor potrivit sentimentelor și dialogului. Memoria, ca sursă de inspirație pentru narator, este involuntară, subiectivă („caut prin memoria de gheață a computerului bucăți de viață”), personajul amintindu-și fragmente de drum, într-o ordine aleatorie, iar dominantă de foc a cărții rămâne puterea de a iubi din orice colț al lumii. În ajutorul declarațiilor predate calculatorului sosesc imagini din Bistrița, segmente ale vieții cotidiene, rutina de acasă în contrast blând, cu boemia din călătorie. De aici până la aflarea unui suflet de poet într-un personaj de roman nu este decât un pas: „vântul aleargă de la un capăt la altul pentru a da filă cu filă viața mea”, „computerul toarce”, „palmieri ce-și răsfirau ramurile în evantai”, „o ceață umedă mi se lipea de față”...

Bufonul din piesele de teatru coboară în stradă, participă la viață, prinde viață, printre oamenii de rând, face în așa fel încât și ceilalți spectatori/ cititori să-l înțeleagă întocmai cum se comportă. Tristan, ca bufon al zilelor noastre, adună date numeroase despre istoria carnavalului și încarcă narațiunea prea mult, riscând să ofere o rețetă despre cât e de ușor să demolezi un roman.

Un roman ironic și auto-ironic, pentru că „iubirea e și bufonerie..., e tragicomică”, iar măștile sunt în mâna soartei. Până la urmă, atitudinea aleasă, cea de bufon, nu ajunge doar pentru iubire, ea este împrumutată și în relația cu viața sau, mai grav, cu moartea. Sfârșitul cade peste carte cu înțelepciune, cu speranța că Tristan va mai apuca să învețe Fericiirile biblice, singurele care i-au mai rămas din rolul efemer.

ELENA M. CÎMPAN

La curțile prieteniei

E ușor de glisat spre teritoriul poeziei albaneze din teritoriul nostru românesc, iar trecerea nu e una accidentală ci una firească dacă e să ținem seama fie și numai de rădăcinile spirituale care au nutrit cele două culturi surori. Și m-am bucurat atunci când bunul și mereu febrilul poet și traducător, Baki Ymeri, mi-a pus în mână cartea cu poezii a poetului

kosovar Nexhat Rexha născut în comuna cu frumos nume, Dardana. Aflu, din succinta prezentare alcătuită despre autor, de către excepționala poetă și critic literar, Monica Mureșan, că poetul ne dăruie din palmaresul său poetic a patra sa carte, celelalte numindu-se: Comprimarea punctului K (2003), Inel ceresc (2005), Durerea memoriei (2008). Nu-i cunosc cărțile mai sus menționate, mărginindu-mă să însăilez, în umila mea zicere, o impresie care mi-a tușat sufletul, la citirea celei de-a patra, intitulată „Binecuvântarea secolelor” (București, 2009). Se menționează sub titlu: „Poezie albaneză din Kosova”, parcă voit atrăgându-ni-se atenția că tematica poeziilor vine tocmai din miezul aprins al problemelor kosovare, bine știute din media informatică.

Iată, poetul mărturisește că „Lumânările acestui pământ/ Întotdeauna au vărsat lumină”. Desigur, traducerea poeziilor este a lui Baki Ymeri și nu mă îndoiesc de fidelitatea sa în redarea exactă a ceea ce a vrut să transmită, ca mesaj, autorul. Așadar, parcurg cartea fără să mă copleșesc în nici un fel sintagma traducător/trădător. Și... iau ca atare zisa poetului: „Cei care nasc fără rușine răutatea/ Ascund povara imoralității” (Nașterea, pag. 13), leit-motiv aflător și în poezia Nașterile (pag. 36), care îndeamnă la așezarea omului în dreapta conștiință a menirii sale creștine: „Roagă-te și pentru mine/ Pentru mai multă iubire” (Ora promisă, pag. 21). Poetul are inima deschisă pentru a primi în ea porumbelul păcii dar și pentru a trimite din ea solia prieteniei: „Vreau să cunosc oameni cu inima bună/ Să aud țipătul lor/ În toiul zilei/ Pentru a prinde lacrima luminii pe umăr” (Dialectică, pag. 22).

Dacă e să se privească în oglinda destinului, poetul Nexhat Rexha se poate recunoaște pe sine, mai presus de orice, ca un veritabil poet militant al păcii, al înțelepciunii și prieteniei: „Deseori cu cuvinte/ Am cucerit lumea” (În fața sosirii, pag. 50). Poetul militează pentru ideea de patrie, a unei „glii dardane”, pentru a duce „încă o viață de iubire”. Spiritul ce animă versurile poetului e unul romantic, lecția de istorie fiind o tulburătoare și adevărată trăire pentru un ideal uman ce dobândește valențe de autentic patriotism. Discursul poetic e unul direct, fără ornamentările metaforice ale unui lirism elaborat, înscriindu-se astfel în normele poeziei moderne. Verbul sonului reverberează până-n inima oricărui cititor.

CLAUDIA VOICULESCU

Alex Bodoli sau copilul cu lacrimă albastră

„am pus o cană cu lacrimi la fiert,/să văd câtă sare se-adună./.../apa din cană s-a evaporat,/în ochi îmi intră sarea./lumea pe care am certat, îmi suflă lumânarea” – fragmentul citat din poezia „noaptea” îi aparține tânărului basarabean Alex Bodoli, ce debutează cu volumul de versuri „Am întrebat un orb cum vede cerul”, Editura AgentPress, București, 2009, prefață Mihai Antonescu și postfață Riad Awwad, ambii poeți și publiciști cunoscuți (ca și editorul, Daniel Vorona, care este și redactorul acestei cărți). Iată, așadar, un botez literar cu trei nași protectori.

Prin însăși încheierea volumului ca un portativ cu înalte și joase ce nu au fost așezate și selectate pe criteriul cronologic, ci tematic, înțelegem că nu s-a dorit crearea de efecte speciale (prin datarea și urmărirea etapelor sau sublinierea evoluției scrisului autorului – lucru oricum evident de la sine -), cât mai degrabă s-a avut în vedere o mai bună sistematizare a materialului pregătit pentru publicare în funcție de teme, motive și tonalitățile unor note când grave, când acute.

În acest sens, *cheia* pusă la începutul portativului este tocmai titlul cărții, care va da și gradul de înălțime al sunetelor – tema sau melodia volumului de versuri fiind fixată de această cheie -, iar pe cele cinci linii orizontale și paralele – sau între ele - vom găsi notele unor motive de bună seamă contigue. În cheie lirică, motivele au când sensuri filosofice-meditative, când romantice-mesianice, de revoltă ori dimpotrivă, de îndepărtare... de rupere de realitate.

Înafara tonalității generale, a unei voci lirice cu formă romantică și aspect clasic, cartea are și o structură plană, reproducând drumul drept și ascendent - ușor detectabil din text -, pe care autorul s-a angajat și de la care se abate rareori. El și-a fixat o țintă din capul locului și respectă traseul: acesta este format din principii, credință, bun simț, onestitate. Chiar dacă se mai abate uneori, atras de o scurtătură – întrebări, căutări, bucurii sau durere, lacrimi de dor sau neîncredere ce-i apar în cale – el revine la traseul de bază și ține bine direcția de mers. În ambele situații, credința este scutul său protector, ba chiar destinul său. În tot ce face și gândește tânărul plecat pe drumul vieții, el se călăuzește după credința și după steaua sa. Aproape toate poeziile demonstrează – uneori inocent, copilărește, alteori pe baza acumulării unei minime experiențe – că autorul

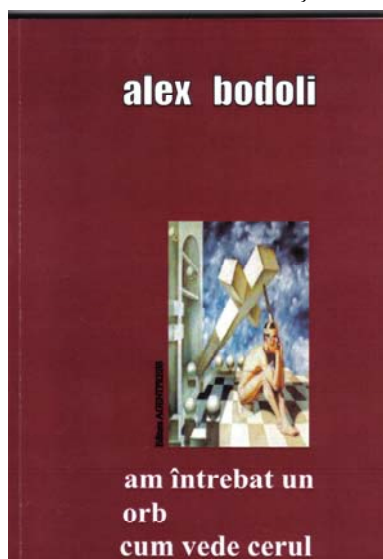
este conștient de ceea ce scrie, nu este o simplă izmeneală de adolescent cu fumuri și orgolii de poet, ci o problemă pe care o ia în serios – câteodată poate chiar peste măsura forțelor proprii, dar cu o ardoare și un patos impresionante: „am fost mai ieri, la piață să cumpăr niște pace,/am fost privit în față, de lume care tace./toți tac și dau din umeri, parcă n-ar ști ce-i pace./mulțimea să o numeri, cum plânge și cum zace./le-am spus că dau mulți bani, pentru puțină pace,/dar îmi promit de ani că pace se va face.” (vreau să cumpăr pace).

Maturitatea sa de gândire pare a-l fi smuls din brațele copilăriei fără să se fi bucurat prea mult nici de anii și bucuriile adolescenței, fie pentru că așa i-a fost menit, structural, fie din motive pe care fiecare cititor le va intui tot din versurile cărții, în funcție de puterea sa de percepție și înțelegere; aici se cade a semnală buna intuiție a lui Alex Bodoli, care nu alunecă într-un biografism lacrimogen. El înfruntă bărbătește, deja - și cred că nu de azi! -, o viață departe de casa și familia sa, am putea zice între străini - dacă Basarabia ar putea să fie străină de România! - dar din toată această situație nu transpar în poeziile sale decât aluzii sau accente fin conturate, dacă nu estompate discret: „am luat prutul la rost,/de

ce desparte un frate de altul???/și curge prin sufletul nostru,/stropindu-ne inimile cu un prea roșu sânge ghimpat.” (am luat un punct la bătaie).

Sunt iarăși dovezi peremptorii ale unei metamorfozări ființiale și artistice, parcă una susținând-o pe cealaltă, însă nu în mod forțat, ci într-un ritm accentuat, când timpul se grăbește. Ca în poveste, copilandrul cu problemele vârstei respective se transformă într-un adolescent maturizat înainte de vreme, demonstrând o evoluție în viteză și lărgind sfera preocupărilor firești în conformitate cu noul său orizont de așteptare. Forța sa, deocamdată romantică, vulcanică dar și sentimentală, va face să erupă acumulările unei lave originale din propriile energii interne, și – cât mă privește – presimt că se va exersa în curând și în proză (unele poeme narative, cum și poemul de largă respirație „coriolan” o sugerează). Deocamdată Alex Bodoli își urmează drumul, hotărât și determinat să nu piardă timpul, călăuzit de o lumină care îl cheamă din depărtare. Citindu-i cartea, și rând cu rând dar și printre rândurile „portativului”, avem serioase motive să credem că el însuși este o lumină.

MONICA MUREȘAN

„Dantelă de Babilon”

**sau cum este să trăiești pe viu
experiența de a fi ostatic într-un
roman istoric modern despre
tragismul unor destine și criza
psihologică a omului obișnuit**

La începutul sec. XIX, armatele lui Napoleon dețineau controlul asupra întregii Europe. Rusia este una din cele câteva țări pe care acesta nu reușise încă, să le cucerească. Despre confruntarea dintre Franța și Rusia, în care bătălia de la Borodino ocupă locul central, va scrie magistral Lev Nikolaevici Tolstoi, în romanul „Război și pace”. „Mă pasionează istoria lui Napoleon și Alexandru”, spune Tolstoi, de aceea, în septembrie 1867, acesta călătorește până la Borodino, pentru a studia locul uneia dintre cele mai mari lupte ale tuturor vremurilor. Timp de două zile, el umblă pe jos și cu trăsura pe câmpia de la Borodino, face însemnări în agenda sa, desenează planul bătăliei și caută veterani, contemporani ai războiului de la 1812. Despre război și pace, dar în secolul XXI, despre Babilonul modern, despre o stare de fapt acutală și despre reverberațiile unui măcel uman fără frontiere, terorismul, ne vorbește scriitoarea **Melania Cuc**, în romanul său „*Dantelă de Babilon*”.

Pasionată de istorie, romanciera realizează, cu „Dantelă de Babilon”, o variantă modernă, contemporană, a romanului istoric clasic. Fără pretenții estetice, fără dorința de a epta, autoarea ne oferă prilejul de a medita asupra ororilor războiului, dintr-o perspectivă inedită. Practic, cititorul o însoțește pe ziarista Melania Cuc în Babilonul modern, la scurt timp după evenimentele din 11 septembrie, unde este martor, prin ochii ei, la toate atrocitățile fără limite ale terorismului. Impresia este de film trimidimensional, pentru că ai ocazia, lecturând volumul, să fii de față la tot ce se întâmplă, să asisti pe viu, la scene în care rațiunea este complet absentă din context. Romanul „Dantelă de Babilon” se definește ca o incursiune în istoria violentă „de pe linia întâi a unui front fără pifani și fără ordin de zi pe cazarmă.” Pornită de o săptămână, în căutarea aventurii, „înarmată cu laptop și camera de filmat”, și visând la „Premiul Pulitzer pentru un reportaj realizat în direct de pe linia frontului,” Melania Cuc se vede prinsă în păienjenişul unei lumi ieșită din normalitate.

Condeiul perfect al autoarei descrie cu realism, cu grijă, dar și cu o anumită doză de ironie, stări sufletești perfect umane. Melania Cuc intră până în cele mai ascunse cotloane ale gândului, redând cu intensitate sentimente și idei ce apar într-un context întunecat, parcă regizat de o forță obscură. De două zile ostatică într-o fostă aerogară, autoarea descrie în amănunt, într-o evaluare cât se poate de exactă, propriile trăiri, dar și pe ale celorlalți prizonieri. „Eu sunt numai un om din carne și gânduri, simt cum frica mea ia formă de ac, îmi intră pe sub unghiile nelăcuite, se prelinge în fibră și urcă în creier ca alcoolul cel bun. O piele nouă-mi crește peste epiderma cea veche, e ca o gutapercă fleșcăită și foarte

transparentă. Tremur ilizibil. Am mâini ca de mort... Eu râd, mă amuz de oricine-i prost și suspină, eu sunt puternică, bărbată și sofisticată, am învățat cum să-i faci față situației limită la ședințe yoga, la cursuri de supraviețuire între fiare și colegii de generație.”

Ne aflăm pe tărâmul crimelor, într-un anumit moment al istoriei, când lucrurile se pot încheia straniu, într-un final însângerat. „Cu aerul ce se scurge prin găurile date de glonț în tavan, intră și mirosul de sânge. Sânge proaspăt de om.” Prizonieră alături de autoare, este printre alții, Laila, „cadâna ascunsă în higeab croit din stofă foarte fină și cu zeci de brățări clincâindu-i ca niște cătușe la mâini”, care își petrece timpul lucrând cu iglița, dantelă. „Cadâna a scos din bagaje un ghem, o igliță și dantela albă, fină și neterminată. O ține pe brațe... Laila îmi arată modelul dantelei la care lucrează, unul vechi și cu dichisuri ce țin de viața dintr-un serai cu destule femei leneșe, lascive, ce își adoră stăpânul. Eu nu mă pricep la înnodat macrame în horbote aproape medievale. Nu vreau să învăț meșteșugul pierderii timpului prin... nimic. Nimic?! Ce-am avut, ce-am pierdut?”

Straniu cât de mică este lumea. În Laila de acum, autoarea o recunoaște pe „Lelia de pe Colentina! Fantastica Lelia, artista care traversase scena și Continentul, ca o supernovă,- arzând, fascinând de-a lungul unui singur sezon cât într-o viață de om. Fata în ginși de cowboy și cămașă din steag de mătășă roșie ca sângele de erou, îl prinsese în mrejele sale până și pe *prințul* moștenitor.” Lelia este condamnată la exil de către autoritățile acelor vremuri, iar destinul ei se materializează simplu, într-un „pașaport cu viză pentru o țară neutră.”

Prezența Lailei dă un sens neașteptat lucrurilor. Ea este o nouă variantă de femeie, dărză, optimistă, luminoasă, sub un aer de aparentă fragilitate, evident, în antiteză cu romanciera, care simte nevoia să precizeze ... „îmi lipsește curajul.” „Vecina mea de scaun și de suferință, este poate singura mostră de feminitate adevărată în cloaca asta ca și asexuată. Face față plină de curaj situației. Zadarnic. Bărbații se prefac că nu o bagă în seamă. Paznicii o ignoră cu bună știință. Cei cu cagule trase pe față se poartă cu noi ca și cum ar fi, nu paznici de ostatici, ci hoți de cadavre.” În simbol, Laila este imaginea unui Babilon de altădată, cu obiceiuri și tradiții bine înstăpânite, asemenea modelului de dantelă pe care îl lucrează. În prezent, este trecută cu vederea de toți. Războiul este în toi, pacea nu face obiectul preocupărilor nimănui. Brățările Lailei au clinchet de cătușe.

Pe lângă cele două personaje, în fosta aerogară se mai află Cecilia, o tânără negresă, refugiată din Sud, și sugarul ei bolnav și înfometat, Ardazir, adolescentul invalid, ținut într-un scaun cu rotile, împreună cu Ardanaze, tatăl său, Salomeea și soțul ei, Holofern, medic veterinar din Cairo, care își și dă obștescul sfârșit chiar acolo, devenind prima victimă, Ali, samsarul de cai de Arabia, nevasta unui amiral din Baikal – Mașa - ce „i-a supraviețuit Războiului Rece, apoi, Perestroicii”, Mandeia, un soldat din legiunea străină, în permisie, cuplul Johnatan-Barby, el, bancher pe Wall Street, împreună cu bebelușul lor, un negustor de șofran, etc.

În conversația care se încheagă între romancieră și soldatul român din misiunea străină, aceasta îi oferă informația care îi dezvăluie condiția. „Da’ ce cauți în

Babilon, tu, o femeie care , nu cred că ar face față nici la reculul unei arme de vânătoare?”, întreabă el. Răspunsul autoarei, „Sunt în misiune. Oficială.”, vorbește despre o natură duală, despre ascunderi și taine. Laila îi dă jos masca, ajutând-o să fie ea însăși. „Nu vezi că-i jurnalistă!? Intervine Laila.” Iar dantela se înmulțește, Laila e harnică și lucrul mâinilor ei aer un aer străin, neobișnuit, în acest mediu cazon, auster, în atmosfera de thriller, ce pare desprinsă dintr-o lume de ficțiune. „Lângă mine, Laila și-a lăsat părul roșu pe jumătate descoperit de broboadă. Cu ochii ținți pe firul de bumbac trage ochi după ochi, din igliță, la dantela care a crescut cu un lat de palmă.” De altfel, tot Laila este și singura care încă mai crede în divinitate – „Alah e mare!” – spune ea, în deschiderea romanului. Laila aduce o pată de culoare, tocmai prin credința pe care o dovedește, în mijlocul unei realități năucitoare, inflexibile, rigide, în care ordinea se stabilește prin forță și căreia trebuie să îi facă față. „- Facă-se voia LUI! șoptește Laila și un tremur ușor îi mișcă bărbia.

Toți au devenit „prizonieri ai soartei” și totul alunecă exact ca într-un vârtej, spre un deznodământ previzibil. Și din nou, narațiunea se accelerează, iar Melania Cuc își demonstrează talentul la scris. În prim plan este adus gestul remarcabil al lui Barby, care hrănește la sânul ei, copilul flămând al Ceciliei. „Gheața dintre două mame, dintre două rase umane, a fost gata spartă... Imaginea-i ireală. Obrăjorul negru peste sânul alb și gura cât o afină coaptă pompând, trăgând cu nădejde din vână umană. Flămândul își ia porția de hrană, lapte de mamă. Fără sentimentalisme, știu, scena asta rămâne doar... un simplu transfer, o porție de mâncare și o șansă infimă pentru ca, fiul unei refugiate, să supraviețuiască.”

La fel de autentică este și descrierea scenei de război făcută de Manda, feciorul Vrâncioaiei, acum mercenar în Legiunea Străină. Drama războiului, permanenta amenințare a morții, măcelul, dramatismul și înțelesurile profunde ale celor petrecute fac ca romanul să capete amploare. Alternanța moarte-viață încheagă cartea, dându-i o structură organică. Confesiunea soldatului dovedește că Manda a evoluat, că nu mai este omul care s-a înrolat pentru bani, că frământările sale de conștiință l-au făcut să depășească lăcomia și vulgaritatea. „Eram oboșit, cu genunchiul rănit. M-am oprit, în brațe cu o piatră invadată de licheni. În lumina de Lună, vedeam vag literele, semnele care, sigur explicau un nume, un destin, o viață care trecuse prin lume. Atunci, m-am întrebat, ce caut eu, feciorul Vrâncioaiei, acolo, la capătul lumii? Care sunt Răii? Care sunt Bunii?”

Simbolurile sunt simetrice în romanul Melaniei Cuc. Dacă Laila reprezintă pacea, soldatul acesta ajuns acolo, dintr-o altă parte a lumii, semnifică războiul, forța, este un fel de Ares modern, ce emite judecăți cu valoare de verdict. În aceeași simetrie a simbolurilor se încadrează și faptul că ambii provin din țara unde s-a născut și romanciera. Din acest punct, evenimentele sunt gradate, urmând o progresie, iar relațiile dintre personaje evoluează. Intervine intriga, care modifică deja starea de echilibru la care se ajunsese și declanșează acțiunea. Totul creează imaginea unei lumi complexe. Ziarista și cadâna ajung să se confrunte. „-Cine? Te întreb. Cine crezi că face cărțile , cine trișează în lume? Ești femeie deșteaptă.

Ești, ai fost și de partea asta a baricadei, ai fost o creștină. De ce te ascunzi în higeab de cadână?

Privește-mă în ochi! Eu sunt unul dintre nebunii furioși, tinerii care, în urmă cu ani, te urmău la spectacole. Cu garduri de sârmă de jur împrejur, noi eram liberi. Nu mi-ai schimbat viața cu muzica ta dar , mai am în Țară, acasă, discurile tale. Mai știi LP-urile alea de ebonită. Scârțâia ca naiba acul de la pikap, dar le ascultam,- dansam după ele la reuniunile colegiale. Poporul te-a iubit. Lia. Ai fost o divă în salopetă. Însufleteai spiritul comunist pe șantierele tineretului.” Răspunsul care vine însă, dovedește resemnare. „Lia aia a fost ucisă, a murit. Eu sunt Laila, nevasta unui medic arab.”

Cei trei formează deja, o societate în miniatură, născută din întâmplare, în mijlocul altei societăți. Trei români ostatici, înconjurați de alți ostatici, de aiurea și de călăii lor. „Constat că suntem departe de țară, trei cetățeni oarecare. Laila (Lia) o cântăreț cu faimă care abandonează brusc scena. Se mărită cu un medic din Palestina.

Manda, țărânu care și-a lăsat plugul în brazdă și s-a angajat în legiunea străină.

Eu, jurnalist de provincie ce nu va face niciodată reportaj pe linia frontului.

Nu am energie cât să-mi imaginez cum ar fi să vorbim acum, aici, despre Patrie. Să fim frați și uniți măcar odată în istorie. Imposibil?”

Și în continuare, ca un lait motiv, Laila „croșetează, deșiră, iar croșetează la dantela din bumbac de Egipt. Trage ața din ghem cu viteză fantastică și fără s-o privească. Înnoadă ochi după ochi în clonțul de igliță... Croșetează, trage ca la galere, gesticulează, robotește în ritm, din instinct de apărare și fără să trăiască adevărata bucurie a creației. Brațările multe și fine îi clincăne impasibile pe brațele care scapă, dezvelite din pânza higeabului.” Și din când în când, mai „repetă frenetic - Alah e mare!”

Urmează punctul culminant. Se dorește găsirea unui țap ispășitor, vrajba îi unește pe toți cei prezenți, pentru că ura lor rămâne fără putere în fața adevăraților vinovați, cei care îi țin prizonieri. Diferența dintre Bunii și Răii despre care se întreba Manda cine sunt este dată de modul în care aceștia acționează în aceeași situație. Acum însă, nu mai există decât Răii. Bunii s-au metamorfozat și atentează asupra unei nevionovate - Laila. Un val de oameni se formează ca la comandă, se îndreaptă spre locul de unde, Laila privește, cum scânteia dezastrului riscă să prindă proporții. Nici nu clipește. Ea este golită de furie, de iubire. Fie ce-o fi! Nu-i mai pasă.” Situația critică prin care trec cei prezenți are puterea să îi schimbe din oameni cinstiți, onești și cu puternice principii morale, în niște sălbatici, care nu mai sunt în stare să discearnă deosebirea dintre bine și rău.

Totul continuă cu o scenă care face ca durerea să fie și mai adâncă. Salomea și Manda par să își dea seama cât de efemeră și de eterică este viața, atunci când te afli la mâna unor teroriști cu fața acoperită de cagule. Ca într-un ritual primordial, animalic, cei doi oferă un spectacol hidos, având în vedere cadrul unde se desfășoară. Încercarea lor de a mima împerecherea demonstrează distrugerea oricăror bariere ce ar mai fi putut exista între cei prezenți în fosta aerogară. Bariere impuse de intimidare, de civilizație, de societate. Salomea “se gudură

ca un câine lângă stăpân, apoi îl împinge cu vârful sandalei, i se urcă-n spinare,- calcă peste el ca pe un preș aruncat peste un maldăr de oase. Salomea dansează lasciv din buric. Nimeni nu o dezaprobă, nimeni nu aplaudă... Realizez instant că ea ne este șeful. Știe cum, și poate seduce bărbații și femeile deopotrivă. Are dar să subjuge, întărîtându-ne și aruncându-ne în luptă unii cu alții.” În tot acest haos, “Laila prinde, înnoadă ochiuri de ață pe vârful de igliță, croșetează, deșiră, iar croșetează la dantela care, presimt, că la fel ca pânza Penelopei, nu se va finaliza niciodată. Acum știu, cea ce face ea nu este muncă, este terapia folosită în lagărele de concentrare și în ospiciu. Are răbade nu glumă. Țasta e punctul ei forte, desigur.” Sentimentul de panică, luând forme diverse și manifestându-se nestingherit în ceilalți, ei îi rămâne pe mai departe, străin.

O altă scenă cu iz apocaliptic este cea în care ostaticii se văd în sfârșit, în posesia hranei. Toți se bulucesc și se calcă în picioare. Descrierea face din acest episod unul captivant. Războiul de afară, la scară mare se transferă la scară mică, în această fostă aerogară. Nevoia de apă și mâncare a celor de afară, nevoia după lucrurile de bază ale vieții, se repetă cu detalii șocante, la nivelul ostaticilor. “Buiam într-acolo, ne lovim, chiuim, îngenunchem și scurmăm și noi, cu degetele anchilozate și unghiile rupte, prin teancuri de rufe nefolosite, truse de igiena intimă, cutii cu medicamente, jocuri electronice și pachetele în care alimentele perisabile sunt doar o masă de mucilagiu. Miroase a humus, a ciuperci comestibile și a viață adevărată. Îngerul meu a reușit, mi-a scos în față o cutie întreagă de prăjituri. Tremur de insulină-n exces și de emoție imposibil de stăpânit. Rup amabalajul cu dinții, sfășai pergamentul strălucitor și mușc direct, animalic, din aluatul cu gust rafinat.”

Și astfel, o mână de oameni trăiește “războiul altora... Se aud și mitralierele, antiaeriana. Împușcături, mine explodând, împușcături și iar bombe... Atacul ăsta va ține toată noaptea. Se crapă de ziuă, vin peste noi zorii cei grași ca lapții morunului.” Și iarăși, se caută un vinovat, care nu poate fi altul decât Laila. Lucrurile încep să ia o întorsătură “horror”, sinistă, de coșmar. Dantelăreasa “stă peste mormanul de arme ce ar putea sări în oricare secundă în aer. Îi tremură bărbia, degetele... dar face ce știe mai bine, croșetează. Trage ochiurile micuțe prin vârful de igliță, leagă bride de macrame în dantela care a prins ici colo, cearcăne de sudoare... Câțiva dintre bărbații din sală, pe care nu i-am luat până în clipa asta în seamă, se ridică de la locurile lor, vin, spectatori, spre femeia ce va fi judecată. Devin obraznici. O dezbracă din privire de haine. Îi pun întrebări la care ar vrea să primească răspunsul pe care, ei îl așteaptă. O cred desfrânată. O jignesc cu vorba, cu fapta. Își imaginează nopți de dezmăț cu femeia frumoasă. Ea îi înfundă. E curajoasă.”

Teroriștii îi lasă singuri pe justițiar. Se formează un tribunal ad hoc. “Toți sunt gata să o judece pe cântăreata rock devenită cadână, să o condamne sigur și să execute ei înșiși pedeapsa. Să-și demonstreze că-s vii și mai ales, că sunt cu mult mai puternici decât alții.” Neverosimil, deși au rămas singuri, prizonierii nu se gândesc să plece. “Suntem ca păsările din colivia cu ușa deschisă. În loc de aripi ne-au crescut rădăcini. Nu ne putem extrage din nămolul inerției care este temnița noastră. Am devenit dependenți de teroare, de zona interzisă și nici nu ne mai

panicăm când, de dincolo de ușă, auzim cum uneltele, cărămizile se lovesc unele în altele. Suntem zidiți, izolați de lumea reală.” Și dintr-o dată, „nimeni nu mai vrea să o judece” pe Laila. Toți îi cer în schimb, să își spună povestea, sunt dornici să afle cum a ajuns ea, în Levant. Iar Laila, „croșetează la dantelă.”

Și aidoma unei Șeherezade modernă, le istorisește despre o călătorie, despre un dans de derviși, despre un atac cu bombă, despre o explozie, despre bazar, despre serai, despre o evadare, despre ceea ce fusese cândva, al ei, iar acum, nu mai avea. „Nu mai aveam acte de îndetitate, nu aveam nici măcar dorința de-a ajunge la Ambasada noastră. Lumea mea dispăruse.” Motivul peregrinării înseamnă contact uman, dialog, tratative. Laila s-a oprit din croșetat dantelă, pentru că a sosit momentul să croșeteze o poveste. Dantela lucrată până acum, cu iglița, crește, se înmulțește, însă într-o istorie de viață. Și Laila „trage firul basmului ei, printre bine și rău, mai departe.”

„Închisoarea noastră a devenit o arenă neconvențională.” Și Laila își deapănă în continuare, povestea. Fără subtilități, dintr-o dorință de limpezire a propriei conștiințe, poate pentru a reuși măcar în al doispzecelea ceas, să ajungă la o concluzie certă, într-un noian de lucruri fără sens. Lucrurile încep să aibă o dinamică nouă, relațiile dintre ostatici au avut răgazul să se maturizeze, prea puține îi mai diferențiază pe unii de alții. Nevoia de confesiune demonstrează că diferențele de cultură nu mai există, că reperele știute de-o viață s-au estompat. “Acum, mai toți din grupul eterogen de ostatici, încercam senzația idioată că ne cunoșteam de o viață, și ne povesteam viețile unii altora... Nu eram personaje de roman, nu eram modele sociale, doar specimene umane fără personalitate distinctă, așa cum trebuie să fi fost și animalele înghesuite claie peste grămadă în arca lui Noe.”

La sfârșit, toți o judecă pe Laila. „De ce umblă prin lume singură? Că, poate este o păcătoasă din fire... O „stricată”, din punctul de vedere al fiecăreii religii și societăți cu pretenții civilizatorii. Bărbații, dar și femeile aruncau cu vorbe negândite, făceau spume la gură.” Însă lașitatea și oportunismul îi sunt necunoscute cadănei. Urcată pe mormanul de arme, ca o personificare a curajului, Laila își descoperă feminitatea. „De ce îmi cereți să nu bat din picioare, să-mi ascund frumusețea cârnii??? Dacă o fac, veți fi fericiți?! Bărbații încremeniră. Nebuna de străină înfrunta moartea cu bună știință, cocoțată pe maldrădul de dinamită, trotil și muniție sofisticată, se războia, nu cu ei, cu o civilizație. Își căuta moartea cu lumânarea.” Cu o ultimă zvăcnire, cadăna de până atunci, cea care trăise în serai, la mâna unui bărbat, depersonalizată, la concurență cu alte femei, îi înfruntă acum, pe bărbați, chiar cu prețul vieții. Războiul este un dat al bărbaților. Ei se pun în slujba lui, uneori, pentru motive din cele mai absurde.

Asistăm la o confruntare decisivă, mai importantă decât confruntarea celor două armate care se luptă, dincolo de zidurile fostei aerogări. Pe de o parte, un grup de bărbați, simbolizând războiul, pe de altă parte, o femeie, singură, vulnerabilă, reprezentând pacea. Pe de o parte, bărbații, cei care le oprimă pe femei, în lumea musulmană, pe de altă parte, femeia, oprimată, trăind o tragedie despre care îi este interzis să vorbească și nu i se permite nici măcar să o recunoască. Iar Laila are intuiția

să le adreseze bărbaților adunați în fosta aerogară, o întrebare menită să le dovedească faptul că greșesc, că judecata lor nu este întotdeauna, cea corectă. „De ce îmi cereți să nu bat din picioare, să-mi ascund frumusețea cârnii??? Dacă o fac, veți fi fericiți?!”

Finalul este dramatic. Ceea ce nimeni nu spera să se întâmple, se întâmplă. „Constat indiferentă că ușa metalică e cu balamalele sfărâmate, că zidul s-a dărâmt în răstimp. Suflul exploziilor a malaxat Babilonul. Nu mai sunt nici paznicii care să ne oprească. Suflul altei explozii ne eliberează de zidul de chirpici. Molozul se spulberă, cahlele de lut se dărâmă. Aerul îmbibat cu izul cârnii de tun, ne învăluie. E prețul libertății. Unul scump. Laila pare a fi o statuie. Privit de sus, trupul ei răstignit peste arme este întreg. Constat indiferentă că nu mai sunt paznici, nici uși, nici drugii de fier de la geam. Nu mai e zid, nici tavan. Suntem liberi! Liberi. De ce nu plecăm?! De ce am pleca?...”

Este magistrală încheierea cărții și de o certă valoare estetică. Laila, ca o efigie a libertății și păcii, răstignită peste arme. O femeie, războindu-se cu o civilizație. Nu mai există nici un fel de îngrădire, paznici, uși, drugii de fier, zid sau tavan. Libertatea le aparține tuturor. Cineva s-a răstignit pentru ca altcineva să fie liber. „Aerul îmbibat cu izul cârnii de tun, ne învăluie. E prețul libertății. Unul scump.” În mod inexplicabil, nimeni nu vrea să părăsească locul detenției. Pentru că atunci când ești liber, nu îți dorești să evadezi, nu ai motive să vrei să fugi. Iată de ce, întrebarea retorică din final este definitorie pentru stilul cărții. Scena dă impresia de uniformitate, de închegare, de scenariu care atrage atenția. Nimic nu este improvizat, și dacă ar fi să găsim un cuvânt cheie pentru „Dantelă de Babilon”, acesta ar fi - autenticitate.

OCTAVIAN CURPAS

Surprise, Arizona

Gabriela Ravaru - Goudenhooff

Simple marginalii la o carte incitantă*

Gabriela Ravaru a debutat editorial (editura QiM, Iași, 2005) cu volumul „ Percepția de sine în spiritualitatea interbelică”. Cu luciditate rece, autoarea reușește un studiu comparatist al pleiadicilor filosofi români interbelici, așa numita „generație Criterion”: Cioran, Eliade, Noica, M. Vulcănescu, respectiv a doi apartenenți altei generații, cu atingere pe firmamentul „îngândurării” noastre: Nae Ionescu și Nichifor Crainic.

Mărturisind că se vrea o decodificare a modului cum „ s-au perceput pe sine” aceste personaje ale condiției românești, a *dimensiunii românești* a existenței, ca să preluăm definirea lui Mircea Vulcănescu în fond, - probabil cel mai” înseninat” la vederea grupului astfel constelat,.. Gabriela Ravaru privește prin „ oceanul întors” , scrutător și sistematic reflectând în cartea sa, redând modular probabil dilema însăși filosofiei românești, ardentă în anii cei mai fertili ai istoriei gândirii românești – cei antebelici,- privind devianța spre dreapta a celor sus-numiți, într-un unghi ce ni se pare focalizat din Nae Ionescu. Acest „ snop” de filosofi este meticolos glossat de autoare prin succederea grupului Criterion ce

ține a restaura cumva ceea ce inspirat numește „ oglinda spartă în cioburi”, caleidoscop așadar, și care, mișcat redă *poliedrismul* sus-numitei pleiade, dacă nu a întregii condiții filosofice din acest spațiu și a metafizicilor ce au emulat cotangente cu pleiada unui alt timp, de care ne îndepărtăm cu iuțea, în opinia mea: Eminescu, Blaga, Brâncuși.

Însă ținta studiului fiind una cu scop didactic universitar, să ne rezumăm la câteva observații fără nici o pretenție a specializării filosofice: autoarea etalează distant, nu riscă ispite sentențioase, atât reflecțiile pleiadicilor, cât și opiniile exegeților și criticilor ce abundă în timp.

Parcurgând cartea, am reluat pe sărite lecturi care în timp mi-au suscit interesul cu aceeași „ grilă” a oceanului întors” – în primul rând Mircea Vulcănescu, apoi „ Eliade” (Încercarea labirintului”, „ Mituri, vise și mistere”, „ Aspecte ale mitului”), Cioran (Eseuri, Tratat de descompunere, și mai ales „ Pe culmile disperării” și „ Ispita de a exista”). Cum Noica ar fi cel mai tulburător în nuanțele opinii ale autoarei privitoare la afinitatea sa electivă cu Mircea Vulcănescu, (versus scepticismul cioranian recte radicalismul de dreapta al lui Nae Ionescu ?...) și paradoxal (!) respectiv la naționalismul noican pe care îl numesc *e p i f a n i c* - zalmoxian, poate sub influența *atitudinală* dinspre *curentul protocronist* (cel dezavuat destul de ipocrit de un Manolescu – aș opina că Gabriela Ravaru (Goudenhooff) intuiește cu finețe analitică și poetică – prin însăși arhitectura cărții,- rosturile Poietice ale gândirii și reprezentării Întregii Pleiade (aparent grupate, însă cosmic iluzorii!) pentru ontologia românească. Las la om parte suma „ ispitelor” ce transpare la toți acești filosofi din spațiul românesc al gândirii și revărsat apoi în afara locuirii strict paideumative : alienarea ființei heideggeriene, sub parabola platoniciană a Peșterii, sau dacă vreți a labirintului. Labirint – caleidoscop (reprezentare antică a creierului uman) ...și pe care Noica – cel „ de la Păltiniș”, - îl va restaura (sic,n), metaforic – cvasi-poietic, prin retragerea în peșteră și soluția epifanică....Suntem în anul centenar al nașterii sale, astfel că cercetarea Gabrielei Ravaru merită a veni în atenția revistei sibiene revirmant Cenuclul de la Păltiniș. Sugerez organizatorilor comemorării probabile în decembrie a.c.- la Plătinii-învitarea acestei autoare la colocvii. Precizez că d-sa este lector universitar dr. La Universitatea din Oradea.

Repet, marginaliile mele sunt fără pretenții exhaustive, evident, eu percepând –cum nuanțează autoarea, ca simplu lectorant cu savoarea lecturii, multidimeniunea pe care d-sa o numește „ oglindă ciobită”, care poate recimpune un „ mozaic” al gândirii existenței românești în spațiul magic, de splendoare conspectativă dacă vreți, al *Devenirii* noastre. Oare nu ar fi mai potrivit termenul de Re-Devenire ciclică, dacă vreți recesivă, cum scria Mircea Florian, care scria despre recesivitate *ca structură a lumii... ?*

Suntem oare captivi dualismului ? Poate că viziunea lui Constantin Aslam asupra unui Noica *paradoxal*, poate fi extinsă la întreaga pleiadă ! Ființa însăși este manifest paradoxală ne-raportabilă absolut la niciun timp, sau dacă vreți e de meditat ceea ce însuși Descartes atribuia raționalismului : metafizicul. La toți acești monștri sacri ar fi de reconsiderat ceva ce aparține derizoriului existenței biografice: frustrările, activitatea și efectele

inconștientului (extensie la colectiv), psihologia inconștientului. La urma urmei, omul este suma distrugerilor sale, (a lumii), iar zeul Eros a căzut din Pantheon ca să revină recent ca tutelar în profania istoriei: fiecare dintre acești mari gânditori își are o istorie reală în acest sens ce nu va trebui atribuită doar biografismului desuet sau telenovelistic, vezi bunăoară cazul Cioran, dar și „n” alții din pleiadele marilor cugetători ai lumii. Nu fac apologia lui Freud, nici măcar a lui Jung, însă parcă simțim nevoia explorărilor și de acest tip, în intimitatea ...percepției de sine nu doar interbelice: suntem într-un interminabil spațiu dintre războaie, suntem în Kali Iuga... Revenind la acest structuralism al existențelor ce par diferențiate, deși pot fi recompuse,...

că este vorba de o condiție eteroclită (!) pe care Noica o manifestă cumva itinerant, ca practician filosof și întemeietor de școală exact în apogeul de naufragiu al totalitarismului, rămâne de meditat încă mai acut în acest timp imediat – în profanul Istoriei.

Studiul Gabrielei Ravaru – Goudenhoofft reușește sintetic a ne re-privi pe noi înșine, poeți sau (și) filosofi, scrutând condiția auto- contemplării pe care o numea Soreen Kierkegaard „, despre noi înșine”. Poate că Noica pledând strictu- sensu epifanismul, retragerea filosofului din istorie, gest total anti- grecesc, ca să spun așa, este o nouă rătăcire, dar poate că este taumaturgie curată.

Ciocnirile „, plăcilor tectonice” ale acestor aștri ce ne tulbură pe măsură ce „, timpul crește-n urma noastră, ne-ntunecăm” ...poate că sunt fenomene care vor reacheza un alt orizont al cîntemplantării Ființei (românești) în mișcarea circulară a Timpului: precum în cer, așa și în ...labirint. Pentru mine cel ce scrie predilect poezie, lectura aparentului „, rece” studiu al dr. Gabriela Ravaru - Goudenhoofft, este complementară la ...poezia sa, recent descoperită, o poezie în care aplică interogativ- chinuitor și dintotdeauna condiționat – catarsic, psihanalitic și nuanțat eseistic, enunțuri ale Ființei proprii: ca o mirare în ciobul ogindariului care aparent este „, ciob”: ființa este eternă și nu poate fi sfărmată ci doar iluzoriu resimțită perceptiv ca fractură a Intregului.

Misterul ce ni se dezvăluie revelatoriu ne este Condiția iar revelatoriul Ființei nu poate stagna în conceptualizarea de „, naționalist” ideologic, prin aceea că Poetul Filosof (și cu excepția lui Mircea Vulcănescu, toți cei abordați au fost și poeți, inclusiv Cioran, prin excelență Noica, iar prin nesațiul conștientării Mitului Eliade !) ...

Scrutările acestei inteligente cercetătoare sunt o contribuție importantă asupra celui mai tulburător (întru limpezire?!) domeniu al cunoașterii sinelui lumii prin și din percepția sinelui aparent ...ciobit, caleidoscopic. Recomputerile sunt de fapt ele însele revenirea unui Clar.

* *Gabriela Ravaru (Goudenhoofft), Percepția de sine în spiritualitatea interbelică, ed. QiM, Iași*

EUGEN EVU

ÎN TIMP CE EU ÎNGENUNCHEZ

Mă trezesc în ochi de rouă,
fac semnul crucii cât cuprinde lutul meu
și încep să adun stelele căzătoare
din trifoiul cu patru foi
încă albastru.
Cu privirea șterg de pe gard
cântatul cocoșului
și ridic firul de iarbă
la rang de pajiște,
îmbrățișez și mă las îmbrățișat
de o tăcere
din cap până-n picioare
și dincolo,
doar glasul clopotului
bisericii din deal
răzbate până la mine,
în timp ce eu îngenunchez
pentru încă o zi
primită în dar.

ÎN LOC DE TESTAMENT

Ce tandru mă buzunărește vântul
de veșnic îi rămân dator vîndut
cu ploi luate pe-mprumut
și cu ninsori neachitate.
Din vreme-n vreme
sunt evacuat silit,
din anotimp în anotimp
sunt aruncat în stradă
dar tot găsesc puterea să-mprumut
o ploaie și câteva ninsori
pe care apoi să nu le mai achit.
Sunt dacă vreți
cel mai bogat sărac,
girez cu soarele și luna
iar când îmi va sosi sorocul,
las vouă datoria mea
ca zestre pentru totdeauna.

FLOARE DE LUMINĂ

Când ia foc o bisericuță de lemn
piere o măicuță
se stinge un sat
seacă o vale
se-acoperă o cărare,
pământul se face arin
șapte sori apun
în șapte zări de drum,
focul își găsește vatră
în miezul crucii cu petale –
floare de lumină
ce-n taină suspină
rugă, pomenire și-nchinare,
cine poartă vina oare
când ia foc o bisericuță de lemn

DUMITRU D.SILITRĂ

Viermuială orientală

La drept vorbind, ce căutam eu pe litoral? Cum am ajuns acolo? Smuls din vraja menuetului, a saloanelor literare sau de dans și aruncat în infernul rock-ului, discotecile mi se păreau adevărate monstruoziități. Dar nu, motivația era alta. Cred că am răspuns chemărilor soarelui. Mă gândeam să speculez un mic efect terapeutic: ieșirea la mare trebuia să echivaleze cu un dezgheț, cu acceptarea prezentului și cucerirea lui treptată. Trâmbițași și toboșari bine ascunși în forul meu interior mă trimiteau la atac pentru Cucerirea Prezentului. Începeam cursa.

O cursă pe care numai acum ai început s-o teoretizezi ca să justifici contradicțiile din sufletul tău.

Poate că ai dreptate, dar ea fierbea în mine de mult. N-ai de unde să știi pentru că ai fost lipsă la apelul nominal mult timp. Ani de zile în care te-am menajat, n-am băut cafea și alcool, n-am fumat și n-am mâncat condimentat, ci numai regim, un regim alimentar strict, sever, tu ai fost mort, învins. Nici nu știam că mai exiști. Te credeam dispărut definitiv. Nici despre secolul XVIII nu știi prea multe. Îți dădeam lactate, ceaiuri, doctorii și dormeai dus! Te îmbătam cu lapte cum ai îmbăta rațiunea cu alcool. Eu mă documentam din Paul Hazard și din alți teoreticieni pentru alte descinderi fictive în secolul meu favorit.

Se vede că ai uitat dezastrul, copilaș, prelungita criză alimentară, când nu găseai lapte nicăieri și nu puteai ține regimul alimentar așa cum ți-l prescria medicul. Sucul meu gastric ți-a alimentat imaginația. Secolul XVIII a fost moșit în faldurile întunecimilor mele interne, misterioase, dar dă-i drumul înainte. Laudă-te că-ți place să te încununezi cu merite ce nu-ți aparțin!!

Să ne întoarcem la fazele plecării. De fapt, totul fusese programat altfel. În prima fază – și cea mai plăcută – visam cu inconștiență copilărească în fața hărții făcând planuri fanteziste, cătuși de puțin realiste, în ce localitate de pe litoralul bulgar să ne petrecem concediul. Toată lumea își făcea pașapoarte. Trecerea peste granițele țării nu mai constituia o problemă ca înainte. Un pașaport îți aducea aerul libertății în nări. Mă chema sudul, dorința de a călători și de a vedea locuri noi, necunoscute. Albenă, Nisipurile de Aur, Balcic, Kavarna sunau tot mai îmbietor și exotic urechilor noastre. Desigur, un mini-exotism. Un exotism al săracilor. Câte substantive proprii de pe litoralul bulgar tot atâtea speranțe turistice! Parcă ne pregăteam să plecăm în Florida sau Insulele Canare! Teoretic puteam pleca și acolo. Nu existau restricții.

Această posibilitate, ușor de înfăptuit din punct de vedere legal, ne-a amețit un timp. Nu prea mult însă.

Dina, soția mea, nu s-a mulțumit să viseze. A făcut următorul pas. A completat formularele pentru pașapoarte. Mă simt legat prin moartea unor tineri nevinovați de aceste pașapoarte atât de mult dorite în trecut.

Imagine încețoșată din cauza lacrimilor, cea mai tulburătoare imagine privită de aproape:

Creieri de tineri ce încă ieri trăiau, zdrobiți, împrăștiați pe asfaltul însângerat. Flori sprijinite de bordură încadrându-i. Cele mai multe, garoafe. Garoafe sângerânde. Alături, lumânări înfipite în cozonaci după obiceiul strămoșesc sau în loc de cozonac, în franzele (care se găseau atât de greu și pe cartelă). Cozonaci sângerii, funebri. Aranjamentul astfel format transformând caldarâmul în așternut moale, mormânt proaspăt, acoperit de coroane, piatră funerară, monument și altar. Împlinirea prin moarte a idealurilor de libertate pentru cei ce nu s-au mulțumit să practice actul bovaric al refuzaților.

Și imediat, bucuria deșantată. Goana după putere, împărțirea privilegiilor. Manipulările... Pentru unii, îmbogățirea rapidă. Pentru alții, dezamăgirea și lipsurile.

Ca să ajungi în posesia unui pașaport amărât a fost necesar să moară niște tineri, care cu siguranță ar fi dorit să călătorească, să vadă lumea, să se bucure de viață. Ce trist început de lume! Cernită izbândă. Ce sumbră democrație și ce secol murdar, mizerabil! Cum să nu evadezi din el ori de câte ori ți se ivește ocazia?

Parcă secolul XVIII a fost mai curat? Ai uitat Revoluția Franceză, războaiele? ca să nu mai amintesc și alte evenimente sângeroase. Ai ales din el numai saloanele și baturile, în rest... praf și pulbere.

Nu întâmplător am amintit de Paul Hazard cu *Gândirea europeană în secolul al XVIII-lea, de la Montesquieu la Lessing*. Mă afundam cu plăcere și în alte scrieri despre acea perioadă. Dar nu de gândirea secolului al XVIII-lea aveam eu nevoie, nici de turbulențele sociale și politice din acea vreme, ci de decorul scăldat în splendoare al palatelor ridicate atunci, de farmecul grădinilor, al parcurilor amenajate cu un bun gust desăvârșit, locuri unde să mă plimb nestingherit pe alei poleite ca să-mi găsesc liniștea? N-am să mă lupt cu acidele tale observații. Ei bine, eu m-am oprit la nivelul dantelelor, saloanelor opulente, al degustării stilului rococo și al modei perucilor, la lanțul de mondenități specifice nobilimii de atunci, chiar dacă asta mi-ar sublinia superficialitatea, lipsa de profunzime. Prefer să rămân la acest strat, să mă pierd în decorul acesta al secolului XVIII ca și până acum, dacă n-am altă cale să ies la liman. Îți las ție episoadele sângerânde,

de mare cruzime socială la care faci trimitere, căci tu iubești sângele. L-ai făcut să țâșnească și în stomacul meu cu o poftă nebună. Ești mulțumit?

Fără aportul tău n-aș fi reușit niciodată. Ți-am repetat asta de multe ori, dar nu vrei să înțelegi. Eu sunt doar o consecință a purtării tale. Eu sunt ceea ce mănânci și bei. De câte ori să-ți spun?

Fie cum zici, dar acum hai înapoi la tragerea pe roată a prezentului ignobil:

Din cauza aglomerației fără precedent de la serviciul de pașapoarte, până ne-am trezit cu legitimațiile în mână s-au epuizat și biletele ieftine pentru litoralul nostru. Concediul părea compromis, dar eu nu mă arătam supărat. Tăceam chitic așteptând să treacă valul. Până când au început să curgă spre mine reproșurile din două boxe stereo bine sincronizate tematic: „Nu ești în stare de nimic! Ești o momâie!”, „Nu mai pot să stau acasă. Mă plictisesc!”, „Așa nu mai merge. Trebuie să plecăm”, „Nu te-ai săturat de praful ăsta? De orașul ăsta infect?” Dintr-o parte bombarda Dina, de cealaltă parte Ioana, fiica mea de paisprezece ani, căreia medicul îi recomandase, spre nenorocul meu, marea. Apropo: afurisiții ăștia de medici numai atâta știu. Să recomande marea! Ai o amigdalită cronică – marea. Ai o alergie – marea. Ai un reumatism – tot marea. Ai pierdut o proprietate – consoleaza-te tot cu marea dacă vrei să nu ajungi la nebuni. Marea le rezolvă pe toate. Au uitat, pedanții dracului, să mai scrie o rețetă? S-au obișnuit să nu miște un deget până nu-i umpli de bani. Nu se gândesc că rețetele costă infinit mai puțin? Ce le pasă lor dacă ai cu ce merge la mare, dacă îți poți potrivi concediul cu al soției sau dacă ai chef pur și simplu să mergi acolo? Ioana, un boț de fată neastâmpărată și plângăcioasă, se comporta de parcă o apucase damblaua. Când nu se smiorcăia era adorabilă. O iubeam mult. Îmi plăcea să mă joc cu ea ciufulindu-i părul castaniu și bretonul de șolăriță cuminte, ordonată, supusă normelor rigide de comportare din vechiul regulament școlar, abandonat între timp ca orice lucru bun venit din fostul regim. Avea ochii Dinei, de un albastru iradiant, care-i lumina fața în momentele ei bune. De altfel, moștenise de la Dina majoritatea trăsăturilor feței și formația corpului în creștere cu talie de viespe. Aș fi dat orice s-o văd mulțumită, liniștită, dar asta părea tot mai dificil de realizat.

Inițial speranțele mele fuseseră îndreptate în altă direcție. Ai ghicit, spre scris. Nu sunt un sedentar, dar de ani de zile îmi doream un concediu acasă, să nu mă mișc din localitate. N-a fost cu puțință. Mereu am fost tras ba într-o parte, ba în alta. Consecințele binefăcătoare ale căsătoriei! Sunt un cal hăituit în ciuda aparențelor. Până n-a apărut recomandarea medicului totul conducea spre realizarea visului meu secret. Asta îmi oferea șansa să-mi pun în aplicare

proiectele mele legate de scris. Dar tot mai des mă opinteam, amânam și subiectele romanțioase sau intrigile cavalierești nu-mi mai ieșeau ca altădată, nu mă mai mulțumeau. Mi se păreau prea subțiri din punct de vedere epic. Îmi trebuia altceva. Se insinua și aici o schimbare. Voiam să iau pulsul vieții și, eventual, să schimb registrul tematic. Veacul care mi-a ținut de cald sub comunism îl percepeam ca fiind din ce în ce mai rece. Mă chema soarele, sudul etern. Voiam o deschidere. A început să vibreze și-n mine, ca prima dată, chemarea sudului, chiar dacă ea nu mai însemna Bulgaria. Cele două boxe emiteau în continuare, fără să mă slăbească o clipă: „Când plecăm, tata?”, „Ești un egoist, numai la tine te gândești. Băga-s-ar dracu în scrisu și în lenea ta!”, „N-am ce face. Mă plictisesc în orașul ăsta infect.”, „Înțelege că nu-i trece alergia dacă nu o ducem la mare!” Această mixtură superb sincronizată între vocea de alto a soției și țipătul smiorcăit al alergiceii făcea parte din rația zilnică de audii energizante. Fără îndoială că ea îmi era oferită cu scop curativ: să nu mă blegesc de tot sau să nu dispar în secolul XVIII în brațele vreunei contese neconsolate de moartea subită a soțului iubitor. Refugiul în secolul XVIII însemna pur și simplu divorțul. Dina susținea – și asta o încuraja mult pe Ioana – că a sta acasă în concediu e sinonim cu blegirea și ramolismul. Deci, când se străduia să mă scoată afară din casă, se chema că-mi vrea binele, că se gândește și la mine și că nu e vorba despre nerăbdarea ei de a pleca cu orice preț din oraș ca occidentalii, numai de dragul de a nu sta acasă. Și apoi, pentru ea, tot ce spune un medic e literă de lege. Ca să nu mai vorbim că face orice când e vorba de Ioana. La rigoare, sare și-n fântână pentru ea. Adevărat sacrificiu de mamă.

Să chibzuim împreună la rece:

S-a săturat și ea de un soț invizibil, nu crezi? (Unu la mână)

Amenințările ei cu divorțul puteau oricând să se transforme în acte, în documente adevărate. Nimic nu-i putea sta în cale după ce lua o hotărâre. Știi de ce e în stare. (Doi la mână)

Plecarea la mare a însemnat, din acest punct de vedere, supunere oarbă și nimic mai mult. Nici vorbă despre chemarea sudului sau a soarelui, cum tot repeți ca o babă hodorogită, ca să te amăgești, cum tot încerci să mă convingi de contrariu. (Trei la mână)

Destul! (Nu-mi mai vârf bolovanii ăștia în stomac, Ulcerașule, că mă trag tot mai spre fundul bălții în care m-am aruncat ca să mă salvez.)

Să recapitulăm:

Din cauza serviciului de la pașapoarte am ratat posibilitatea de a-mi verifica stadiul de bunăstare la care ajunsese familia mea prin plecarea în Bulgaria. Ce bine că n-am ajuns în „neagra străinătate”! Cine știe dacă nu ar fi trebuit să cerem ajutorul ambasadei

din Sofia ca să ne întoarcem. În presă se relatau astfel de cazuri. Boxele urlau întruna. Banii se împrușcau. Ce era de făcut? Am reușit să opresc stația emitentă a săcâitoarelor insistențe doar cu o promisiune fermă. Am hotărât să ne luăm cortul în spate și să plecăm în trei zile. Liniștea s-a revărsat imediat peste mine cu seducătoarea-i poftă de scris. Degeaba. Trebuia să ne facem bagajele într-adevăr. Venea scadența. Chiar în ajunul plecării am constatat că nu mai putea fi utilizată unghiera chinezească. Se uzase și nu mai tăia. M-am bucurat să găsesc alta într-o consignație, dar când am văzut prețul am rămas interzis. Cumpărând-o ar fi însemnat să nu-mi mai rămână bani de tren. Prețurile creșteau vertiginos de la o zi la alta. A pleca la mare în aceste condiții însemna să te aventurezi în necunoscut.

Așa că m-am opus categoric plecării. Nu puteam să mergem la risc. Scandalul a fost imens. Dina a început să țipe și să mă amenințe din nou cu divorțul. Ioana s-a pus pe un plâns înduioșător, cu sughițuri repetate. Eram singur împotriva a două smintite. Argumentele mele, teama de a mă aventura în necunoscut nu valorau nimic pentru ele. Totuși, Ioana s-a dovedit mai rezonabilă. Și-a adus aminte că are și bunici. Dina, dimpotrivă. S-a împrumutat de la fratele ei și ca să facem față cheltuielilor a sugerat să descindem într-o stațiune mai puțin simandicoasă, ca de pildă la Costinești, unde să nu ne simțim complexați de eleganța celor ce locuiesc în luxoasele hoteluri din stațiunile-etalon. Imediat Ioana mi-a pus în față o listă lungă de prețuri la cazare și alimente. Era rezultatul informațiilor primite de la prietenele ei de bloc. Unele se întorseseră de curând de pe litoral. Mai puteam să mă opun? Am propus să mai reflectăm, ceea ce le-a convenit de minune.

Bilanțul călătoriilor la mare:

Când România cunoștea o perioadă de relativă prosperitate, nu de pe urma „cuceririlor revoluționare”, ci de pe urma împrumuturilor masive din „putredul” Occident (putred de bogat, firește), ați fost la mare cu avionul și ați locuit într-un hotel de categoria I A în cea mai scumpă stațiune. Așa e? Nu ți-a plăcut, n-a fost bine. În perioada plătirii datoriilor externe ale României ați mers prin sindicat și ați locuit în căsuțe confort B. Acum, când libertatea și virtuala bunăstare au tăbărit peste toți, de-a valma, urma să călătoriți cu trenul și să dormiți în cort. Asta zic și eu progres!

Vezi? Iar ai lipsit la apelul nominal. Te liniștiseși, nu mă mai bruiiai. Te țineam în prafuri gastrice străine, cumpărate la suprapreț. Așa că trebuie să-ți spun eu cum a fost. Nu mai puteam să dau înapoi, așa că am cumpărat bilete de tren. Urma să ne începem călătoria peste patru zile. A doua zi am fost anunțat de la redacție

că sunt șomer. Asta mai lipsea! Șomer? Cum vine asta șomer? Șomerii erau numai în țările capitaliste, unde oamenii nu aveau asigurată ziua de mâine. În România toată lumea era încadrată în muncă, până la ultimul om. Chiar dacă înainte exista un șomaj mascat, unul efectiv era noutatea adusă de pretinsa democrație. Vestea m-a lovit în moalele capului. De acum vor începe adevăratele probleme, îmi ziceam îngrozit. Vorba lui Dubcek la invadarea Cehoslovaciei din 1968 de către ruși: „Dragi tovarăși, nu ne-a fost ușor. Greul de-abia cum începe.” Mă angajasem de două luni la un ziar independent, bucuros într-un fel că puteam să-mi câștig existența din scris. Mulți scriitori s-au apucat de jurnalism, amânând ficțiunea. După slujbe amărâte, ajunsesem și eu să fac ce-mi place. Scurtă mi-a fost bucuria, ca și euforia generală din zilele revoluției. Tot se șoptea că nu mai sunt bani pentru hârtie și tipografie, dar nimeni nu credea. Iată că șușotelile se adevăraiseră. Eram pus pe liber. Toată redacția pulberată ca de-o bombă.

Când ai ajuns șomer, m-am trezit brusc. Ții minte?

Mulțumesc. Nici că se putea un moment mai favorabil prin care să iau act de binefacerile democrației și de redeschiderea Ulcerului. Toată vacanța noastră la mare era compromisă. Cel puțin așa credeam eu. Mai bine mă internam în spital atunci. Am început să te înfund cu Ranitidină de 150 mg. Ca să scap de tine. Mi-era și teamă să-i spun Dinei nenorocirea, dar nu aveam de ales.

- Mi-am pierdut slujba, am murmurat ca un elev care a luat o notă mică la școală, timorat din cauză că Dina n-a avut încredere de la bun început în tentativa mea de a face jurnalism.

Cu toate acestea a reacționat într-un mod cu totul neașteptat pentru mine. A lăsat să treacă un timp, apoi a inspirat adânc și a înălțat brusc, hotărât capul.

- E treaba ta, a articulat ea rece, dezvăluindu-mi-se subit extrem de egoistă, deși eu eram mereu învinuit de așa ceva. Eu nu renunț la concediu. Drept să-ți spun, mă așteptam la asta, după zvonurile care circulau. Faci cum vrei, dar ar fi bine să ne însoțești, pentru că aici tot nu-ți vei găsi nimic de lucru în câteva săptămâni. Și apoi cred că e momentul să începem și noi ceva nou, poate o afacere. Mai știi, o fi mai ușor acolo decât în Turda asta prăpădită, prea mică, fără perspectivă.

„O afacere”? Vedeai ea bine că nu are cu cine. Situația creată însă m-a întors pe dos. Eram obișnuit cu schimbarea locului de muncă, dar nu cu condiția ingrătă de șomer. Colegii se aciuiseră pe la alte publicații, înființau noi ziare cu existență de câteva săptămâni. După două nopți nedormite, nopți de frământări și gânduri negre, am decis totuși să plecăm, așa cum sugerase Dina. Am lăsat după ea. A făcut ea rost de bani, așa cum se descurcă pe loc

femeile. Era convinsă că în curând îi vom face la loc dacă vom încerca ceva nou sau chiar ne vom lansa în vreo afacere. N-a vrut să spună de unde a împrumutat, căci banii primiți de la fratele ei se terminaseră. Iată-mă în postură de întreținut! N-a fost greu să iau hotărârea de a pleca, dar mă mișcam de parcă duceam peste tot cu mine o povară ascunsă, neînchipuit de grea.

- Pune jos, dacă ți-e atât de greu! glumea Dina, îmbărbătându-mă.

N-o mai recunoșteam. Era incredibil cât de frumos se purta cu mine. Mă îngrijea ca pe un bebeluș. Îi revenise buna dispoziție în mod miraculos, pofta de viață. Parcă intrarea mea în șomaj era un motiv de bucurie. Sau nu, cunoscându-mi depresiile, simțea nevoia să-mi alunge necazul?

Ți-ai găsit. Era doar bucuria plecării. Atât.

Voioșia ei subită nu reușea să mă scoată din starea asta apăsătoare, dar îmi făcea bine pe moment. Era foarte sigură că voi găsi ceva pe măsura pregătirii mele acolo, pe litoral, nu-și prea făcea griji din cauza asta sau mai degrabă nu dădea impresia că e îngrijorată. Totul era o chestiune de timp. Speram și eu să trecem peste acest șoc cât mai repede, fără ca el să lase urme prea adânci în conviețuirea noastră tot mai labilă. Am convenit să ne gândim la toate posibilitățile din mers, pe drum și să ne adaptăm situației. Altceva nici nu era de făcut. Într-o perioadă de transformări radicale se ivesc atâtea posibilități, numai să ai curajul și capitalul necesar de a te apuca de ceva nou. Dintre cele două condiții, curajul ar fi fost mai ușor de dobândit.

Așa că ne-am urcat tustrei în tren într-o seară și după vreo cincisprezece ore chinuite de picoteală și înțepenire de oase ne-am ancorat cortul în grădina unui pensionar pus pe privatizare, în Costinești. Bătrânelul voia să deschidă un chioșc pentru băuturi răcoritoare, montat deja la stradă, dar gol pe dinăuntru. În spate, spre grădină, construia încăperi pentru închiriat. Erau ziduri ridicate, cărămizi, balastu, dar de muncit n-a muncit nimeni cât timp am stat la el. Gazda noastră locuia în Techirghiol și venea în Costinești o dată la două zile. În grădina bătrânului mai erau trei corturi și chiar dacă păreau ceva mai mari, nimeni nu ne umilea printr-o poziție mai avantajoasă. Nu râvneam la mai mult pentru că cei din jur erau cam în aceeași situație. Ne-am declarat mulțumiți cu „confortul” nostru mai ales

după ce am constatat că un grup de lungani în blugi soioși și cu fețe unsuroase, nespălate, de care îți era frică să te apropii prea mult, umblau toată ziua cu casa în spate, dar mai ales seara, dormeau sub cerul liber (unde nu i-am văzut) sau pe terasele localurilor (unde i-am recunoscut nu o dată). Pletoși și lățoși, aduceau cu hippyștii anilor șaiszeci. Păreau mereu obosiți și nespălați, cu ochii umflați de nesomn, urduroși, injectați.

Ce sentimente stranii descriu în noi stratificările sociale! Pe cei ce-i simțim inferiori la grosimea

pungii îi tolerăm, arătându-le chiar o anumită compasiune. Pe cei ce îi bănuim superiori materialicește îi urâm sau îi invidiem din prima clipă. Nu e de mirare de ce proletariatul s-a angajat într-o luptă acerbă de asemenea proporții împotriva burgheziei. A știut să urască. Ura stă la baza multor schimbări radicale. Ura împotriva dictaturii comuniste a dat

naștere și ea unui adevărat miracol. Ea ne-a scăpat de Mondialul Pingelică al cărui nume nu se mai auzea la Radio Vacanța și nu mai figua zilnic pe prima pagină a ziarelor. Plutea o eliberare în aer, pe plajă, pe faleză, nu și în magazine, unde alte amenințări își scoteau ghiarele sub forma liberalizării prețurilor. În jur funcționa modestia ca măsură de evaluare a nivelului vieții. O modestie jalnică, cenușie, insalubră, de tip oriental. Plaja prost întreținută. Cozi de câte o oră la bere sau cârnat. Grătare – lipsă. Grupuri sanitare infecte, impracticabile de multe ori. M-am apucat de fumat ca să pot folosi W.C.-urile de pe plajă. Latrina din grădina bătrânului era și mai rea. Fără fumul amăgitor era imposibil să intri într-un W.C. La tot pasul mormane de gunoarie neridicate, coșuri negolite pe străzi, coji de pepene aruncate pe trotuare. Se semnalaseră niște cazuri de holeră. Asta ne-a lipsit?

Luxul nu-și prea scotea capul pe aici, decât la nivel de vestimentație. Și această adiere bătea întotdeauna dinspre tabăra studențească. În rest, în sat, cu cei din preajmă, eram puși la adăpost, trecuți pe sub tăvălugul egalitarismului cum însuși comunismul care a născut la sânul lui nomenclatura și-a propus inițial.

În schimb a apărut o altă problemă. A trebuit să ajung la mare ca să-mi aflu noua dimensiune a trupului. N-am agreat niciodată ideea că mă voi îngrășa. Când am încercat o pereche de pantaloni într-un magazin, i-am găsit potriviți ca mărime, deși

aveau un număr jenant de mare. Asta e, mi-am spus. O nouă numerotație. Toate se înnoiau. Până și numerotația pantalonilor. După ce am pregătit banii ca să-i plătesc, știind că fac o gaură în micul nostru buget, am citit intrigat pe etichetă „Produsul: pantaloni – bărbați gr. B”. Cum venea asta? Ce însemna „bărbați grupa B”? M-am răzgândit imediat. Să-i ia naiba de idioți! Auzi la ei! Ce insultă! Producătorii ăștia de confecții sunt niște lăptari. Nu știu atâta lucru că toți virtualii cumpărători sunt de grupa A? Ce bărbat care se respectă poate accepta această batjocură? ăștia sunt de-a dreptul obraznici sau nu vor să-și vândă marfa. În orice caz pe mine m-au pierdut de client. Dacă de azi înainte va mai face cineva astfel de gafe în comerț, va da faliment. Peste puțin timp aveam să dau, nici mai mult nici mai puțin decât peste niște chiloți bărbătești pe care erau inscripționate cuvintele „Mister Big”. Asta da, mai zic și eu marfă de calitate! Pe acest drum ascendent al producătorilor de pantaloni și chiloți trebuia orientată întreaga economie românească... Am înapoiat marfa cu o mutră ofensată. În felul acesta mai economiseam niște bani, rămânând în blugii mei jerpeliți, decolorați, pe care, ca să-i îmbrac, trebuie să-mi trag bine burta de fiecare dată.

Incidentul mi-a pus în față o singură constatare: în ciuda mizeriei materiale în care mă zbăteam, rămăsesem de-un orgoliu feroce, exagerat.

Niciodată nu m-am gândit că înaintarea în vârstă poate însemna altceva decât lărgirea rezervoarelor pentru acumularea experienței de viață. Un scriitor trebuie să fie voluminos la capitolul ăsta. Problematic devenea rezervorul. Lărgirea rezervorului, cum ziceam, se manifesta cam prin zona abdomenului și acolo experiența de viață nu mai face loc nici-unei eufemism. Se numește brutal și răspicat *burtă*. În cazul meu nu e vorba decât de un început, dar cât de catastrofală e lupta cu începutul o știu numai fecioarele. Drept pentru care am înotat vârtos din primele zile. Urmăream un dublu efect: să-mi scadă burta și să cad seara secerat de oboseală ca să pot adormi imediat în cortul alpin de două persoane în care ne înghesuam trei.

Cât despre „leoaica tânără” a poetului Nichita devine clar pentru oricine că nu mai avea ce să caute între noi. Mergi în concediu ca să te sacrifici, să te chinui, nu să te distrezi. Melodia în vogă era *Sacrifice* a lui Elton John. Sacrificiu pe toată linia. Unde să mai încapă într-un cort strâmt și o leoaică? Și încă tânără! Situația existentă a transformat-o într-un animal de prisos, alungat din curțile dorului, jigărit și râios, care-ți inspiră silă. Așa cum uitasem ce mai înseamnă confort pe lumea asta, prevedeam că în curând va trebui să mă deschii la sliț ca să aflu ce sex am. Felina poetului era un simbol indezirabil în actualele condiții. Dar leoaica vorace, drăcoasă și

plină ochi de senzualitate fierbinte îmi sărea în față pretutindeni pe aleile stațiunii, pe plajă, pe terase. Era o mulțime de feline bipede, pline de nuri, de-ți bombardau simțurile ca pe prima linie a frontului erotic. Greu să scapi neatins de vreunul din proiectilele senzualității lansate de ele dezinvolt și sistematic, precum serioase calcule algebrice anevoie de rezolvat.

Ce chin era pentru mine după cină! Cu toată oboseala intenționat acumulată peste zi, nu-mi venea să intru în spațiul prea strâmt al cortului. Dina a pus imediat diagnosticul:

- Să știi că suferi de claustrofobie, a lipit ea doctoral o altă etichetă pe fruntea mea doldora de inscripții drăgălașe, punându-și apoi mâna stângă în șold și privindu-mă cu reală îngrijorare.

Mică și energică, Dina era femeia deciziilor rapide. Știa că amânările nu sunt bune și când voia să explice asta mă dădea exemplu pe mine. Fața ei voluntară, cu bărbia ascuțită și nasul aproape acvilin, dovedea dintr-o dată multă înțelegere pentru noua mea suferință. Atât de multă, încât am primit aprobarea să mă mai plimb de unul singur până mă lovește somnul, numai să le las pe ele să doarmă. Știa bine că boala se manifestă insidios în condiții de schimbare de mediu de la niște elevi veniți din provincie la olimpiada de limba română care trebuiau să participe în ultima zi a manifestării, după concurs, la o expunere în sala teatrului de stat din oraș. Profesorii organizatori, printre care și Dina, aveau obligația să-i țină în sală cu forța pe participanți. Doi elevi mari, de liceu, fată și băiat, probabil un cuplu, au ieșit furioși în foaier, refuzând expunerea cu titlu atât de atractiv *Literatura socialistă din România*. Jandarmul de Dina s-a luat după ei să-i întoarcă în sală. Aceștia au ripostat violent, motivând că suferă amândoi de claustrofobie și nu mai suportă aerul închis dinăuntru. Speriată să nu devină din recalcitranți agresivi, Dina i-a lăsat în foaier până la sfârșitul expunerii, reflectând cu spaimă asupra formelor de agresivitate potențială pe care o poate declanșa această ciudată maladie. Incidentul cu elevii a determinat-o să-mi semneze și mie biletul de voie. Le-am mulțumit în gând potențialilor suferinzi de claustrofobie sau șireților îndrăgostiți pentru că reușiseră să înmoaie inima severă a Dinei și am pornit-o prin stațiune fără o țintă precisă.

ADRIAN ȚION

Foto: Călin Bogătean pictând „Biserica din copac”

Florentin Smarandache la 55 de ani

Prof. univ. dr. Florentin Smarandache este un *polivalent* – el este autorul, co-autorul, editorul și co-editorul a **139 de cărți** și a peste **175 lucrări științifice**.

Pe 10 decembrie 2009 el împlinește 55 de ani.

De fapt dumnealui este un *om al renașterii* pentru că a publicat în foarte multe domenii: **matematică** (teoria numerelor, statistică, geometrie non-Euclidiană), **computere** (inteligență artificială, fuziunea informației), **fizică** (fizica cuantică, fizica particulelor), **economie** (economie culturală, teoria poly-emporium), **filosofie** (neutrosocie – o generalizare a dialecticii, logica neutrosocică – o generalizare a logicii fuzzy intuiționiste), **literatură** (poezie, proză, roman, eseuri, nuvele, drame, teatru pentru copii, traduceri), **artă** (desene experimentale, colaje, pictură de avangardă).

Cărțile sale pot fi găsite în: Amazon.com, Amazon Kindle, Google Book Search, Library of Congress (Washington D. C.), și în multe biblioteci din lume. În baza internațională de date științifice menținută de Universitatea Cornell, arXiv.org, domnia sa are circa 140 de lucrări științifice.

Dr. Smarandache este creatorul teoriei Dezert-Smarandache în Fuziunea Informației (matematică aplicată) împreună cu Dr. J. Dezert din Franța. Această teorie este cunoscută pe plan internațional și este folosită în robotică, medicină, armată, cibernetică. În fiecare an, începând din 2003, el a fost invitat ca să prezinte conferințe și lucrări științifice despre acest subiect la Conferințe Internaționale de Fuziune a Informației {Australia – 2003; Suedia – 2004; SUA – 2005, 2009; Italia – 2006; Canada -2007; Germania – 2008; sau la Seminarele de Apărare Militară “Marcus Evans” (Spania – 2006; Belgia – 2007), sau la alte Universități (Indonezia – 2006)}.

Dr. Smarandache a fost invitat ca lector, fiind sponsorizat de NASA în 2004 și de NATO în 2005.

Multe teze de doctorat au fost susținute la universități din Franța, Canada, Italia, și o teză de Masterat la Universitatea din Teheran, Iran.

Vezi situl DSMT conceput și menținut de dumnealui la <http://fs.gallup.unm.edu//DSMT.htm>.

În *Structurile Algebrice Smarandache*, precum monoid, semigrup, spațiu vectorial, algebră lineară, etc., studenți de la IIT (Institutul Indian de Tehnologie) din Chennai, Tamil Nadu, India, au susținut și continuă să susțină teze de doctorat sub conducerea Dr. W. B. Vasantha Kandasamy, care este una dintre colaboratorii săi în acest domeniu (vezi <http://fs.gallup.unm.edu//algebra.htm>).

Noțiunile Smarandache în Teoria Numerelor sunt cunoscute pe plan internațional: *șirurile Smarandache*, *funcțiile Smarandache*, *constantele Smarandache* (care sunt incluse în prestigioasa “CRC Encyclopedia of Mathematics” de E. Weinstein, publicată de CRC Press în Florida, SUA, 1998; vezi <http://mathworld.wolfram.com/>).

Noțiunile de *funcții Smarandache* sunt incluse și în “Handbook of Number Theory” de Jozsef Sandor, Springer-Verlag, 2006. Iar *numere Smarandache-Wellin* și *numere prime Smarandache-Wellin* sunt de asemenea tratate în cartea lui R. Crandall și C. Pomerance (foarte cunoscuți în teoria numerelor) intitulată “Prime Numbers. A Computational Perspective”, ediția a doua, New York: Springer-Verlag, 2005.

În Teoria Numerelor a avut loc în 1997 o Conferință Internațională despre Noțiunile Smarandache în Teoria Numerelor, ținută de Universitatea din Craiova, România (unde dumnealui a absolvit ca șef de promoție în 1979), și organizată de Dr. C. Dumitrescu și Dr. V. Seleacu (vezi: <http://fs.gallup.unm.edu/ProgramConf1SmNot.pdf>). Această conferință este menționată în prestigiosul jurnal “Notices of the American Mathematical Society”, Providence, NJ, USA, Vol. 48, No. 8, p. 903, 2001.

În China au fost organizate patru “International Conferences on Number Theory and Smarandache Problems” în 2005, 2006, 2007, și în 2008.

Dr. Zhang Wenpeng și studenții săi de la Universitatea de Nordvest din Xi'an, China, au editat un jurnal internațional numit “Scientia Magna” în care au fost publicate mai multe lucrări despre noțiunile Smarandache din teoria numerelor. Anunțuri despre acestea au fost incluse în jurnalul “Notices of the American Mathematical Society”. Vezi, de exemplu, desfășurarea conferinței internaționale din 2008 pe situl: <http://fs.gallup.unm.edu//ScientiaMagna4no1.pdf>.

Alte lucrări ale Prof. univ. dr. Florentin Smarandache în teoria numerelor și combinatorică precum problemele deschise și conjuncturile sale formează subiectele unor lucrări de cercetare

publicate de Universitatea Xi'an din China în jurnalul lor internațional "Scientia Magna" (vezi numărul de pe situl: <http://fs.gallup.unm.edu//ScientiaMagna4no3.pdf>) și de Academia de Științe Chineză din Beijing în "International Journal of Mathematical Combinatorics" (vezi numărul de pe situl: <http://fs.gallup.unm.edu//IJMC-3-2008.pdf>).

Logica/Multimea/Probabilitatea neutrosifică sunt generalizări ale logicii fuzzy (în special a logicii fuzzy intuiționistice), multimii fuzzy (în special a multimii fuzzy intuiționistice), și respectiv a probabilității imprecise. Cu aceste noțiuni au fost susținute două teze de doctorat: una la Universitatea de Stat din Georgia, Atlanta, SUA, și una la Universitatea Queensland din Australia (vezi <http://fs.gallup.unm.edu//neutrosophy.htm>). Dr. Florentin Smarandache a fost invitat să vorbească despre logica și multimea neutrosifică la Universitatea din Berkley în decembrie 2003, în India (2004), Indonezia (2006), Egipt (2007).

Dr. Smarandache este editor asociat al jurnalului internațional "Progress in Physics", care este tipărit și editat de UNM-Gallup, cu contribuții și sponsorizări internaționale de la diferite institute de cercetare nucleară din toată lumea. Vezi de pildă ediția din situl: <http://fs.gallup.unm.edu//PP-03-2008.pdf>.

În fizică el a creat noțiunea de "nematerie" (unmatter), a descoperit câteva paradoxuri cuantice Sorites, a folosit logica neutrosifică (care este o logica multivalentă) ca să extindă spațiile fizice. Împreună cu V. Christianto a extins ecuațiile lor diferențiale de la forma de cuaternion la forma de bicuaternion, vezi "Smarandache-Christianto potential" (<http://fs.gallup.unm.edu//physics.htm>).

În economie a scris împreună cu V. Christianto despre economia culturală ca o alternativă pentru țările subdezvoltate, și a propus o teorie polymporium (<http://fs.gallup.unm.edu//economics.htm>).

În filosofie a făcut o sinteză a multiplelor idei și școli de gândiri filosofice contradictorii, extinzând dialectica lui Hegel la neutrosofie, care înseamnă analiza nu numai a opozitelor, ci și a neutralităților care interacționează cu ele (<http://fs.gallup.unm.edu//neutrosophy.htm>).

În domeniul umanistic, Dr. Smarandache, este considerat părintele "paradoxismului" în literatură, care este o mișcare de avangarda bazată pe utilizarea extensivă în creații a antitezelor, oximoronilor, contradicțiilor, paradoxurilor. El a publicat cinci Antologii Paradoxiste Internaționale la care au contribuit sute de autori din întreaga

lumea (<http://fs.gallup.unm.edu//a/Paradoxism.htm>).

El a scris drama anti dictatorială "Patria de Animale" – o dramă fără cuvinte! Ea a fost jucată la Festivalul Internațional al Studenților de Teatru, la Casablanca (Maroc), 1-21 septembrie, 1995. A fost pusă în scenă de teatrul Thespis (regizor fiind Diogene V. Bihoi), și jucată de trei ori, primit premiul special al juriului. A fost pusă în scenă de asemenea în Karlsruhe (Germania) la 29 Septembrie 1995.

Piesa lui de teatru pentru copii "Păcală, Ursul și Balaurul" a fost pusă în scenă la Teatrul Național Dramatic "I. D. Sârbu" din Petroșani, România, în septembrie 1997 de regizorul Dumitru Velea; (<http://fs.gallup.unm.edu//a/theatre.htm>).

Dr. Smarandache a făcut și artă electronică (folosind programe pe calculatoare), artă experimentală [aut-artă (outer-art)] și a pledat pentru unificarea teoriilor în artă (<http://fs.gallup.unm.edu//a/UTER-aRT.htm>). Universitatea de Stat din Arizona, Biblioteca Hayden, în Tempe, Arizona, SUA, găzduiește o colecție specială numită "The Florentin Smarandache Papers" care se întinde pe o lungime de peste 30 m.l., cu cărți, jurnale, manuscrise, documente, CD-uri, DVD-uri ale sale, sau despre lucrările sale.

O altă colecție specială "The Florentin Smarandache Papers" se află la Universitatea Texas din Austin la Arhivele Matematicii Americane (în cadrul Centrului de Istorie Americană).

Popularitatea D-lui Smarandache în jurul lumii a crescut foarte mult și datorită faptului că situl său profesional <http://fs.gallup.unm.edu/> are aproximativ un sfert de million de vizitatori pe lună din peste 110 țări, conform statisticilor oficiale ale universității. Acesta este cel mai mare și cel mai vizitat site la UNM-Gallup.

În acest site se află Biblioteca sa Digitală de Artă și Literatură ("Digital Library of Arts & Letters", <http://fs.gallup.unm.edu//eBooksLiterature.htm>), care conține multe cărți de literatură, cărți de artă și albume, sau carti despre creațiile sale literare și artistice, este vizitată de peste 100 de vizitatori pe zi.

Iar Biblioteca sa Digitală de Științe ("Digital Library of Science", <http://fs.gallup.unm.edu//eBooks-otherformats.htm>), unde se găsesc publicate cărțile sale științifice și de asemenea cărți și jurnale ale altor autori despre creația sa științifică, înregistrează peste 1.000 de vizitatori pe zi.

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

MONUMENTE DE ARHITECTURĂ BISERICESCĂ RĂSĂRITEANĂ BISERICA DE PIATRĂ

“ÎNĂLTAREA DOMNULUI”

TÂRGU-MUREȘ (I)

Municipiul Târgu-Mureș, Mureș-Oșorhei, u. Marosvasarhely, este situat în zona central-estică a Podișului Transilvaniei, pe partea stângă a Mureșului superior, la răspântie de drumuri și nu departe de confluența Nirajului cu Mureșul. În partea de nord-vest a orașului se ridică dealul Cornățelului, în timp ce spre sud-est se deschide luminoasă Câmpia Mureșului.

Veche așezare, cunoscută încă din Epoca Bronzului și cea a Fierului, aici au fost descoperite vestigiile unui centru dacic de olărit. În secolele X-XI, triburile maghiare pătrund în Transilvania în pofida împotrivirii populației băștinașe, organizate în voievodate, ajungând până în aceste ținuturi unde s-au și stabilit. În anul 1300, localitatea apare atestată documentar, pentru ca în anul 1332 să fie consemnată ca târg sub forma “sacerdos de Novofo”, de Novo Foro Siculorum (C. Duci, DILT, II, p.196). La începutul sec. al XV-lea, târgul a devenit un important centru meșteșugăresc și comercial. În prima jumătate a sec. al XVI-lea, localitatea figura printre “orașele libere regale”, bine fortificate, cu drept de autoadministrare. În anul 1599, localitatea intră în posesia voievodului Mihai Viteaz, iar în 1601-1602, orașul a fost incendiat și jefuit de generalul Basta, precum și de cetele de otomani și tătari care l-au distrus aproape în întregime, majoritatea locuitorilor refugiindu-se în Brașov. Așezarea s-a refăcut, fiind ridicată la rang de municipiu în anul 1616. În anul 1757, orașul a devenit principalul centru judecătoresc al Transilvaniei. La Tg. Mureș s-a născut ideea organizării la Blaj, în mai 1848, a unei mari Adunări a românilor transilvăneni, idee pusă în aplicare de către Avram Iancu și Alexandru Papiu-Ilarian. În anul 1849, orașul a fost devastat de trupele rusești care au intervenit pentru înfrângerea revoluțiilor din Ungaria și Transilvania. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, Tg. Mureșul a înregistrat o dezvoltare lentă, accelerată abia după unirea Transilvaniei cu România (1918). În urma Dictatului fascist de la Viena (30 august 1940), impus României de către Germania și Italia, partea de NV a Transilvaniei, inclusiv orașul Tg. Mureș, a fost smulsă României și cedată Ungariei horthyste

(1940-1944). La 28 septembrie 1944, orașul a fost eliberat de armata română. În perioada postbelică, orașul s-a refăcut, înregistrând o dezvoltare semnificativă, afirmându-se ca un important centru industrial, cultural, comercial, turistic, fapt ce i-a permis includerea lui în anul 1968 în categoria municipiilor.

*

Conscripția episcopului Inocențiu Micu Klein din 1737 consemnează pentru Târgu-Mureș o parohie formată din vreo 60 de familii, dar fără biserică și fără preot. Din anul 1750, această comunitate bisericească românească reușește să obțină de la autoritățile orașului teren potrivit pentru biserică și casă parohială, încheind la 20 februarie contract cu delegații orașului. Acest contract s-a încheiat în numele tuturor locuitorilor de rit grecesc din Târgu-Mureș, căci aici nu se făcea atunci nici o deosebire între uniți și neuniți (Traian Popa, **Monografia Orașului Târgu-Mureș**, 1932, p.215)

Pe terenul obținut, azi strada Mitropolit Andrei Șaguna, pe locul actualei biserici, comerciantul Andrei Grecu, cu soția Safta, clădesc, pe cheltuiala lor, o biserică de lemn. Ce înfățișare avea biserică și cine, ca meșter, a construit-o, nu avem cunoștință și nici documente nu s-au păstrat. În fruntea parohiei a fost numit preot **George Maior**, al Georginiei (Gurghiului), tatăl lui Petru Maior, înființându-se și un protopopiat al Scaunului Mureș, condus de același preot.

Consecințele nefaste ale Unirii de la 1700 ajung și la Târgu-Mureș. La 1 martie 1761, românii neuniți, majoritari, pornesc o luptă înverșunată pentru posesiunea bisericii de lemn, o ocupă cu forța și încearcă să-l alunge pe preotul George Maior, dar acesta, cu puținii credincioși declarați, ca și el, uniți, ocupă cu ajutorul autorităților maghiare, biserica. Începe un lung proces între uniți și neuniți, pentru biserica lui Andrei Grecu, autoritățile dând la început câștig de cauză neuniților, dar mai apoi revin și atribuie biserica uniților. Neuniții rămân fără biserică timp de 32 de ani, până la 1793, când reușesc să-și ridice o biserică de lemn, existentă și azi.

Puține date avem legate de activitatea protopopului Gheorghe Maior, cea mai mediatizată fiind participarea sa la prinderea preotului Ioan Molnar, „popa Tunsu”, din Sad, pe când acesta

predica contra Uniației în târgul Sânpetrului și al Pogăceleii.

Petru Maior va povesti primul această întâmplare: „Acest popa Ioan, căruia uniții în batjocură îi zicea Tunsu, pentru că îl tunsease vlădica, cum am spus mai sus, ci și după aceeaia s-au dat poreclă de Tunsu, măcar că porecla lui cea adevărată era Molnar. Acesta, zisei, întorcându-se pre noapte la Pogăcea, protopop Gheorghe de la Maroș-Vașarhei și protopop Daniil de la Uilac, uniți, scuiând cătane împărătești și alții, au mers în noaptea aceeaia la Pogăcea ca să prindă pre Tunsu, carele era săluit la un neameș român[...]. Prinzând cătanele pre Tunsu îl deaderă în mâinile zișilor protopopi și ei să întoarseră la ale sale[....] De aici se duseră cu robul pre Mureș în jos până la orașul Moroș-Vașarheiu, ca să-l dea acolo în mâinile cătanelor celor din cetate. Ajungând cu dânsul la numitul oraș, descălecară cu robul la casa tătâne-mieu, până vor merge în cetate să grăiască cu comandantu. Aci fiindu-i milă mumei mele de robul acela, vru să-i dea o sticlă cu vinars, ca să bea de osteneală; ci protopop Daniil, apucând sticla din mâna mumei mele, o aruncă în ușa, cât și vinarsul și sticla s-au spart. Priimit fiind robul în cetate, fu după aceeaia petrecut până la Beciu. De acolo cu vreamă scăpă”.

Andrei Șaguna, episcopul ortodox, va descrie în a sa **Istorie**, astfel propaganda făcută în anul 1795 de popa Tunsu, pentru reîntoarcerea la ortodoxie a satelor de pe Câmpie: „într-aceea în părțile Murășului s-au deosebit în râvnă pentru întregirea bisericii ortodoxe, alt preot, anume Ioann (Molnar) din Sadu, carele au fost hirotonit în Țara Românească. Dând de veste ierarhia unită pentru cuvântările acestui preot, care acesta le-au ținut în satul Păgăcea lângă Turda, și în învecinatul sat Sânpetru, cu prilejul târgului de țară - au mijlocit la stăpânirea politică, de l-au prins și l-au dus la Blaj, unde zisa ierarhie unită fără de a avea vreo iurisdicție asupra lui, ca unui preot de religie străină, l-au degradat și l-au tuns. De unde apoi se numea el cu nume de batjocură, „Ioann Tunsu”, însă ai noștri cu atâta mai mare cinste îi arătau. De aceea, scăpând el din Blaj și întorcându-se la Pogăcea, mergea la el o mulțime mare de oameni, ca să audă învățăturile lui, din care pricină, prinzându-se el ca un

turburătoriu de pace religioasă, s-au transportat la cetățuia din Maroș-Vașarhei, și nu mult după aceea la Viena. Unde s-au dezbătut învinuirile ce se făcea asupra lui. S-au aflat nevinovat și i s-au iertat a se întoarce la patria sa”.

Acest episod trist va duce la dezbinarea românilor din Târgu Mureș, în uniți și neuniți, făcându-l odios pe Gheorghe Maior în ochii românilor, fapt ce-l va determina să părăsească orașul. La începutul anului 1763, va ajunge preot în Căpuș de Câmpie și va ocupa și funcția de protopop al Iclandului, unde era sediul protopopiatului greco-catolic al bisericilor de pe Câmpie.

Acestuia îi urmează preoții **Popa Vasile** (1763-1779), **Popa Antonie** (1779), **Popa Sighiarta**, iar din 1779 până în 1782, preot e **Ioan Bob**, care devine episcop la Blaj, iar mai târziu mitropolit al uniților din Transilvania.

În timpul păstoririi lui Ioan Bob, la 1780, cum istorisește Petru Maior, biserica de lemn a uniților a fost mistuită de un incendiu, provocat de nesupravegherea lumânărilor, în timp ce preotul lipsea din parohie. Toate eforturile preotului **Dumitru Caian**, care i-a urmat lui Bob, și apoi ale preotului **Ștefan Anghel**, care au cerut autorităților orașului să-i ajute, au rămas fără rezultat. De asemenea, și cererea adresată bisericii catolice de a li se permite să slujească la una din cele trei biserici din oraș nu a fost acceptată pe motivul că s-ar putea să le incendieze și bisericile lor. Astfel, au fost siliți uniții să slujească sfintele slujbe într-un șopron pe care l-au blănit cu scânduri prin care intra vântul și ploaia cum povestește același istoric. Au trecut 14 ani până când episcopul Bob, la 1793, și-a adus aminte de foștii lui parohieni și le ridică, prin arhitectul Ioan Topler, biserică de cărămidă începută în 1793 și terminată în 1794.

Arhitectura bisericii are elemente de stil baroc, construită în formă dreptunghiulară, cu altarul orientat spre răsărit, iar turla spre apus, pe unde se face și intrarea în lăcaș; are o lungime de 30 de m și o lățime de 9 m, înălțimea turnului fiind de peste 30 de m. Reparații capitale s-au făcut în 1933 și 1965, pregătindu-se în vederea pictării. Casa parohială a fost ridicată în 1823.

Școala confesională din apropierea bisericii, care-și avea originea pe la anii 1765, a funcționat

până în anul 1907, când au fost desființate mai multe școli confesionale românești și a fost transformată în locuință pentru cantorul și îngrijitorul bisericii, iar în anul 1986 a fost restaurată complet, în prezent funcționând în ea sediul Ligii Tineretului Creștin Ortodox Târgu-Mureș.

Au mai slujit ca preoți în această biserică: **George Bob**, **Ioan Man**, 1825-1826, **Efrem Petruța**, 1826-1832, **Vasile Hossu**, 1875-1899, **Iosif Vancea**, 1899-1909, **Elie Câmpeanu**, 1921-1937, **Iuliu Man**, 1949-1958, **Viorel Ghibuțiu**, 1958-1968, **Nicolae Streza**, 1968-2001.

În urma reparațiilor complete de la biserică, școala confesională și casa parohială, la 29 octombrie 1995, Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, acordă preotului titular la acea vreme, **Nicolae Streza**, distincția de iconom stavrofor.

În prezent, parohia este condusă de preotul iconom **Valentin Berbecar** (n. 27. 09. 1953), căsătorit cu doamna Ana. Până la data editării acestui album, a realizat: extinderea iluminatului public în cimitirul parohial și renovarea capelei mortuare din incintă; repararea acoperișului bisericii, izolația termică a ferestrelor (polycarbonat celular), dotarea lăcașului de cult cu noi veșminte și accesorii de mobilier interior; modernizarea sistemului de clopote; reamenajarea interiorului casei parohiale, inclusiv dotarea cu sistem de încălzire centrală și înlocuirea rețelei interioare de apă-canal; renovarea fațadei casei parohiale (materiale germane antiigrasie); renovarea împrejurimilor curții parohiale; reamenajarea curții parohiale și construirea unui foisor de vară în incinta acesteia; în perspectivă apropiată este renovarea exterioară a lăcașului de cult.

Cântăreț bisericesc este **Teodor Țogorean**, crâșnic e **Laurențiu Togănel** și membrii Consiliului Parohial sunt: **Vasile Urdea**, prim-epitrop, **Gheorghe Batea**, **Virgil Calboreanu**, **Ioan Chiorean**, **Constantin Drașoveanu**, **Traian Florea**, **Ioan Filip**, **Ioan Iacob**, **Ioan I. Iacob**, **Aurel Niculaș**, **Ioan Sabău**, **Ioan Togănel**.

*

Biserica „Înălțarea domnului” din Târgu-Mureș este monument înscris pe Lista Monumentelor Istorice din 2004, la nr. 293, având codul LMI MS-II-m-B-15494, iar prima școală

românească de lângă biserică, datând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea este și ea monument înscris pe Lista Monumentelor Istorice din 2004, la nr. 294, având codul LMI MS-II-m-B-15495.

*

În anii 1781-1782, ne spun însemnările, s-au cumpărat alte cărți pentru paraclisul ce s-a ridicat pentru uniți până când, cu sprijinul episcopului Ioan Bob, se ridică în 1794 Biserica de piatră. Dintre preoții uniți ai Târgu-Mureșului care au slujit aici, mai merită amintiți **popa Vasilie** „protopopul Giurgeului și al Vasarheiului”, care la 9 martie 1763 era „nu de mult rânduit”, și pe care îl găsim în funcție și în anul 1765. Acesta vindea feciorului popii din Oroiu, un **Triod** (București, 1747) pe care se nota: „În știință să se știe că această s(fântă) carte anume **Penticostariu**, o am cumpărat Dobre Petre, feciorul Pintii din Oroiu pe bani buni, de la popa Vasilie din Vașarheiu cu 5 florini. Și o am dat de pomană la biserică, să le fie de pomană la biserică. Cine or muta sau or fura de la biserică să fie afurisit și anatema. Ani(i) Domnului 1763 iunie zile 25. Scris-am eu Irimia diac, domnului Damaschin”.

În anul 1774, îl găsim ca protopop al Târgu-Mureșului și al Gurghiului, pe **Teodor Orha**, cel care va aduce de la Blaj o donație a episcopului Grigorie Maior, **Molitvenicul** (Blaj, 1757), ce era dăruit satului Șerbeni: „Acest Molivenic l-au dăruit excelența sa domnul vl(ă)dica Făgărașului G(rigore) Maer de la M.Sorvod, sfinteii biserici de la Șerbeni, pomeană în veci, pentru dragostea și bunătatea ce au făcut cu excelenție la acei oameni de cinste. Prin mine, **Teodor Orha**, protopop M(ureș) Vasarheiu și Georgeiului. Dat M(ureș) Vasarhei 1774, 11 zile octomvrie”. **Teodor Orha**, va păstori cele două protopopiate numai până în 1779. Târgu-Mureșul va deveni apoi un protopopiat puternic, urmărit fiind îndeaproape de episcopii greco-catolici, care vor trimite aici cei mai

distinși preoți: „Orașul devine un însemnat centru al Bisericii române unite, de unde se poate apăra sau răspândi, cu mulți sorți de izbândă, unirea printre românii din Secuime”.

NICOLAE BĂCIUȚ
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Sf. Vasile cel Mare – model al intelectualului creștin

*Ieșit din luptă, sfântul e tot atât de-nfrânt
Cum vara curcubeul cu frunțile-n pământ.*

V. Anania

desăvârșește natura, *gratia non tollet sed perficit naturam*, potrivit credinței creștine”².

Dacă istoria poate fi simbolizată printr-o clepsidră, atunci locul acela foarte îngust, care desparte și totodată unește partea de sus, reprezentând trecutul, cu partea de jos, reprezentând viitorul, exprimă prezentul necesar și evanescent, și este semnul vremurilor de răscruce, așa cum a fost veacul al IV-lea. *Secolul capadocian*, secolul Sfântului Vasile cel Mare, al Sf. Grigore de Nazians, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigore de Nyssa etc., este ca pâlnia prin care trecutul păgân și eretic este turnat în viitorul deplin creștin.

Pe Sf. Vasile oamenii l-au numit încă din timpul vieții sale „cel Mare”, atât pentru binele pe care el l-a făcut tuturor, prin fapte și cuvinte, cât și pentru **marea lui libertate față de toate lucrurile acestei lumi** pe care le-a cântărit cu dreptate și fără părtinire. A pășit liber și demn pe calea îngustă a prezentului care este, totodată, și a adevărului, ducând cu sine învățături aparent contradictorii, precum **filosofia greacă a antichității și gândirea nouă a religiei creștine**. Dar propria sa persoană în totalitate, nu doar gândirea sau slujirea sa, este dovada complementarității acestora, a armoniei lor substanțiale, de vreme ce urmăresc același țel, pe care îl numim Hristos. Căci, spune Sf. Dionisie, toată creatura participă la dumnezeire: mineralele prin faptul că există, vegetalele pentru că au viață, animalele pentru că au suflet, oamenii pentru că au suflet rațional, iar îngerii pentru că sunt spirite pure. Așadar, toți oamenii, indiferent de timpul lor istoric, pot participa, în virtutea sufletului lor rațional, la dumnezeire. Chiar și cei dinaintea venirii Mântuitorului puteau face acest lucru, întrucât „păcatul strămoșesc nu a distrus, ci doar a slăbit natura omului, așa încât o oarecare capacitate intelectuală și morală în direcția binelui, care i-a rămas, explică valorile create de cultura antică, dat fiind și că harul dumnezeiesc nu înlătură, ci

Înțeleg că întreaga istorie precreștină are valoarea sa specială în iconomia lui Dumnezeu. Astfel, ea reprezintă ceea ce Părintele Constantin Galeriu numea „un ajun”, o pregătire a persoanei umane de a primi, de a înțelege ceea ce era de neînțeles: întruparea Fiului lui Dumnezeu și răscumpărarea omului de care Acesta într-o formă chenotică. De aceea toate miturile, toate religiile, toate filosofiele precreștine anunță, binevestesc ceea ce urma să se întâmple. Nu avem în vedere aici doar profeții Vechiului Testament iudaic, David, Isaia, Daniel etc., ci și filosofii greci, Socrate, Platon, Aristotel, etc., sau

orientali, după cum aflăm din episodul evanghelic al celor trei magi de la Răsărit. Așadar, întreaga gândire dinaintea de Hristos Îl anunță pe Acesta tuturor oamenilor, prin urmare tuturor gânditorilor, tuturor intelectualilor, într-o manieră adaptată structurilor unei gândirii căzute, adică păcătoase, pe care putem să o numim „slab-văzătoare”. Pentru că, spune Platon, cel al cărui chip este pictat pe pereții bisericilor și mănăstirilor noastre alături de profeți și sfinți, oamenii legați din peșteră sunt asemănători nouă. „Căci crezi că astfel de oameni au văzut mai întâi, din ei înșiși, cât și din soții lor, altceva decât umbrele care cad, aruncate de foc, pe zidul de dinaintea lor?”³. În felul acesta, al umbrei, Platon a participat⁴, conform voinței și putinței sale, la dumnezeire.

Putem spune despre Platon că era un *intelectual* în înțelesul modern al termenului? Credem că da: un intelectual „modern” *avant la lettre*. Iar acum, în secolul al XXI-lea după Hristos, constatăm că forța

² Constantin C. Pavel, *Atitudinea Sf. Vasile cel Mare față de cultura și filosofia antică*, în *STUDIA BASILIANA*, I, Editura **Basilica** a Patriarhiei Române, București, 2009, p. 457.

³ Platon, *Republica*, III, 5 D, 515 a, în *Opere*, vol. V, Editura științifică și enciclopedică, București, 1986.

⁴ Să fie o simplă coincidență faptul că unul din numele cele mai îndrăgite de Platon era *participația*?

gândirii sale stă în pre-vederea Adevărului întrupat, în „ajunarea” cea dreaptă și creatoare. Pentru că a crea nu este cu puțință fără a vedea Adevărul, fie și adumbrit sau, cum spune Sf. Ap. Pavel, „în oglindă”, indirect, prin intermediar străin.

Într-un veac providențial, Sf. Vasile cel Mare este cel care întruchipează legătura dintre **vechiul logos ateniian** și **noul Logos creștin**, tot așa cum anterior, în primul veac, Sf. Ioan Botezătorul a trăit în sine însuși întâlnirea și totodată despărțirea Vechiului Testament, în calitatea sa de ultim prooroc, *cu* și *de* Noul Testament, în calitatea sa de prim martir, după modelul Mântuitorului Însuși, care este Același astăzi, ieri și întotdeauna.

Formația Sf. Vasile cel Mare, grec din orașul Cezareea, provincia imperială Capadocia, este interesantă pentru oricine, dar mai ales pentru tinerii intelectuali aflați în căutarea unui model. El a primit, în copilărie, o educație morală creștină, pentru că ambii părinți, Vasile și Emilia, erau creștini și pentru că sora sa cea mai mare, Macrina, era chiar călugăriță. În tinerețe, ca student la universitatea din Atena, și-a modelat gândirea după exemplul marilor intelectuali ai Antichității, în special al filosofilor greci. Dintre aceștia, pe Platon îl îndrăgise cel mai mult⁵. În tratatele sale *Hexaemeron* și *Cuvânt către tineri asupra felului de a citi cu folos cărțile păgânilor* se găsesc trimiteri la dialogurile *Phaidon*, *Phaidros*, și mai ales *Republica*; F. Boulenger a identificat în al doilea tratat 30 de pasaje din Platon⁶. Alături de filosofi, Sf. Vasile i-a studiat pe poeți, istorici și oratori, așa cum rezultă dintr-o lucrare de maturitate în care se dovedește un iscusit pedagog:

„Spre această viață ne conduc Sfintele Scripturi cu tainele lor atât de instructive. Dar vârsta voastră nu vă îngăduie încă să pătrundeți adâncimea înțelesului lor. Până atunci avem alte scrieri mai accesibile, ca niște umbre și oglinzi, în care ochiul sufletului nostru se pot deprinde mai întâi... Trebuie, deci, să ne servim de poeți, istorici, oratori, de toți cei care pot aduce un folos sufletului nostru”⁷.

Interesant este faptul că și prietenul și colegul său din timpul studenției ateniene, Sf. Grigore Teologul, din Nazians, recomanda, adult fiind, tânărului Seleukos să studieze mai întâi științele profane și după aceea Sfânta Scriptură⁸. Se desprinde de aici ideea că în concepția acestor mari sfinți pedagogia duhovnicească presupune două

etape complementare: studiul pregătit în care ne obișnuim cu cele ce sunt mai potrivite puterii cognitive a sufletului nostru, precum științele profane, poezia, istoria ce ne învață să contemplăm lumea, și studiul propriu-zis al Scripturii, în care avansăm într-o cunoaștere superioară și delicată ce sporește puterile sufletești, le educă și le folosește în efortul de înaintare pe drumul îndumnezeirii. Observăm cu surprindere aceeași structură a demersului cognitiv ca la Platon, așa cum apare în Mitul peșterii: mai întâi o cunoaștere simplă, în limitele strâmte ale peșterii, și apoi o cunoaștere tot mai dificilă, tot mai solicitantă în spațiul liber al cerului. Acest lucru atestă, iarăși, continuitatea dintre gândirea filosofică antică și gândirea creștină, dar nu o continuitate oarecare, spontană, impersonală și inconștientă, ci una liber asumată, conștientă și plină de demnitate.

Mai târziu, Sf. Vasile, proaspăt absolvent, a devenit profesor de retorică în Cezareea. Fratele său, Sf. Grigore de Nyssa, spune că la vremea aceea „Vasile era extraordinar de umflat de orgoliul pe care i-l inspira această elocință”⁹; el disprețuia toate

⁵ Constantin C. Pavel, op. cit., p. 449: „Sf. Vasile este atras mai mult de Platon”.

⁶ *Saint Basile: Aux jeunes gens sur la manière de tirer profit des lettres profanes*, Paris, Les belles lettres, 1935, p. 27-32, apud. Constantin C. Pavel, op. cit. P. 449.

⁷ Sf. Vasile, *Cuvânt către tineri*, 2, 565 B, trad. Prof. Al. Horhoianu, R. Vâlcea, 1938.

⁸ Constantin C. Pavel, op. cit., p. 457.

⁹ Succesul retorului Vasile din Capadocia se întemeia, desigur, pe cultura sa de excepție, pe forța și bogăția argumentării, pe corectitudinea logică a gândirii, pe cursivitatea ideilor, pe eleganță, stil și limbaj literar și, nu în ultimul rând, pe prezența sa harismatică. Găsim detaliile înfățișării sale în *Erminia* zugrăvirilor răsăriteni: “Sf. Vasile, lung la trup și drept la stat, uscățiv și lipsit de carne, negru, cu nasul plecat, sprâncenele lungi îmbinate și făcut la frunte ca un posomorât, ca un om gânditor, sbârcit, puținel la obraz și lungăreț, cu tâmplele adâncite,

demnitățile, se credea mai presus de cei puternici”¹⁰. Ca în orice familie în care fiul trece printr-o criză prelungită de personalitate, amenințând să degenereze în ceva mai grav, s-a găsit și aici cineva, sora sa Macrina, să intervină decisiv, convingându-l pe Vasile că a greșit, într-un fel special: botezul creștin.

Astăzi, când botezul se dă copiilor, nu ne mai dăm seama cât de mult înseamnă acesta pentru un adult. Ne putem doar imagina schimbarea lăuntrică ce a premers hotărârii de a se boteza și transformarea minunată de după botez, confirmată în timp prin însăși sfințenia profesorului Vasile din Cezareea. Știm că a renunțat la celebritatea de care se bucura, nemaiprofesând, a renunțat la averea pe care o avea în folosul celor săraci și a început o nouă viață. Dar pentru aceasta avea nevoie cu o nouă formă de educație, pe care o parcurge, până la un punct, ca autodidact, pentru cunoașterea învățăturii creștine și a vieții monahale. Iată cum a intrat Sf. Vasile în cea de-a doua etapă a drumului său duhovnicesc, drum pe care l-a teoretizat mai târziu în lucrarea mai sus menționată.

Putem distinge, așadar, trei straturi în educația complexă a Sf. Vasile cel Mare:

1. educația morală creștină primită în copilărie în cadrul familiei;
2. educația intelectuală păgână către care a fost îndrumat tot de familie (filosofie, logică, retorică, etică, estetică, gramatică, geometrie, fizică, astronomie etc.), primită la Atena și manifestată orgolios în Cezareea;
3. educația creștină liber asumată, în urma botezului, edificată prin călătoriile de studiu făcute la mănăstirile din egipt, Libia, Tebaida, Siria, Palestina și Mesopotamia.

Primele două se înscriu în studiul pregătitor, în „ajunul cunoașterii sfințitoare”, iar cel de-al treilea reprezintă începutul unui drum cognitiv fără de sfârșit. Acesta de pe urmă a fost presărat cu fapte de mare delicatețe sufletească, care constituie **opera** sa: alcătuirea unei sfinte liturghii care îi poartă numele și a mai multor imne și melodii, organizarea vieții monahale, combaterea ereziilor contemporane, înființarea spitalelor și așezămintelor pentru cei săraci și bolnavi, pentru cei pe care nimeni nu-i mai iubea și pentru care nimeni nu se mai ruga. Înțelegerea suferinței și singurătății oamenilor, dorința de a-i ajuta și puterea de a-i aduce în

comuniunea iubirii dumnezeiești au fost, desigur, rezultatul conlucrării cu Duhul Sfânt, dar au fost, totodată și efectul educației sale „păgâne”, devenită substanțială ființei sale.

Complexitatea formației sale se oglindește în domeniile variate în care a activat și creat ca nimeni altul. Ca teolog, Sf. Vasile cel Mare a edificat învățătura despre Sf. Treime, dezvoltând și argumentând diferența și totodată corelația necesară dintre dumnezeire ca **ființă** și persoanele dumnezeiești ca **ipostasuri**. În această problemă esențială pentru dogmatica creștină, Sfinții Părinți, inclusiv Sf. Vasile cel Mare, au folosit concepte filosofice și demonstrații logice de sorginte antică:

„Dintre toate numirile ce se dau unor lucruri mai multe și deosebite după număr, unele au un înțeles general, ca *omul*. Cel ce spune acest nume, indicând prin el firea comună, nu circumscribe prin ele pe un om anumit, făcut cunoscut în mod particular prin alt nume. Deci, indicând printr-un numedat tuturor ceea ce le este comun, este necesar un nume distinctiv prin care nu se mai indică omul în general, ci *Petru* sau *Ioan*. Astfel, spunem că termenul prin care se indică cineva în mod deosebit, indică ceea ce numim ipostas”¹¹.

Este evidentă asemănarea relației dintre nume, respectiv ființă, și ipostas sau persoană, cu raportul dintre gen și specie așa cum apare el la Platon, dar mai ales la Aristotel. Genul sau numele *om* însumează și caracteristicile esențiale ale tuturor oamenilor și totalitatea oamenilor care au aceste caracteristici, în timp ce specia *Petru*, de exemplu, conține și caracteristicile *omului* ca gen și propriile sale trăsături particulare și inalienabile care îl disting de orice alt om. La fel stau lucrurile și în plan teologic:

„Deci deosebirea pe care ai cunoscut-o în cele ale noastre între ființă și ipostas, aplic-o și la dogmele dumnezeiești. Numirile de necreat și necuprins sunt aceleași pentru Tatăl și Fiul și Sfântul Duh. Căci nu este Unul mai mult decât Altul dintre Ei necreat și necuprins. Dar fiindcă este necesar să avem o distincție a semnelor care deosebesc pe fiecare din Treime..., vom căuta pe cele prin care se va deosebi înțelesul fiecăruia în mod lămurit și neamestecat”¹².

Nu poate fi nici o exagerare dacă conchidem din toate acestea că **însăși structura gândirii omeneste este astfel alcătuită încât să putem cunoaște nu doar lumea creată ci și pe Creatorul ei**.

Sf. Vasile cel Mare s-a ocupat, în lupta sa împotriva pnevmatomahilor, și de delicata problemă

cam pârșos la trup, cu barba lungă de ajuns, jumătate căruntă”. Apud. Episcop Ghenadie al Râmnicului, *Iconografia. Arta de a zugrăvi templele și icoanele bisericești*, în Teodora Voinescu, “Sf. Vasile cel Mare în vechea artă religioasă din România”, STUDIA BASILIANA, 2009, p. 675.

¹⁰ Grigore de Nyssa, *Vita S. Macrina*, apud. Constantin C. Pavel, op. cit., p. 445.

¹¹ *Epistola 38*, apud. D. Stăniloae, *Ființa și ipostasurile în Sfânta Treime, după Sf. Vasile cel Mare*, în STUDIA BASILIANA I, p. 65.

¹² Ibidem, p. 65.

a Duhului Sfânt într-o lucrare intitulată chiar „Despre Sf. Duh”, unde folosește absolut toate instrumentele de care dispune, atât cele care țin de argumentare cât și cele care îi vizau posibilul martiriu. „Eventualul martiriu pentru Sfântul Duh și pentru doxologia pe care el a apărât-o cu atâta putere – arată preotul Ioan G. Coman¹³ – departe de a sublinia presupusa puținătate a argumentelor sale anterioare, dimpotrivă, acordă acestora o forță și un prestigiu deosebit”.

Ca în tot Răsăritul creștin, teologia Sfântului Vasile cel Mare este legată de muzică și poezie. Problemele muzicale sunt prezente în lucrarea *Hexaemeron*, unde el respinge teoria antică a muzicii sferelor, ceea ce arată că o studiasse și gândise asupra ei, dar mai ales în *Scrisoarea către clericii din NeoCezareea*, unde argumentează binefacerile cântării antifonice în biserică, alături de cele ale cântării responsoriale:

„Poporul se scoală noaptea și merge la locașul de rugăciune și cu întristare, mahnire și cu lacrimi neîntrerupte se mărturisește lui Dumnezeu, apoi se ridică după ce s-a rugat și trece la psalmodiere. Atunci, împărțiți în două coruri, credincioșii cântă psalmi răspunzând unii altora. Ei dau astfel mai multă soliditate meditației lor asupra sentințelor Scripturii, asigurându-și în același timp și lor înșile atenția și statornicia inimii”¹⁴.

Cea mai armonioasă coexistență a teologiei și misticii cu muzica și poezia a aflăm în *Psalmii* lui David, pe care Sf. Vasile i-a și comentat. Pornind de la ideea că psalmul este „conversație cerească”¹⁵, autorul se referă în mod biunivoc, când în sens sensibil, când în sens inteligibil, la instrumentele muzicale implicate atât în actul cultural cât și în cel liturgic:

„Mărturișiți-vă Domnului în chitară: în psaltire cu zece coarde cântați-I Lui. Mai întâi trebuie să ne mărturisim Domnului în chitară, adică lucrările pe care le săvârșim prin trup să le facem în chip armonic. Deoarece, însă, noi am păcătuit în trup, atunci când am făcut mădularele noastre sclave păcatului întru nedreptate, tot cu trupul ne vom mărturisi, servindu-ne de același instrument pentru desfacerea păcatului....Căci numai atunci, adică prin mărturisire, ești vrednic să cânti lui Dumnezeu în psaltire cu zece coarde...Cu alte cuvinte, psaltire se numește mintea ceea care caută cele înalte, pentru

faptul că construcția instrumentului își primește puterea sunetului de sus”¹⁶.

Întâlnirea fericită dintre învățătura creștină și gândirea lui Plutarh a condus la conturarea moralistului și psihologului Vasile, așa cum ne apare el în *Omilia XI: Despre invidie*. Finețea analizei sufletului omenesc urătit de misterioasa boală a invidiei, a urmărilor sale dezastruoase, leacul recomandat pentru tămăduire, adică dragostea, face din textul Sf. Vasile un exemplu demn de *Pateric*.

Deși nu era un filosof în sensul antic al termenului, Sf. Vasile cel Mare și-a edificat opera teologică pe baze filosofice a căror prezență se face deseori simțită. Astfel, una dintre problemele fundamentale ale filosofiei antice grecești, raportul dintre Unu și multiplu, se regăsește în *Tratatul despre Sfântul Duh și Împotriva ereziilor*, dar într-o formă originală:

„Un singur și unic principiu al lucrurilor corespunde unui singur Dumnezeu creator. Acest principiu stabilește relația dintre Absolutul unic și natura creată identică în sine cu existența multiplului. Unitatea acțiunii divine exclude, așadar, trei principii egale susținătoare ale lumii și implică existența de la început a principiului unic ca sursă și temei al dezvoltării făpturii în cele mai diverse moduri de afirmare ale sale. În cazul de față, noțiunea de principiu este un termen care indică Absolutul, temelia voinței divine prin care toate s-au făcut”¹⁷.

Imaginea cea mai completă a Sf. Vasile ne-o oferă marele său prieten, poetul și teologul Grigore de Nazians, în *Discursul funebru*:

„Cine a fost atât de meșter în gramatică, care te învață să vorbești o limbă curat elenică, care compune istoria, prezidează metrica, dă legi poeziei? Cine a fost tot așa de mare în filosofie, aceea care este cu adevărat sublimă și planează în înălțimi, filosofia practică și filosofia speculativă, aceea care tratează despre demonstrație, despre opoziția logică și despre controversă și care este numită dialectică, astfel încât era mai ușor de străbătut labirinturile, decât să te strecuri prin sita argumentării sale, când aceasta îi era necesară?”¹⁸.

Complexitatea domeniilor în care a gândit, a activat și a creat, multitudinea instituțiilor înființate, asanarea societății în care a trăit, forța prieteniei cultivate, frumusețea vieții sale, dar mai ales modul teandric de gândire și de acțiune fac din Sf. Vasile cel Mare un model de intelectualitate, spiritualitate și noblețe morală.

IRINA IORGA

¹³ *Elementele demonstrației în „Despre Sf. Duh” al Sf. Vasile cel Mare*, în *STUDIA BASILIANA* I, p. 431.

¹⁴ Preot Nicu Moldoveanu, *Sf. Vasile cel Mare și muzica bisericească*, în *STUDIA BASILIANA* I, p. 523.

¹⁵ *Comentariu la Psalmi*, 2 vol., trad. de Pr. dr. Ol. N. Căciulă, Editura Anastasia, București, 2003.

¹⁶ Ibidem, vol. II, pp. 11-12.

¹⁷ Preot Ilie Moldovan, *Natura și harul în gândirea teologică a Sf. Vasile cel Mare*, în *STUDIA BASILIANA*, p. 163.

¹⁸ Ioan C. Coman, op. cit., p. 436.

ADRIAN BOTEZ

*Născut pe 10 noiembrie 1955, la Gura
Humorului, județul Suceava. Din 2004, este
membru al Uniunii Scriitorilor din România.*

***

(VII)

Oriunde-s eu, e locul de osândă

Și aerul miroase a tortură:

Pofte cu nări umflate stau la pândă,

Gata-a-mi târâre mațe, cărnii și zgură.

Dar sub durere, țipăt, chip de sânge,

Stă neclintită Roata de Lumină:

Întinse mădulare, ea îmi frânge,

Dar, tot la ea, oștiri de magi se-nchină.

Tâlhar și sfânt, cu dreaptă jumătate,

În mine se izbesc și se frământă.

De-aceea nu se-ncheagă în cetate

Ființa mea de demonie frântă -

Și unde-i față-acum - apoi e spate

Și nu mai știu când țipă și când cântă.

*

(VIII)

Mi-am făurit din flori o-ntreagă țară

Și-o cârmuiesc cu păsări și cu îngeri -

De nicăieri nu se ridică plângeri,

Iar din corole băsmuiește vară.

Ridic palate din puteri de rouă,

Iar rugăciunea o păstrez în crini;

Cu ochi de mir, albastrele jivini,

Din candela iubirii, iau lumină nouă.

Unul pe altul, patru răsărituri

Se-aprind - smerind întinsurile firii;

Pământ și mare, se-mpletesc în mituri -

Și peste-această țară a plutirii

Și-a razelor alcătuite-n schituri -

Își ard cățuie-mpărătească Mirii.

*

(XIII)

Crăiasă te-am aflat a Mântuirii;

Încarc pocal cu-otravă și lumină -

Și te poftesc la Cina de Rutină,

Cea după care înfloresc toți Mirii.

În palma ta strecor inel de șoaptă,

Ne închinăm cununile spre lac:

Până și stelele rotirea-și tac...

Luna din cer, acum, va cădea coaptă.

Sub tălpi, firesc, ne cresc jivine-albastre,

Iar peste frunți, lebăda răcorește:

De sus de tot, boltirile sihastru

Dau semnul tainic: raiul iar rodește!

Prin iarbă, -ncolăcirile măiastre

Clocesc vestiri - că Înteleptul crește...

*

(XIV)

În sânge, brazii-mi ard rafale,

Am ochii injectați de ceruri:

Trecui prin piatră și prin geruri,

Vă scriu grav din Lacteea Cale.

Mireasma smirnei peste munte

O las s-adumbre Feți Frumoșii -

Să se pogoare îngeri roșii,

Pe-a Gòlgotei încinsă frunte.

Eu zbor și plâng, sus, peste piscuri,

Cu palma mângâi prunci fierbinți;

Mă-ncrunt poruncitor la riscuri,

Îndemn la risc pe preacuminți

Și falfâi, printre-albastre discuri,

O mantie arzând de sfinți.

*

(XXXIX)

Se furișează seara printre lucruri,

Precum vikingă navă-n port dușman;

De ce-a fost vesel, acum nu te bucuri

Și presimțiri, grăbit, strâng frigul la liman.

Tulburi, copacii meditează noapte;

Au mai rămas, din păsări, umbre-n zbor de vis;

Din floare-n floare, degetul de șoapte

Trece pecete: cartea-aici s-a-nchis.

Fecioara pleacă fruntea - melancolii

fierbinți

Mocnesc în templul așteptării lunii;

Deschide sipet bolta - păgânele credinți

Își războiesc muțenii - iar nebunii

Și-au răsărit din somn alese minți,

Plutind extaze sacre, peste cenușa lumii.

GEMENII LUI MIHALACHE

Se făcuse primăvară. Pământul se dezgolisese binișor și pâraiașe sprintare șopoteau, în curgerea lor vioaie, povești grozave despre iarna care tocmai se trecuse.

La casa lui Mitruta Mihalache se întorseseră berzele, spre bucuria celor doi gemeni ai lui, școlari în clasele primare. Nu se mai făcea demult focul în soba din odaia mare, așa că nimic nu tulbura pacea zburătoarelor, care poposiseră aici în urmă cu vreo cinci ani. “Numai la oamenii buni își fac cocostârcii casa...”, zicea mândru Mihalache.

Toată lumea se minuna de-aceste păsări, mai ales că-n zona lor de munte nu se mai văzuse nicicând vreo barză...

Acum trebăluiau toată ziua, își luau zborul, iar și iar, se întorceau cu bețișoare în pliscurile lungi, le așezau, după socoteala lor, întărindu-și și mărindu-și cuibul. Le vedeai apoi clămpănind zgomotos sau giugiulindu-se, plutind în zbor planat către pământ, pășind tacticos prin lunca râului, la Podul Sevastitei...

Când berzele erau plecate, furișându-se, gemenii se cățarau ca niște motani, în patru labe, până la hornul de pa casă. Nu era zi în care să nu facă ei o “inspecție” la cuib. Așa au văzut cum a apărut, mai întâi, un ou, apoi două și pe urmă trei... Erau cât ouăle de găscă, mari, albe, lucioase...

În fiecare dimineață, erau așteptați cu nerăbdare de toată țâncăraia de la școală, să le povestească ce mai era nou în cuibul berzelor. Prichindeii ascultau cu gura căscată și cu ochii mari noutățile, iar Gavril și Mihăiță se umflau în pene, se știau importanți, că numai la ei “locuiau” asemenea păsări deosebite...

Când scăpau de la școală, la amiază, o luau agale către casă, intrau prin prăvăliile din sat, se uitau la mărfuri, întrebau ce se mai primise nou, că poate avea nevoie și mama lor...

Într-o zi, în prăvălia lui Fantazi, văduva lui Gabura întreba pe vânzătoare dacă nu are știință cumva, că intra multă lume aici și se aud de toate, la cine ar putea ea găsi niște ouă de găscă, să le pună la clocit, că mai are câteva, dar nu-s de-ajuns...

Într-o străfulgerare de secundă, băieții s-au privit unul pe altul și au dat afirmativ din cap. Gavril s-a repezit la vorbă:

-Mama are trei ouă de vânzare! Am auzit-o aseară când i-a zis tatei că nu mai crește găște anul ăsta. Dacă mai zăboviți, venim îndată și le aducem. Dar trebuie să le plătiți, că nu le dă mama degeaba!

-Cum să nu plătesc? Se poate? Așa mă știți voi, rea de plată?

-Ne-am înțeles, mătușă! Preț de-un ceas și suntem aici cu ouăle...

Ajung băieții acasă. Norocul lor! Văzuseră din drum că-i cuibul gol pe casă. Tuști pe-acoperiș! Bagă mâinile în cuib, iau ouăle, le pun într-o batistă, leagă cruciș batista și ascund legăturica prețioasă undeva, la stâlpul porții.

Apoi, intră cuminți în casă, spun mamei că se grăbesc, că trebuie să fie într-un ceas la școală, că au meci de fotbal...Le pune mama mâncarea în farfurii, le pregătește treningurile și tenisișii...Mănâncă băieții, se schimbă de haine și, zor-nevoie mare, ies din casă, ies din ogradă, iau comoara din ascunzătoare și fuguța..., la magazin.

La femeia ouăle, le dă gologanii - suta de lei - le mulțumește și-și vede fiecare de treaba lui, ea pornește către casă, iar băieții, frumușel, la deal, la crâșma Vătavului, că numai acolo se găseau cutii de ciocolată, fel de fel, învelite în hârtie colorată.Îți luau ochii numai când le vedeai și salivai de numa-numa...

Atâta doar că Mitruta Mihalache nu avea bani de dat pe prostii și era cam strâns la punga. Le spunea băieților că nimic nu e mai bun pe lumea asta, dintre toate bunătățile, ca mierea de albine și ei au destule borcane în cămară. N-au decât să se ospăteze cât or vrea! Da, dar ce te faci cu pofta? Cum să ți-o astâmperi? Jinduiau la ciocolata aceea de luni și luni de zile...

În sfârșit, aveau bani, puteau să facă târguiala...Au scos suta, au dat-o crâșmarului și au comandat, de toți banii, cutii de ciocolată...A scos Vătavu trei cutii de pe raft, le-a întins peste tejghea mușterilor, întreându-i :

-Ce faceți cu atâta ciocolată? Cine v-a dat banii?

-D-apoi cine să ni-i dea? Mămuca..., l-a lămurit Gavril. Ne vin duminica toate neamurile în vizită, cu copii cu tot...

-Mămuca n-are timp de prăjituri acum, că face grădina, completă și Mihăiță.

S-au ascuns băieții într-o căpiță de fân și-au ronțăit la ciocolată până le-a venit greața.

Au mai lăsat și pe-altădată, dosind cutiile în fân.

Când clocitul s-a-ncheiat, văduva lui Găbura a înlemnit : trei bobocei erau urâți din cale-afară, fără puf, golași, cu niște pliscuri ascuțite și lungi...

-Doamne, iartă-mă ! E necuratul...

A alergat într-un suflet la popa Baraboi, să vină-n grabă, să facă sfeștanie, să citească din Sfânta Scriptură, să plece răul de la casa ei..., că nu-i a bună...

A asigurat-o popa că-ntr-un ceas va fi acolo, i-a spus ce trebuie să pregătească și să-l aștepte. Merge să ia sfânta carte din biserică și veșmintele și vine...

A luat-o femeia înapoi spre casă, iar în dreptul prăvăliei a dat cu ochii de vânzătoare. N-avea clienți și stătea rezemată în tocul ușii, privind pe uliță. Văzând spaima de pe fața văduvei, o-ntreabă ce-a pățit. Povestește Găburoaia toată tărașenia cu necuratul, cum i-a intrat în casă prin ouă de găscă, cum au ieșit, Doamne ferește!, orătăniile Iadului în sărăcia ei...Că i-o fi făcut careva niscaiva vrăji, dar că ea nu are nimic cu nimenea...Și-și depăna rapid câteva cruci, scuișând în sân de trei ori...

Deodată, vânzătoarea izbucnește într-un râs nestăvilit, cu lacrimi...Râde, râde, râde-ntruna...Nu se poate opri.

Se uita văduva nedumerită: "Ce-o fi apucat-o și pe asta? Râde ca smintita de-o vădană..."

Într-un târziu, vânzătoarea se oprește din râs și-i zice:

-Să știi, femeie, că ți-au făcut bucata gemenii lui Mihalache! Ai uitat? Ai cumpărat trei ouă de la ei, aici, în prăvălie...Asta e, le-au luat din cuibul berzelor. Du-te înapoi la popa, spune-i și nu-l mai purta pe drumuri...

Vestea s-a răspândit de-ndată în sat. A doua zi, la școală, gemenii au stat cu nasul în cărți și nimeni nu i-a mai întrebat nimic...Învățătoarea se uita la ei, zâmbind cu înțeles, și toți râdeau pe înfundate. Obrajii le ardeau ca focul... "Ciocolată am vrut, na ciocolată!", își ziceau în sinea lor.

Mihalache a despăgubit femeia, a luat puii de barză, i-a pus binișor în cuibul de pe horn, temându-se ca berzele să nu-i arunce, că nu ele clociseră ouăle...Când s-au întors, au stat berzele ceva timp pe marginea cuibului, privind mogâldețele flămânde, apoi una a plecat în zbor după hrană, iar cealaltă s-a așezat cu grijă peste pui, să-i încălzească.

Ce-or fi gândit berzele n-avem cum afla, dar știm că întâmplarea a rămas de pomină în sat, iar gemenii s-au lecut pentru totdeauna de ciocolată...

ANICA FACINA

Mesteacăn în zori

De veghe în fața casei
au crescut împreună,
ți-a ajuns la umăr,
te cuprindea strâns,
s-a-nălțat apoi pur și simplu,
vârful se pierdea
în albastrul înălțimilor.

Echinox

Nordul înghețat
prin vântul prielnic,
zvelte corăbii,
lipit de catarg
trupul tău subțire, athletic
cu verzi-albastre alge,
prin plete despletit

O noapte în Walhala
ți-ajunge o viață
să-ți amintești
șoaptele fierbinți ale mării
și cântecul din corn
al Nibelungilor,
iar tu, Brunhilda, în zori
înțeseai în geantă foile
și plecai dimineața la cursuri
cu o floare de păpădie în păr.

O clipă

Sătul de dogme
obosit de alergare
te legeni în muzica sferelor
sonuri irlandeze,
amestecate cu ceață
asemeni blânderor cascade,
șerpi în lumină,
și sufletul, vai, mai zăbovește
în necunoscut
ca o promisiune,
un balans,
o plutire.

MIRELA NEAGOȘ

Note canadiene scrise pe genunchi (II)

Respiro de bun augur

Nu aş şoca pe nimeni dacă aş spune „Canada e o ţară de largă respiraţie!”. Nu aş şoca nici dacă aş spune „nu, domnilor, nu e o ţară, e un continent!” E câte puţin din toate, e un mozaic de banal frumos şi de calm îmbelşugat, o mixtură de oameni şi de suflete unde normalitatea e normalitate aproape mecanică, nu încordată ca la noi. Venind din ţara „carpe diem” încep aici să preţuiesc minutul şi să văd că pe lângă frumuseţea limitată dar adevărată a oamenilor, zgârie-norii sunt normalitatea utilităţii, iar nu a tradiţiei, că viaţa e altfel şi că nimic nu se compară dimineaţa cu o cafea cu sirop de arţar sau dulciurile de arţar turnate direct pe zăpadă, să îngheţe. Mărunţişurile plăcute fac din această ţară una deloc paradoxală, ci doar una detaliată. E greu de răsfoit cu pasul deoarece are coli mari şi mai uşor ajung în România decât în colţul opus al Canadei. Nu e ţara cu conturul căreia să îţi faci cruce, sare din rugă afară, de mare ce e.

Quebec, mon amour...

Iată o oază de familiaritate pe lângă zgârie-norii de sticlă şi oţel, un oraş cu atmosferă europeană, cu clădiri mici şi umanizate, cu viaţă de noapte totuşi discretă comparând-o cu Montreal. Un oraş calm şi uşor bătrânicios, dar vizibil cu multă istorie, multă din puţină istorie, centrul vorbirii de limbă franceză pe un continent anglicizat. Străzile mici au aromă de târguri, larga deschidere panoramică, porturile, esplanada şi frumuseţea castelului-hotel Frontenac fac un amalgam de Acapulco, de Monte Carlo, de exotism şi lux. Istoria le-o poţi citi pe câteva pietre în faţa Parlamentului din Quebec, tristeţea le-o poţi îmbrăţişa citind despre păsările geniului lui Emile Nelligan. Un fel de veri ai Franţei, locuitorii Quebecului tind să îşi obţină independenţa crezând că pentru aceasta nu mai e nevoie de ghilotine şi de câteva secole de capete tăiate. Dincolo de politică, de federalizare, atmosfera e de decenţă, de degajare, cum e, de fapt, în toată Canada. De altfel numele Canada vine de la „Canata”, care în limba aborigenilor indieni înseamnă „bine aţi venit!” Cum să nu fie deschis armatelor de emigranţi un popor care până şi prin denumire îţi oferă ajutorul social mai mare ca un salariu pentru care la noi munceşti pe rupte? Cum să nu fie Quebecul o mică Franţă fără tabieturile de bătrân ale Europei?

Poetii români de aici...Eminescu la Montreal

Am participat şi voi mai participa la nişte seri de poezie şi nopţi de delir nescris şi scriptic, proscris şi prescris al poeziei. O comunitate pur şi simplu

frumoasă de poeţi români există aici şi care, dincolo de certuri şi uri, sau pe sub ele, îşi respectă măcar lirica. Am fost impresionat să-l vizitez în repetate rânduri pe valorosul poet al exilului românesc, George Filip, un poet cu adevărat genial, în sensul primar şi răcnit al cuvântului, un bun-nebun, un om cum ar fi arătat Esenin dacă ar fi ajuns bătrân, pe domnii Adrian Erbiceanu şi Ionuţ Caragea, pe tânăra prozatoare Miruna Tarcău, pe alţii şi alţii, oameni anecşi sau principali în felul lor. Cu unii am deraiat prin cafenele, cu alţii m-am suit pe munţi inspirat de frumuseţi şi de himere ieşite din poezie. Cu poetul George Filip am fost la statuia lui Eminescu, ridicată acum patru ani, la Montreal, în Place de la Roumanie, şi am recitat Doina în şoaptă. Cu alte cuvinte, da, sunt doctori de dor, sunt oameni care te hrănesc cu iluzii destul la micul dejun şi la prânz ca să nu mai încapă şi de o cină de taină...

Drum la Ottawa

La Ottawa, capitala administrativă atât a provinciei Ontario cât şi a Canadei, un Washington DC fără Casă Albă, ne poate impresiona Parlamentul, care deşi nu e o clădire foarte veche, e uriaşă şi mimează secolele prin arhitectura ei. Într-adevăr oraşele din partea engleză a Canadei sunt altceva, dar parcă tot latinitatea îndepărtată a quebecoşilor e mai prietenă cu adevărul decât cu Platon. Am vizitat Camera Comunelor şi Senatul, turnul şi Salonul francofon şi, din două-trei mişcări am epuizat obiectivele turistice din micul oraş-capitală. O capitală pe cât de frumoasă, pe atât de strâmtă pentru o astfel de ţară. O capitală cât buzunarul mic de la cămaşă, dar cel din dreptul inimii!

Turism

Obiectivele turistice din Canada sunt multe dacă judecăm după întindere ei geografică, dar puţine ca densitate în ceea ce priveşte criteriul românesc de selecţie. Cu alte cuvinte, noi, românii suntem binecuvântaţi turistic, dar avem blestemul subdimensionării, al ştiutei birocrăţii ucigaşe, al limitării la veşnicii miniştri incompetenţi sau modişti, asta ca să nu spun vremelnici. Canadienii, în schimb, orice piatră crescută invers sunt dispuşi să o considere de patrimoniu cultural, nici doar geologic!, şi, practic scot bani din piatră seacă, la modul propriu. Un fapt care arată curăţenia de economie politică a Canadei e acela, de pildă, că produsele se vând fără taxele adăugate la raft, astfel încât nu e afişat preţul final, la casă mereu plăteşti mai mult decât ce vezi cu câţiva cenţi sau, direct proporţional cu ce cumperi, câţiva dolari. E adevărat că e mai neplăcut, dar e mai cinstit decât la noi unde luarea impozitului nu e simţită, dar există din plin, nu simţi povara Guvernului, pentru că nu e lumina

aprinsă când trebuie să dai. Probabil aici, guvernul, nu se ridică pe picioare să apară și el în poza istoriei!

Naționalismul plăcerii

Am fost convins de un lucru când mi-a dat o față zilele trecute niște prezervative cu gust de arțar. Da, în Canada. Iată, deci, că da, există un naționalism al plăcerii și chiar un șovinism al posedării femeii, cu toată culpa istorică. O culpă pe pulpă! Noi, românii, de câte ori nu visăm să facem sex cu niște unguroaice focoase și să le penetrăm cu aceeași forță cu care înaintașii lor i-au tăiat lui Mihai Viteazul capul? Să le doară la fel. Uneori și facem. Dar să le doară plăcut. De câte ori nu ajungem la extazul sexual al bombei atomice când hormonii mimează Hiroshime?

De câte ori nu împărtășim femeii cu țeva noastră lungă de racordare cu sentimentul că ar gusta direct din tunurile Primului Război Mondial? Există un naționalism al părului de pe mâini și de pe picioare, evident, al franțuzoaicelor. Cu atâtea secole de ghilotină și nici măcar epilarea n-au învățat-o? O perpetuă dorință a englezoaicelor care mai visează proprietari de teatre și o specificitate a nemțoaicelor grase și cu unghii negre... Fiecare fantă de iluzie are o sexualitate explicit națională.

Prezervativele cu gust de arțar ar trebui să își lărgească gama pe cuprinsul Canadei, să aibă și guler din blană de elan sau veveriță și bot de marmotă pentru stimularea plăcerii. Cutele vaginul nu trebuie, cu tot naționalismul, să simtă între ele doar o fluturare de steag, ci o împingere de lance, un tac, o crosă de golf, o minge de oină.

Din cele mai vechi timpuri naționalismul plăcerii s-a manifestat intens, sexualitatea s-a motivat prin tratate istorice, Mata Hari mereu a avut un plural, Monica Lewinsky un trabuc mai cubanez decât Fidel Castro, în sensul că el s-a lăsat. Iată de ce a face sex cu un prezervativ cu gust de arțar nu blasfemiează o țară ci îi logodește complexe într-o plăcere. E singurul act maniacal și masochist pe care l-am sesizat în această țară cu sexualitate cursivă, Canada.

Complicitatea istorică e mai mare, Turnul Chindiei istoriei întregi, la Târgoviște, a încercat să intre în gaura de glonț fatal a lui Ceaușescu, ca o revanșă, dar era prea strâmtă, ca un vagin după model nord-coreean. Iată deci și Asia cum ne parvine, luna intră direct în centrul Marelui Zid Chinezesc dându-i ocol și fecundează Kim Ir Sen eclipsele micimii. Acel prezervativ cât toți arțarii duce în el de ce a fost Europa sterilă, duce în el mirajul mai-binului, mirajul eternei Dulcineea, dezbrăcată și posedată între sâni de Rosinanta, pentru că domnul Quijote s-a sinucis...

Mesteacănul cu bani

Se spune că odată, într-un parc public din Quebec, a crescut un mestecăcăn care de la un timp, cat era anul de lung și de rotitor în orbitele ciclicității, în loc de frunze, a început să facă bancnote de zece dolari. Ceilalți mestecăceni îl priveau retrași și de aceea era înconjurat mai mult de arțari cutreierați de veverițe insistente ca ziariștii. Și el, mestecăcănul, se mira, dar nu putea face mai mult. Rădăcinile îl împiedicau să meargă să folosească banii, și apoi în ce magazine ați mai văzut un mestecăcăn stand la coadă la casă? Nu se putea bucura nicicum de fructele sale și, măcar să nu rămână necules, să nu se simtă în zadar, îmbia trecătorii să-l culeagă. Nu putea urla la ei, dar își apleca grațios crengile atunci când aceștia treceau fie în doi, fie să își plimbe cățeii. Nimeni nu lua bancnote din el, singurul lucru cu care se hrăneau trecătorii din el era umbra. Văzând că nimeni nu se servește cu fructe de zece dolari, acestea s-au uscat și au căzut cât o toamnă monetară prin alte părți, mai est-europene. Puteai vedea măturători cum trag cu grebla dimineața sute de bancnote arse de toamnă ca de țigară, pe la colțuri. Un tânăr de departe s-a mirat văzând toate acestea și a întrebat un localnic de ce nu ia nimeni acele fructe publice. Bătrânul, trăgând din pipă, așezat într-o rână pe o bancă, i-a spus că lumea nu ia pentru că sunt publice, deci ale tuturor și că toți se tem să nu lase pe unul să nu aibă parte egală cu ei. Tânărul, mirat, amorțit de fumul indian al bătrânului, cu ochii mari a întrebat de ce nu își plantează lumea acasă astfel de arbori. Bătrânul a explicat că nici de o ramură nu vor oamenii să-l văduvească, iar în comerț sunt rari și, deseori falși, ornamentali, iluzie de plastic, chinezească. Bătrânul a continuat zicând, după câteva secunde de reținere și de cercetare cu ochii, că și atunci când se găsește sămânță de astfel de mestecăcăn în comerț, lumea preferă să o cumpere decât să o rupă din parcurile publice, pentru că așa plătesc taxele adăugate, pentru că așa e cinstit, pentru că asta îi ține mai mult de sete unui trecător decât dacă ar întinde mâna să ia zece dolari ca să își cumpere o sticlă de apă. Tânărul, impresionat de bătrân, a scos din portmoneu, trist și tragic, două bancnote de câte cinci dolari și le-a pus în locul uneia de zece pe care o luase. Bătrânul îl privea mirat, cu ochii arși, decolorați. De ce faci asta, tinere, l-a întrebat? Atunci, tânărul, i-a zis după un oftat: -Hei, nu știți dumneavoastră că noi, cei din țările unde ne hrănim fără jenă nelăsând și celui de lângă, lucrăm cu jumătăți de măsură? De aceea suntem blestemați mereu să nu avem moarte, ca să nu putem avea înviere.

DARIE DUCAN

Linda BASTIDE – poezia ca magie a memoriei

**„L'univers poetique presente de grandes analogies
avec l'univers du reve”**

După numeroasele ei cărți între care „Omul gol”, „Înmăita mea recoltă”, „Inimă schiopătândă”, (reeditări), spiritul romantic și apolinic al liricii Lindei Bastide s-a structurat inclusiv în ediții bilingve (Una pluma verda que corria dins l'erba, Plumas, Insula – Munte Clapa...ș.a., complementar și prin romanele ei de succes: „Partea dinspre care vine noaptea”, „Jurnalul imobil al Eleonorei”, „Hotelul Chelsea”, „Insolența lui Luni”....Diversitatea genurilor nu fragmentează, ci consolidează unicitatea unei prezențe contemporane generoase, creative, ci nu prin post- modernism, (prin distrugerea realului - descompunere, recompunere non-figurativă...), ci comprimând un generos periplu în mișcare al unei personalități plurisemnatice – transferată impetuos în Operă. Criza istoriei nu se resimte în viziunea acestei scriitoare prin faptul că ea își trăiește opera ritmând armonios etapele arderii și esențializând, sacrificând întru operă, cu un fel de dăruire în artă a sacralității proprii, a însuși Femininului.

Premii de mare prestigiu probează o vocație literară de rezistență la schimbul mileniilor și sub amenințarea unei istorii resurecte (precesive) sub azimutul negru al unei noi decadente, pe care resursele creative îl poate înfrunța și eventual traversa. Recursul Lindei Bastide pare a fi unul la perenitate, la valorile memoriei ancestrale, la structura de rezistență a

sufletului colectiv, în care actul creației omului, este colaborare cu Divinul. Este acesta actul iubirii, al divinei empatii. Este aceasta dimensiunea aurie a imuabilului într-o regăsire din profunzimile Ființei. Descrierile poetice ale Lindei Bastide sunt redescoperiri ale unei Inocențe primordiale, impregnate într-o Memorie colectivă, din care poetul extrage partea, ca oglindire, prin procedeul holistic ....Psihicul nostru este și astfel oglindă a realului, analogia cu Visul revine mereu în creația Lindei Bastide. O creație ce s-a impus și continuă, fiind frumos recunoscută de critica actuală franceză.

Academia Internațională din Lutece- Franța i- a conferit Medalia Vermeil 2009 poetesei și plasticienei LINDA BASTIDE sensibil cunoscută nouă și de dorit a fi fructificată prin lectură de un mai larg public din România, devreme ce palmaresul ei este unul relevant pentru o voce consacrată prin valoare în spațiul francofon, în cel european în general. Cu atât mai mult cartea „Narbonne sau grădinile lui Anton”, editată de „Confluente” bilingv, de impecabila prof. Elisabeta Bogătan, ea însăși poetă, de unde această reușită inclusiv prin translație, ce reia ediția originală franceză „La pierre Milliare”, 2008. Am spune că Fluentea acestei traduceri complinește fericit genericul editurii petrilene : CON- FLUENTE” ...

„Poezia este magie, poemele poartă în ele propriul destin”, prescrie Linda Bastide ca preludiu auto- figurativ.” *Solitudine și schimb*, iată sensul acestei culegeri: chiar semnificația de *sacrificii secrete*, o asceză empirică în inima tenebrelor primordiale ale memoriei”.

Sub o atare superioară viziune exprimată mantic, poetessa elogiata de mari exigențe ale criticii actuale franceze, Jean Noel Corder, vicepresident al Societe des Poetes Francais, membru PEN Club International, fiind cel ce prelevează acum, cartea remarcabil ilustrată de Petru Birau, definește un spațiu paradigmatic în interiorul căruia Linda Bastide este rezonantă pe registrul ultrasensibil al „tenebrelor primordiale ale memoriei”, într-adevăr. Modernitatea acestei lirici este una transgresivă, exprimată aparent descriptiv, selectând abisul oglindit în conștiință, suind pe verticala ca un arbore – catarg – și- cu toate că Linda punea în discuție viabilitatea liricii plasticizante, a metaforei revelatorii, tenta cvasi eseistică a enunțului și cromatismul (colorismul) extras rafinat, magistral, din real, redesenează memorabil harta de simboluri și perspective a itinerariului propriu....Accentele sunt autoreferențiale, poezia reasezând și ritmând aproape incantatoriu, „

***respirația unei lumi, sălbatică și profundă
respirație/ în care viața pulsa, insațiabilă/
sângele beat/ al unei eternități grea de
imaginările sale mâinii de a fi*** „(pag. 31).

Misterul este omniprezent: „E frumos în această
dimineață/ soarele va depăși orice
disperare/...Inima acestui univers regional bate/
ca o aripă – cer de fluturi/ Totul e liniștit în
adâncul memoriilor noastre”...” Tramă
înnobilată de o importanță sacrală/ merg spre
incognoscibil”...(pag. 15). Murmurul acestei
rostiri este monolog interior, incantatoriu, ca și
cum încuviințarea sinei devine leac suficient și
comunicării „formulei mantramice” transcrise.

Această foame energetică, energofagă am spune,
a memoriei (colective și cromozomiale)- este
vibrația sublimă ce răzbate revelatoriu și ni se
comunică...Este acel ceva ce îl știm-trăim
fiecare, desigur altfel, însă al entității
primordiale. Filosofia acestei poezii fuzionează
uneori într-un spațiu oniric, alteori surrealist, cu
pulsția generoasă, cu palpitul ubicuu al
cosmicității manifeste în tot ce mișcă.

Pretexte captate din imediat, recuperează
vibrația aceasta a eternului „ încetinit” în
existență, spre a fi resorbit de neant. Cuvintele
poetizând înnoitor Misterul, condiția, întruparea
și arderea: Undeva(la Narbone), recompușă
memoria ca o hologramă, ne decupează
retrospectiv prezența unui suflet continuu,
împregnat de memorie sui generis; ochii
focalizează un stop cadru în care atemporalul
emite ecouri ca cercurile pe liciul apei: „ în care
dădeau târcoale visele noastre anglife/
stereoscopice proiecții ale vieților noastre în alb
și negru”...

Și totuși, însăși lirica acestei poete
contemporane „ cu fluturii, cu Dumnezeu”, cum
Blaga scria, este una spectrală, una a
curcubeului care dăruie arcuirea iluzorie a
luminii, ca principiu ordonator. Al irizării, ca
metaforă sublimă, magică, a divinului înamorat
de profan, coborând întru a-l reînălța. În poemul
tulburător „ Grădina Revoluției”, ikebana stranie
a semanticii Lindei Bastide atinge subtilitatea
realului- resemnificat aproape imposibil, prin
transferul semnificat : „***grădină cu rețele atente
de verdeată/ arbori gânditori și firavi/ nisip
trecut printre degetele noastre/...aventura
clipea din ochii săi negri ai sudului/ flux de
timp ce curge fără încetare/ și se scurge azi ca
sângele ...Sus cântecul surâzător al cerului/
...cu șapte solitudini/ în privirile noastre există
memoria mea, și nimic altceva***”. NARBONNE
este pentru apolinica, solara Linda Bastide un
loc consacrat de Timp, iar timpul trăit de fiecare,
devine unul al Oglindirii (cuvânt- cheie al

operei poetei !), poemele fiind „cioburi” ale unui
„ dincolo”, asemenea viselor : În visurile
noastre/ încă lumea/ este o oglindă”...

Itinerariul unei regresii în memoria copilăriei,
adolescenței și maturității este restaurat cultural-
turistic, pe o harta cu popasuri în istoria mare, a
miciei istorii personale, de Linda Bastide prin
evocarea acestei „ oglindiri” din memorie, cu
emoția reinvestită în semnificații. Spațiul
Narbonne este pentru ea cel al monumentelor,
clădirilor, grădinilor, furtunilor și freamătului
cosmic împregnat în viețile oamenilor mării, în
lucruri, - co comuniune ca o „ logodnă „
....Regresiunea aceasta în memoria deja vu,
devine mitologie, consacră Narbonne – Simbolul
prin verbul ei imnic, solar – menit a suporta
amnezia, alienarea efemerului ; este surprins
gestul instinctului ancestral uman de a se retrage
în muntele protector, la ceas de urgie :

***„În această migrație către munte/ aleluia
pentru poporul mării/ din fundul memoriei
sepulclare a oamenilor care cunosc
imposibilul”*** ...Dintotdeauna oamenii mării au
sacrificat vieți ca niște ofrande Mării, furtunilor
asasine, ca să îi smulgă fructele vieții lor....

„ ***Aici/ dansează semnele afâșietoare ale
greierelor sirene/ voci de sânge ale copiilor
pierduți în larg/ lent infinit! Paranoia lichidă/
moarte înăbușită de spumă/ a unui doncolo
explodat din oglinda albastră***”(poemul Notre
Dame des Auzils)...Elogiul unui Narbonne real,
devine și al unui Narbonne atemporal,
încremenit în oglinda vieții poetei Linda
Bastide. Este retrăirea în reverie calmă, a unui
univers analogic visului, reveriei :

***„L’univers poetique presente de grandes
analogies avec l’univers du reve”***... Așadar
starea poetică este reverie și revelație a
eternității în Acum-ul clipei noastre solare, dar și
sublunare...Respirația acestei poetici preia
amplitudinea din chiar stingerea calmă a viziunii
anterioare, tălăzuind ca oceanul la țarmurile fără
stânci, îmbrățișate cu infinitul serenității, într-o
erotică a sublimului etern, ca un tangaj
colaborând cu valurile, cu vânturile.” ***Cunosc
univocul timpului/ De la hermele adânci din
deșerturile stâncoase/... Cale de Gaule în
Iberia/ ...îndrăcită de rosmarini/ de merisor/ și
de mastic”*** .....***lumini și umbre iluminând
pentru totdeauna visurile copiilor oamenilor/
triumfală exaltare/ pe care o lasă/ misterul și
liniștea/ pașilor de soldați și de ciobani***”...(pag.55).

O astfel de ornodare a misterului succedând
superafețele unui delir, face din lirica poetesei
franceze expresia unui timbru unic în acord
perfect cu starea ritualică, a rostirii numite de ea

magice, în era ciborgilor: „ *Narbonne, pământ roman nou și visele tale păgâne/ fascinată de promisiunea eternelor călătorii/ port celtic/ muntele tău navă, deviată de vânturi, dură provă./ Mătasea celor șapte vânturi ale sudului încinge delirul tău/ Zece mii de pavilioane de bururie îmbată cerul*”.

Încremenite stampe ale timpului (exterior- interior), prind viață cu suflu auriu, de iconerie și venerație a clipe față de Etern. Elogiu smerit , cum spuneam al profanului ca vis (dorințe, aspirații, dor de transcendență) - față de Eternitate. Iar promisiunea – utopia care dă continuitate și își depășește praguile fiecărui naufragiu. Duratele noastre, iată, se pot consola în sieși- enigma (delirul) cerului ce se „îmbată” de sacrificiul „ de bucurie” a propriei sale creatitudini.

Diferența dintre fiorul mistic al poeziei bastidiene nu se resimte prin echivalențele a două limbi- surori, neolatine, sau – parafrazându-i versul „ nou pământului roman” ...Confluentele lingvistice devin și consonanțe fidele, prin meritul Elisabetei Bogățan.

Premii literare, selectiv

Timpul, Premiul 23 Jean Cocteau de la Chatel-Guyon, Vântul marin, Premiul Viei și Vinului, Leucate, Sperietoarea, Premiul de la Verneuil sur Avre Baby Blues, Premiul de la Moulin de l'Ecluse (Carnac), Le Mont Martre, Premiul Jean Cocteau

Inimă șchiopătândă, Premiul Muzelor La Procopie Paris, Île Montagne de la Clape, Premiul de excelență în poezie Ambasada României din Paris L'Homme nu, premiul de poezie Emia, Festivalul Internațional de poezie Deva și Diploma de Excelență ASCUS Noua Provincia Corvina 2009

Eugen EVU

ECOU

Crucificată în privirea ta,
Aștept
Imposibila lumină a ecoului fratern.

O pădure
Mult mai mare decât un coșmar
Din copilărie
Refuză să se deschidă
Lacrimile mele
Nu mai pot salva două inimi
Nelocuite.

De aceea noi vom muri
Având atâtea iertări inutile,
Strigăte
În adâncul mâinilor,
Și atât de puține rugăciuni,
O voce atât de slabă.

Este totuși această iubire ce
Revine
Din orizonturile memoriei mele.

Absență
Și-acest albastru- verde, ochii tăi.

Absența ta
Se retrage din capătul lumii noastre,
Unde se scufundă nerostitul
Și ni se frâng trupurile.

Cu nebună forță
Mă voi mai îneca în ea zile întregi.

Acest verde- albastru, ochii tăi,
Trebuie să mă încred în ei, cât vezi
Cu marea.

Pustiul de smaralde-mi alunecă
Printre degete.

SETE

Nu spun niciodată nu
Umbrelor malefice ce ies din
Mâinile tale.

Nu spun niciodată nu
Ar trebui să ți-o spun.

Drog al meu, cu ajutoare
Periculoase.
Mă lași afară dintr-o sărbătoare
Fără porți:
N-am închis dorințele.

Drog al meu cu surâs nemișcat.

Nu mă trădați voi, vise ale mele,
Parâmele mele.

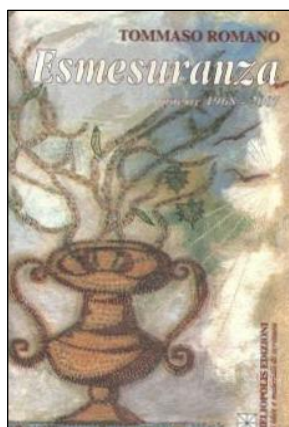
Un soare cu dinți de lup îmi
Devorează viața.
Setea mea are nevoie de sângele
Tău de-nvingător.

Trebuie să trăiesc.

Traducere de Elisabeta BOGĂȚAN

TOMASSO ROMANO

Tomasso Romano este ilustru scriitor italian, profesor de literatură și editor la Palermo. S-a născut în 1955. După o perioadă avangardistă, este preocupat de sociologie și culturile africane. L-a tradus și comentat pe Seneca. Este

posesorul a numeroase premii de poezie italiene. Redăm trei poeme ale marelui poet president al Fundației THULE CULTURA din Palermo, Italia. (Eugen Evu)

O zi din aceasta

O zi din aceasta
Valorează mai mult decât
Multele conversații goale
Singur în fața focului purificat
Sihastru al conștiinței mele
Te recunosc
Poezie
Și mi se pare că niciodată
Nu te-am pierdut.
Tăcerea nemărginirii-mi vorbește
despre mituri și îndepărtate gлии
în afară de timp
iar sufletul tinde spre absolut.
Te voi găsi vreodată
Soră de libertate și lacrimi

Misterioasă frumusețe
Dar al meditației?

Trupurile se atingeau lent...

Trupurile se atingeau lent
La fereastră, dsepicând
Roci încrețite de verde smarald
Și aurii topaze.
Torpoarea primitivelor zile
Orele- încet trecând
Versuri ce dezvăluie sânge
Și oceane în percepibile liniști
În umbră fierbinte e inima
Și buzele mute
Pudoare în ochi îngândurați
Enigmatic surâs al nespusei vorbe
Evadare pe țărâmul inalienabil
Cu al vieții sacrificiu
Pe altarul deja- întâmplatului.

Marea la Addaurea

Soare de iunie cald și auriu
Infime valuri ce mor
În tăcerea timidă
Din oarba mare
Care încet dispare unde cerul începe
Iar ziua pare fără ore și fără nopți
Iar briza calmă șterge și dorințele
Și gândurile.
Minunata încântare a clipei
Piere mai iute ca timpul
Și întoarcerii îi rămâne uitarea
Paloare tremurândă cu soarele
În amurg.

Denise Riley

RED SHOUT/ STRIGĂT ROȘU

Îngrozitor să gândesc că-i mai plin de viață aici când sunt
singură decât atunci când nu sunt - că acel ceva ar putea
să apară chiar atunci unde, marginile unei pagini se
pornesc
să sângereze și să se arate că este umană' - și vin
mai adevărate decât atunci când fac același - văd cum
poate fi o viață cum trebuie al cărei sentiment era
ținut din frâu și ținut numai peste
scriitură - încă aștept un semn într-adevăr omenesc
la fel de șocant și luminos ca o anunțare -
uneori înțeleg și în forma democratică: *Strigăt*
Rosu. Unde roșii trec în goană pe la colțurile ochiului

să se deschidă dincolo de marea marourilor strălucitoare
tăiate mai tare în negru și mai iute ca o scoarță de
frumusețe roșu deschis se despică - dacă este putere
solidă
acest roșu nu va opri ci va închide fermoarul direct prin
cine este aici epuizat și mulțumit, lovit tare în cap
de viață și prin care cine nu-i: toate acestea înseamnă
numai
că poate să funcționeze, rectificarea în acest caz colorează
izolarea - nu-i așa că ceea ce se potrivește aici este
tocmai cum cineva
care era traumatizat a încercat să o facă?

Traducere de Eugern Evu
și M. Zavati Gardner

PRIETENII MEI, POETII INTERNAUȚI

FLORIN CERNAT

Mi-e drag să vă prezint un poet de excepțional rafinament și splendidă sensibilitate, pe care l-am „descoperit” pe *Rețeaua literară* ctitorită de Gelu Vlașin: **Florin Ionel Cernat**, timișorean, n. 17 septembrie 1959, stabilit, încă din copilărie, în Galați. În egală măsură, este un maestru fotograf ce poate intra oricând în competiție cu cele mai sonore nume ale domeniului.

Florin este licențiat al Universității București, în Istorie, Filosofie și Politologie. Locuiește în Galați, funcționează ca profesor, director de gimnaziu și cadru didactic asociat la Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați.

A publicat un volum de versuri în anul 2005, la Editura Edit-Press, intitulat „Ora de dragoste”.

Prezent cu versuri în: „O antologie a literaturii gălățene contemporane”, Editura Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, în 2008 .

Apariții în ziare și reviste : „Timpul” , „Viața liberă”, „ Dominus”, „Școala gălățeană”, în mai multe reviste literare în format electronic, ș.a.

Îl recomand, cu încredere și căldură, iubitorilor de frumos și adevăr.

MARIANA CRISTESCU

ondină

închide ochii
nu lăsa să intre nici un străin
sau voci necunoscute
în magicul contur
iar dacă-am spus
că-mi duc prin răzvrătirile tăcute
o brumă înnodată peste trup
de maci uciși
pe mine să mă ierți
iar sărbătoarea s-o oprești
să nu mă cerți
când în legende și povești
atâtea margini am atins
atâtea căi și-n apa lină
atâția sori am necuprins
și te-am cuprins
mirifică ondină
mă vei iubi?

o dimineată vulnerabilă-n fereastră
privea la noi
lumina alb-albastră ne despica
să știi
că rătăcit în volburi de eter
nu m-am înstrăinat de tot
doar efemer și de iubire jinduind
am ancorat în port
sunt galion al vârstelor târzii
și care cumpănește când coboară
pe răsuflarea albiei pustii
nisipul
dacă vei veni
sau steaua care te-nfășoară
mirifică ondină
mă vei iubi?

facticitate

găsind cu mintea limpede
și vie
o contemplare lungă între drumuri
într-o frântură de ataraxie
dihotomiile se ard în scrumuri

din vertical
monada dezgolită
în sine
recitându-și monologul
ca un fonem cu coama rotunjită
pe brațe îmi adoarme inorogul

murim atât de singuri
prima oară
am decupat sub talpa mea angoase

nisipuri roșii care se pogoară
pe umbrele cu pielea de mătase

privește-mă din nou
e încă noapte
în existența veșnic aparentă
e arhetip
facticitate
așa cum e iubirea mea

absentă

aniversare

înfășurat de neputință
e râsul meu pe eșafod
șirag de buze ce aleargă
sub arcuirea unui pod

călăi cu aripi de mătase
îmbrățișează temători
rotunda mea aniversare
în șirul scurt de muritori

aroma sângelui pătrunde
butucul rostuit sub piept
cuțitul deschizând ectopii
răspunde umărului drept

la poarta raiului e vamă
dar am s-o trec nepedepsit
de când mărturisit destinul
e fără să fi fost iubit

inelar

inspir substanța ceții

se ridică
din plutitoare apă inamică
doar un lichid într-un lichid
licoare
pe sâni
pe coapsa caldă
mișcătoare
pe gura ca o proaspătă melasă
pe adormita piele mătăsoasă
topind într-o prelungă abdicare
meduzele și stelele de mare
așa cum tu o să topești scelipirea
oglinzilor
în care ne unim privirea
lăsând să cadă
desfăcut
misterul
apoi

ușor

definitiv
și cerul
ce-apasă greu adâncul peste maluri
vin tandre anotimpuri
vin în valuri
pe inelar doar ora asta scoate
un sunet
alb

albastru
jumătate

te caut în vara arsă de cuvinte

*te caut în vara arsă de cuvinte
silabele foșnesc în cercuri calme
am pus săruturi mici la tine-n palme
și stau lipit de sânii tăi...
cuminte...*

*voi încerca aceeași întrebare :
ce-i rostul care ne petrece ?
de ce să suferim
când lină
trece
din azi în mâine
vechea depărtare ?*

*mă-ntorc acum spre tine...
nedespărțiți
ne vom ascunde iarăși în adâncuri
neant celest flămând și plin de gânduri
ne va străbate când suntem fericiți*

*căutarea s-a sfârșit
ea
ne desprinde
ca două frunze ce-și deplâng căderea
în amintiri ne-a zăvorât tăcerea
eu
sunt doritul vis*

ce te cuprinde

FLORIN CERNAT

Trecutul afectiv se pierde

- pantumuri -

1

În disperarea-i fără margini Orfeu doinește pe colină.
Trecutul afectiv se pierde în norii zilei ca un fum.
Până și îngerii refuză la masa noastră să mai vină.
Spre noi iluzia terestră refuză să-și mai facă drum.

Trecutul afectiv se pierde în norii zilei ca un fum.
Dă cu dobândă Domnul suflet netrebnic boțului de tină.
Spre noi iluzia terestră refuză să-și mai facă drum.
Așternem pulberea uitării peste obârșia divină.

Dă cu dobândă Domnul suflet netrebnic boțului de tină.
Blestemul trăsnetului scoate un tei din propriul parfum.
Așternem pulberea uitării peste obârșia divină.
Păstorul și-ar întoarce turma în rai dar nu mai știe cum.

Blestemul trăsnetului scoate un tei din propriul parfum.
Iubirea noastră vinovată s-a întâmplat sub luna plină.
Păstorul și-ar întoarce turma în rai dar nu mai știe cum.
În disperarea-i fără margini Orfeu doinește pe colină !
Hârșova, 1.07 2009

2

Reactivată, vechea spaimă mă numără invers de tot.
Bisericele plâng pe dealuri fântâna-n sine scufundată.
Din bradul falnic de la poartă a mai rămas un simplu
ciot.
Orice pustiu e o pădure ce n-o să fie niciodată.

Bisericele plâng pe dealuri fântâna-n sine scufundată.
Rod carii cu înverșunare pilonii șubredului pod.
Orice pustiu e o pădure ce n-o să fie niciodată.
La nuntă vine nepoftită să cânte moartea la fagot.

Rod carii cu înverșunare pilonii șubredului pod.
Pe malul râului din urmă așteaptă barca blestemată.
La nuntă vine nepoftită să cânte moartea la fagot.
Se vinde greu o casă-n care un om s-a spânzurat odată.

Pe malul râului din urmă așteaptă barca blestemată.
A face fluturii să tragă nocturnul clopot nu mai pot.
Se vinde greu o casă-n care un om s-a spânzurat odată.
Reactivată, vechea spaimă mă numără invers de tot !
Baia de Arieș, 26.07.2009

3

Plânge Arieșu-n urma noastră.
Traversăm canicula spre Cluj.
Seară-i în privirea ta albastră.
Din poșetă scoți un tub de ruj.

Traversăm canicula spre Cluj.
Umbra morții intră pe fereastră.
Din poșetă scoți un tub de ruj.
Mă visează Pasărea Măiastră.

Umbra morții intră pe fereastră.

O s-aduci mlădițe de coruj.
Mă visează Pasărea Măiastră.
Diavolul la crâșmă face sluj.

O s-aduci mlădițe de coruj.
Grijuliu o să le-așez în glastră.
Diavolul la crâșmă face sluj.
Plânge Arieșu-n urma noastră !

Târgu-Mureș. 26.07.2009

4

O liniște medievală domnea-n Cetatea Sighișoara.
Vagabondam pe străzi înguste tivite trist cu trandafiri.
Din norii grei de ploaie neagră urma să izvorască seara.
Ghiceam ,dincolo de perdele ,emisiunile de știri.

Vagabondam pe străzi înguste tivite trist cu trandafiri.
Pentru-ntâlnirea cu destinul în van bătusese toată țara.
Ghiceam ,dincolo de perdele, emisiunile de știri.
Auzul meu pândeă sirena de tren să aflu unde-i gara.

Pentru-ntâlnirea cu destinul în van bătusese toată țara.
Mi-era memoria-ncărcată de viitoare amintiri.
Auzul meu pândeă sirena de tren să aflu unde-i gara.
Surziseră până la unul călugării prin mănăstiri .

Mi-era memoria-ncărcată de viitoare amintiri.
Pe o verandă de mansardă un șvab își savura țigara.
Surziseră până la unul călugării din mănăstiri.
O liniște medievală domnea-n Cetatea Sighișoara !
Șirnea, 27.07.2009

5

În urmă-i vremea când de cârje doar alții-n veci se
ajutau .
Tot mai frecvent mă prinde teama când văd tarabele
montane.
Au răposat membrii orchestrei ce intona *Blue
Donau...*
Ambițiile tinereții îmi par din ce în ce mai vane.

Tot mai frecvent mă prinde teama când văd tarabele
montane.
Mi-e dor de caii ce pe luncă la miezul nopții nechezau.
Ambițiile tinereții îmi par din ce în ce mai vane.
Mulți oameni mor a doua oară când rude-n viață nu
mai au.

Mi-e dor de caii ce pe luncă la miezul nopții nechezau.
Se-nalță tot mai perceptibil în casă joasele tavane.
Mulți oameni mor a doua oară când rude-n viață mu
mai au.
Tânjesc după aceia care firesc mă tutuiaiu: *Ioane !*

Se-nalță tot mai perceptibil în casă joasele tavane.
Uitat la masa de la crâșmă cu umbrele de vorbă stau.
Tânjesc după aceia care firesc mă tutuiaiu: *Ioane !*
În urmă-i vremea când de cârje doar alții-n veci se
ajutau !

Sinaia, 27.07.2009

ION ROȘIORU

Scena

Cornel Popescu în zi aniversară

« DACĂ VIAȚA MEA DE PÂNĂ ACUM A FOST TEATRUL, DE CE VIITORUL AR FI ALT FEL ?! »

*Admirabilul actor Cornel Popescu, prietenul și colegul meu, a împlinit recent 65 de ani de viață, din care 37 petrecuți pe scena Teatrului Național din Târgu-Mureș. Ca de atâtea ori, ne-am așezat în fața unor sticle de « Silva brună » să depănăm amintiri. Numai că, de data aceasta, l-am rugat să vorbească el mai mult, să povestească cititorilor **Vetrei vechi** câte ceva din prodigioasa și prestigioasa sa carieră artistică, eu asumându-mi doar rolul de stimulator al gândurilor sale.*

- Dragă Cornel, acum, când ai împlinit 65 de ani și poți "contabiliza" o existență frumoasă, bogată în împliniri, atât pe plan uman, familial, cât și pe plan profesional, îți propun să facem un mic bilanț, să ne reamintim împreună principalele etape ale vieții și carierei tale. După terminarea liceului (la Craiova, unde te-ai născut) ai fost o vreme ziarist, apoi ai devenit student, dar știi că mult timp ai ezitat între șevalet și scenă. De ce ai ales până la urmă teatrul?

- Imi voi aminti mereu de locul meu de baștină: Craiova. Cu dragoste, cu respect, cu recunoștință pentru toți cei ce m-au ajutat și m-au iubit: Mama, prietenii, profesorii mei. Inclinația mea pentru desen s-a făcut observată când eram în clasa a IV-a. Mă îmbolnăvisem de oreion. Era în preajma sărbătorilor de Paște. Unchiul meu, fratele mamei, venit de la București, adusesse un mieluț micuț, alb cu negru. De cum ne-am întâlnit, nu ne-a mai despărțit decât fatalitatea. Inevitabila lui sacrificare. Dormea cu mine în pat. Imi simțea lipsa și se manifesta de câte ori plecam... Nu mai povestesc ce s-a întâmplat după ce n-a mai fost. Un singur lucru trebuie să spun: „Atât am plâns, atâta am vorbit, atât de tare umbra i-am iubit” (cum spune poetul), că... am început să-l desenez! În toate pozițiile pe care le aveam în amintire. Multe desene. Au fost foarte apreciate de ai mei, dar și de profesori, care au

început să mă încurajeze. Desenam orice. Păsări, cai, oi... dar și oameni, peisaje... am trecut apoi la acuarele... A fost bine. Mai târziu, Școala populară de artă, Liceul de artă (unde am fost audient), atelierul unui important sculptor (Peter Jacobi, care a plecat însă curând în străinătate) au fost locurile mele de refugiu. A urmat o perioadă mai grea. Mama s-a îmbolnăvit, invaliditate de gradul II. Am întrerupt totul și am început să lucrez... devenisem „întreținător de familie”. Am scăpat și de

armată! Am fost pictor de firme, pictor vitrinier, apoi crainic la stația de amplificare a uzinei Electroputere și... timp de aproape trei ani, redactor și secretar de redacție al ziarului „Electroputere”, care aparținea Uniunii Generale a Sindicatelor... Dar să nu mai lungesc povestea: eram hotărât să dau la Arte Plastice... și am ajuns la Teatru (Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București) M-a convins unul din cei mai apropiați și statornici prieteni ai mei: Tudor Gheorghe. M-a convins și m-a pregătit. Am intrat „din două”. Pe vremea aceea (1968) erau 200 de candidați pe un loc. Nu cred că cineva a avut motive să-l condamne pe Gigi pentru că m-a „deviat” pe această cale, iar eu îi sunt recunoscător!

- Înțeleg. Ai fost „deviat” și-ți pare bine. Dar ce înseamnă pentru tine teatrul? Te întreb,

deoarece știi că i-ai învățat mereu pe tinerii aspiranți la tainele și gloria Thaliei și Melpomenei, care ți-au fost studenți și pe care i-ai îndrumat cu părintească grijă și dragoste, că teatrul nu înseamnă numai talent ; da, bine-nțeles, talentul este indispensabil, dar nici pe departe suficient.

*- Vezi tu, arta noastră este un lăcaș pentru toți cei care au « ceva » către Teatru, o veritabilă chemare spre acest tărâm al făgăduințelor ! Teatrul este o artă colectivă. Din pornire, din începuturile ei ! Un grup de actori ambulanți ! Unul dintre ei era și patron, și mentor, și director de trupă, și regizor... Regizorul – personaj plecat de pe scenă « să vadă cum se vede » din sală... și rămas acolo ! Evoluția mai departe o știm cu toții, până în zilele noastre, când « politicul » a pătruns adânc și în Teatru ! Din păcate, ireversibil ! Asta este ! Să vedem acum *dacă* și *cum* ne ferim de el (de politic).*

Dar să revin la întrebarea ta. Sigur, numai cu talent nu poți rezista în Teatru. Și notează că eu, când vorbesc de Teatru, vorbesc mereu de Teatrul acela cu T mare, Teatrul care este marea și nobila artă a întruchipării marilor suferințe și bucurii omenești. Lumea întreagă e un Teatru, nu ?! O știm de la Shakespeare. Numai pornind de la

caracteristicile societății în care trăiești poți să-ți modelezi comportamentul față de « colectivitatea » în care lucrezi ; în prim plan fiind, desigur, reușita deplină a produsului : spectacolul ! De aceea, pe studenții mei (care au fost cam cinci generații, din 1976 până în 2000) am încercat să-i conving de faptul că relațiile personale între interpreți-regizori-personalul tehnic-direcțiune-sponsori... este adevărata garanție a succesului spectacolului pe care îl lucrezi ! Publicul observă orice deraiere de la acest principiu ! Nu-l poți înșela !

- *Tu de la cine ai învățat taina asta ? Cine ți-au fost mentorii ? Eventual idealurile ?*

- Tot ce știu și ce încerc să transmit și altora le-am învățat mai ales din viață. Lecțiile pe care ți le oferă viața, relațiile pe care le ai, prietenii, dușmanii, tipurile omenеști pe care le întâlnești zi de zi, binevoitorii și cârcotașii, modeștii și orgolioșii, răbdătorii și aroganții, cuviincioșii și impertinenții, toleranții și înărăncenații, generoșii și scârțarii, toate le primești gratuit și numai cei superficiali sau neancorați în realitatea imediată nu profită de această adevărată comoară ! Sigur, nu am să uit niciodată « lecțiile » de bun simț ale mamei mele : « Mamă, omul cu măsură, cu bun simț nu pierde niciodată ! » Imi pare rău, dar ceea ce se întâmplă astăzi pare să o contrazică. Cred, totuși, că multe lucruri bune de la ea le am. Pe urmă au venit altele : școala, profesorii, anturajul, cărțile pe care le-am citit, toți și toate m-au ajutat să disting binele de rău. Mă gândesc la profesorii mei din Craiova, la Paula Culitză, Peter Jacobi, Doamna Dimovici, Petrescu (Maciste) – oameni care m-au fascinat și mi-au lăsat amintiri de neșters ; apoi Ion Cojar, Constantin Codrescu, Octavian Cotescu, Ileana Burlacu, Ileana Berloghea, Sanda Manu și mulți alții care mi-au fost profesori în Institut ; a fost importantă perioada Teatrului Mic (1968-1972), când, student fiind, am jucat la acest minunat teatru în *Fata care a făcut o minune* (în regia profesorului meu Ion Cojar), *Zadarnicele chinuri ale dragostei* (în regia Sandei Manu) și în altele, perioadă care mi-a prilejuit o frumoasă prietenie cu Dan Nuțu, cunoștința și bunele relații cu actrițe și actori importanți ai Bucureștiului (George Ionescu-Gion, Olga Tudorache, Irina Petrescu, Vali Seciu, Vasile Nițulescu, Leopoldina Bălănuță, Mitică Popescu, Monica Ghiuță și mulți alții, cărora le mulțumesc pentru prețuirea acordată, care mi-au adus bogăție în suflet și în gândire, care, într-un fel, mi-au conturat personalitatea. Aș putea să povestesc zile întregi, și poate am s-o fac odată, despre acești oameni minunați. Imi aduc aminte că odată, la un curs, Ion Cojar (Croatul, cum îi spuneam noi) îmi atrage atenția : « Fii atent că ai început să-l imiți pe Dan Nuțu ! ». O observație care m-a pus serios pe gânduri și mi-am dat seama că, fără să conștientizez, asta făceam ! Sigur, valoarea sau pericolul imitației pot schimba ceva în cariera unui actor. De faptul că și de modul cum conștientizezi acest lucru depind multe. Cred că am răspuns la întrebarea ta « pe scurt ».

Colegii mei de facultate, din păcate, n-au mai încăput ! Poate cu altă ocazie !

- *Ai absolvit Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București în 1972 și ai venit la Teatrul din Târgu-Mureș. De ce aici ?*

- Venirea în Târgu-Mureș a fost direct legată de căsătoria mea cu Marinela Popescu (Băitan, pe vremea aia) și de faptul că deja o aveam pe prima noastră fată, Sânziana, despre care George Carabin (regizorul) zicea : « Dragii mei, fata asta frumoasă a făcut deja un an de Institut, mai face trei și... gata ! ». Marinela era șefă de promoție și la repartiție putea să aleagă prima. Iar tentația mare era... Gheorghe Harag, regizorul extraordinar, care, director adjunct artistic fiind la Târgu-Mureș, ne-a ales, din tot ce a văzut la Casandra (așa se chema sala de spectacole a Institutului), pe noi. Aici, la Târgu-Mureș, am întâlnit actori minunați, oameni minunați, un Teatru minunat !

- *Ai perfectă dreptate, pentru că voi, tu și Marinela, ați ajuns aici în perioada cea mai fastă din existența secției române a teatrului târgumureșean. Ai lucrat cu regizori importanți, ai avut mulți colegi extraordinari. Vorbește-mi – de fapt vorbește-le celor ce vor citi discuția noastră – despre cei care ți-au fost cei mai dragi, cei cu care te-ai înțeles și cu care ai colaborat cel mai bine – și mă gândesc nu numai la regizori artistici și actori – sigur că ei sunt pe primul plan -, ci și la regizori tehnici, sufleori, electricieni, recuziteri și alți tehnicieni de scenă, deoarece - tu o știi cel mai bine - și ei pot avea un rol determinant în reușita unui spectacol.*

- Da, așa este. Se vorbea mult la București de atmosfera de creație, de permanenta emulație artistică de la Târgu-Mureș, de excepționalele spectacole ale lui Harag, de Dan Micu, cel mai promițător tânăr regizor și al cărui deosebit spectacol cu *Prințesa Turandot* îl văzusem în turneul la Teatrul Mic, de formidabilul spectacol al lui Radu Penculescu *Dansul sergentului Musgrave*, cu Ștefan Sileanu, care mi-a devenit ulterior un mare prieten, de Vasile Vasiliu, Mihai Gingulescu... De Fiscuteanu nu aflasem, era încă la Piatra Neamț. Cei mai dragi colegi au fost... toți ! Totuși, nu pot să nu-i amintesc pe Vasile, Gimi, Fiscu, Sail (Sileanu), Dan Ciobanu, Moisescu, Nea Sandu Făgărășan, Relu Ștefănescu, Iolanda Dain, Smara

Marcu, Fana Geică, Lucica Boga, Florin Zamfirescu, regizorii Gyuri Harag, Dan Micu, Eugen Mercus, Nicky Scarlat, Alexa Visarion, Cristi Hadjiculea, Dan Alecsandrescu, Constantin Codrescu, Elemér Kincses și câți alții și alții, iertat să fiu că am omis mulți și nici ordinea nu-i cea mai bună ! Din corpul tehnic, Dan Guga are « rolul titular » în amintirile mele despre toți. Un om deosebit, cu un umor debordant, un foarte bun regizor tehnic. Dintre sufleori, Mari Fodor se detașa prin umor, inteligență și nu în ultimul rând prin faptul că nu am putut niciodată să o determin să mi se adreseze pe numele mic, să mă tutuiască ! Mă intriga la culme ! Și asta cred că și voia ! « Nu, domnul Popescu, Dumneavoastră sunteți

actor – eu sunt sufleor ». « Da, Mari, dar tu îmi ești cel mai mare ajutor când sunt în scenă ! ». « Da, dar asta este meseria mea ! ». Recuziteri ca « Sanyi bácsi » cred că și-ar fi dorit orice teatru. Era cunoscut în toată țara ! Liviu Ciulei, care a montat la noi, îl iubea și îl aprecia. Dan Jitianu îl adora. Sanyi avea și doi ucenici-recuziteri, Lolek și Bolek le ziceam noi, pe Salanță și Kálmán, care completeau faima recuzitei noastre din acea vreme. La mașiniști Kászonyi, la electricieni Püry, la fierărie Schneidhoffer... Mulți oameni deosebiți am avut, îmi cer scuze de la cei pe care nu i-am pomenit.

- *In cei 37 de ani care au trecut de la venirea ta la Târgu-Mureș, ai creat, cu împliniri artistice remarcabile, multe roluri importante. Te-aș ruga să te referi la câteva dintre ele, care prin varietatea pe care o prezintă din scriitură și prin bogăția și diversitatea mijloacelor de expresie pe care le-ai folosit tu în valorificarea lor scenică, le consider exemplare. Să începem cu « rolul rolurilor », cu **Hamlet**...*

- Când mi-a spus Nicky (Scarlat) de **Hamlet**, am rămas mut. Aveam aproape 38 de ani. Jucasem multe roluri principale, dar... **Hamlet** e un rol la care visezi o întreagă carieră ! Mi-am revenit însă repede. Am început aproape în același timp cu Tocilescu, care punea *Hamlet* la Bulandra, cu Pino Caramitru. Imi amintesc, era sfârșitul anului '82 și într-o seară primesc un telefon de la Toca : « Cornel, fii atent : dacă nu ești îmbrăcat, îmbracă-te și vino imediat la Kincses acasă, sper că știi unde e, că abia te-ai mutat din casa aia. Sunt cu Pino și cu Dan Grigore ». « Toca, stai puțin... » zic eu. « Nu mai stau deloc ! Hai repede ! Vezi că i-am spus lui Pino că dacă mai face nazuri îl schimb cu tine, că voi sunteți mai avansați ! Ha ! Ha !... ». Așa era Toca. Dar așa e și acum ! Când, vorba aia, am mai îmbătrânit nițel !

- *Despre spectacolul lui Toca și interpretarea lui Pino s-a scris foarte mult. Pe merit, pentru că au fost creații foarte bune. Despre ce ai realizat tu, împreună cu Nicky, relatările au fost, însă, înfinit mai puține, deși ai fi meritat, după părerea mea, și nu numai a mea, aceeași atenție. Și ca să nu considere cei ce vor citi conversația noastră că sunt subiectiv, o să-l citez pe Constantin Radu-Maria, un cronicar extrem de pătrunzător în analizele sale, care scrie că spectacolul lui Nicky Scarlat a fost o mare izbândă și că tu ai redat « cu claritate și forță, și mai ales cu nerv (...) un erou pamfletar în expresie și sarcastic în atitudine, (...) o făptură acut tensionată și puternic strunită, ce se descarcă prin celebrele monoloage cu noblețea unui patos pur ». Cred că e concludent. Dar hai să trecem acum la polul opus, de la tragedia prințului shakespearean cu sufletul plin de contradicții, nefericit din cauza că este conștient de ruptura dintre gând și faptă, la comedia caragialeană a **Cetățeanului** din O scrisoare pierdută, a cărui « tormentare », în interpretarea ta, era veselă și suavă. Chiar și obsedanta lui întrebare « Eu cu cine votez » părea a fi a unui copil nevinovat.*

- **Cetățeanul turmentat** tot cu Nicky l-am făcut, ... dar cu o mare teamă. Nu mai făcusem un asemenea rol. Ii spuneam lui Nicky : « Măi, eu nu zic că sunt ușă de biserică ! Imi place să beau o bere, un sprîț, să merg la restaurant, dar... asta e altceva ! ». « Nu-i nimic, o scoți tu la capăt ! » - îmi tot zicea el. Și... cam așa a fost ! Ba chiar mai mult ! Atât de tare l-am îndrăgit când am văzut

cât de bine îmi iese, că abia așteptam spectacolul ! A fost un mare succes.

- *Să trecem acum la Antioh Elpidiforovici Oh, personaj prin care, după cum remarcă Ion Cocora, ai realizat « un pamflet alegoric de teribil sarcasm și de amară revoltă, violent demascator și cinic parodic » și la « veșnicul student » Trofimov, despre care regretatul Dinu Kivu, unul din cei mai pertinenti și mai profunzi critici de teatru, scria că, în interpretarea ta, apare ca « un amestec incredibil (jucat însă cu o convingere absolută) de candoare vecină cu stupiditatea și impulsuri înalte, frânte sterpe, fără rost ». Sunt iarăși două roluri totalmente opuse, de cu totul altă factură, care necesitau mijloace de exprimare scenică extrem de diferite, lucru care ți-a și reușit, și încă la un nivel valoric remarcabil.*

- **Comisarul Oh** din *A murit Tarelkin !* și **Trofimov** din *Livada de vișini* le-am făcut cu marele Harag. Lucrul cu el era o încântare. Cred că la fiecare rol cu Harag (am mai jucat și în alte spectacole montate de el) am încercat câte trei sau patru variante de personaj. Atât de bine știa să te conducă spre ce urmărea el, să-ți gâdile personalitatea, să-ți sugereze că « e bine, dar mai trebuie ceva »... încât te duceai acolo singur ! A fost – din păcate « a fost » - cea mai frumoasă perioadă a mea ca actor.

- *Mai este un rol despre care aș vrea să ne reamintim : Regele din Amorphe de Ottenbourg. Creației tale în acest rol Ion Parhon i-a consacrat chiar un articol special în care face o analiză amănunțită a personajului și a interpretării pe care i-o conștă tu, ajungând la concluzia : « Creația lui Cornel Popescu este sortită a rămâne multă vreme în memorie, ea înrânduindu-se prin grotesc cu mari personaje ale teatrului universal ori cu teribili « regi nebuni », creați pe pânză de maestrul Corneliu Baba. Consecuția bine ritmată a expresiilor mimice (de viclenie și ipocrizie, de falsă mirare sau jucată duioșie, de teamă, disperare sau mânie), gesturile bruște de protejare a scaunului monarhic, purtat mereu ca un laitmotiv în scenă, sau impulsivitatea topită grabnic în zgloabii disimulări, de un comic savuros, ne dau măsura unei creații de excepție, confirmând parcă faptul că în teatru (și în artă, în general) lumea răului poate dobândi înfățișări de-a dreptul copleșitoare ». Excelentă caracterizare a unei mari creații actoricești !*

- A fost un rol drag mie. Adică nu, nu spun bine, pentru că dragi mi-au fost toate !... Un rol izbutit !... Chiar foarte reușit, dovadă că am luat cu el premiul de interpretare masculină la Festivalul de la Brașov, în 2001. Un rol complex și ofertant. Am lucrat foarte bine cu regizorul Cristian Ioan, care a știut perfect ce voia cu această piesă ! Francezii care veniseră la premieră (printre ei și autorul) erau deosebit de încântați de spectacol – care avea și un decor extrem de sugestiv, de inventiv, semnat de Doru Păcurar. Nu mai știu de ce, până la urmă nu am plecat cu el în Franța, deși invitație promisem ! Au scris mulți, și au scris bine, despre toate aceste spectacole, și despre multe altele, dar cuvintele cele mai frumoase despre mine în *Hamlet* și *Livada* le-a spus Dan Jitianu – scenograful extraordinar și minunatul om de cultură, plecat, din păcate, mult prea curând dintre noi -, și nu oriunde, ci în caietul-program al *Hamletului* de la Bulandra : « Am văzut la Târgu-Mureș un actor, Cornel Popescu, care a interpretat anul trecut **Hamlet**, jucând anul acesta **Petia Trofimov** în *Livada de vișini* regizată

*cutremurător de Harag. Cred că a fost extraordinar în acest rol și pentru că jucase înainte **Hamlet**... »*

- *Foarte frumos spus, și foarte adevărat. Imi face plăcere să subliniez în continuare că ai fost unul dintre actorii care și-au adus o contribuție decisivă la succesul pieselor lui Romulus Guga și D. R. Popescu, doi autori care ne-au fost – și ne sunt în continuare - foarte dragi și pentru a căror impunere în spațiul teatral românesc, noi, cei de la Târgu-Mureș, am făcut foarte mult. Vorbește-mi despre bucuria și satisfacția ta – știu că ele au existat din plin ! – de a fi dat viață acestor personaje.*

- Da, îmi amintesc cu plăcere de « începuturi », și de ale mele, și de ale lui Romi Guga. A fost cu *Speranța nu moare în zori*, montată de Dan Micu. Debutul lui Romi în dramaturgie a fost încununat și de primele premii (de spectacol, de regie, de interpretare masculină și feminină – adică toate premiile importante) la Festivalul de la Piatra Neamț !

- *Nu e de mirare acest succes, din moment ce marele critic Valentin Silvestru scria că este « un spectacol robust, adevărat, adesea emoționant prin patetismul viril al evocării », iar Ion Cocora, alt critic important, că este « realmente memorabil, cuceritor prin inventivitate, prin firescul și prospețimea interpretării, printr-o stare de spirit de o factură cu totul particulară »...*

- ...Sau, mai târziu, *Evul mediu întâmplător*, realizat de Cristian Hadjicula tot pe un text al lui Romi Guga, pe care îl pusese și la Teatrul Mic (în premieră absolută). Țin minte că după premiera noastră, la Târgu-Mureș, în clubul actorilor era și Dinu Săraru, pe atunci director al Teatrului Mic, care venise să vadă spectacolul. Stătea de vorbă cu noi și, dintr-odată, l-a chemat pe Cristi Hadjicula și i-a zis : « Să știi că nu sunt încântat că aici ai reușit să faci un spectacol mai bun decât la mine în teatru ! ». Cristi i-a răspuns, mai în glumă, mai în serios, că poate fi o întâmplare... dar Săraru i-a tăiat-o sec : « Să nu se mai întâmple ! ».

- *Avea motive să fie supărat Săraru. Iți amintești că Nicoleta Gherghel scria despre « interpretările remarcabile » din spectacolul nostru, iar despre creația ta în rolul principal că « Honterius, realizat de Cornel Popescu, trece prin toate nuanțele umilinței, prin durere și neputință, prin speranță și îngenuchiere totală, prin mândria împăcării cu sine, prin tunetul revoltei definitive ». O interpretare atât de bogată, de nuanțată este într-adevăr demnă de admirație, dar, pentru unii, și de invidie.*

- *Balconul* lui D. R. Popescu (tot o premieră absolută) a fost cam « ascutită » pentru vremurile în care trăiam atunci și am avut ceva probleme la vizionare. Până la urmă a trecut, iar poetul Ion Horea, care este și un foarte avizat cronicar teatral, scria că « *spectacolul (...)* este unul de *absolută excepție* ». DR-ul a fost foarte încântat de noi și de decorurile Annei Tamás. Cu o altă piesă a lui, *Piticul din grădina de vară* (tot premieră absolută !), unde Marinela a luat un premiu, am avut și mai multe probleme. Am reușit însă să ajungem cu ea și la București, Ileana Popovici scriind că este « o creație deosebită. Transparență emoțională, dar și intensitate tragică, o poetică aparte, tulburătoare, dar și intuiția

detaliului precis, pregnant». A scris și Ciulei despre spectacol, încântat și emoționat de realizarea noastră.

Dar am sărit peste prima premieră a DR-ului la Târgu-Mureș (și ea în premieră absolută, un spectacol care, prin valoarea lui deosebită, l-a impus pe D. R. Popescu în mișcarea teatrală românească). Am însă o motivație: nu eram în teatru atunci, eram încă student. Este vorba despre *Acești îngeri triști*, unde Ion Fiscuteanu și Anca Neculce-Maximilian au luat premii de interpretare.

- *Intr-adevăr, teatrul nostru din Târgu-Mureș se poate mândri cu faptul că i-a lansat pe doi dintre cei mai valoroși, mai importanți, mai hotărâtori dramaturgi români contemporani, pe D. R. Popescu și Romulus Guga, și că fiecare spectacol realizat cu piesele lor a fost unul de-a dreptul remarcabil. Aș mai aminti în acest context și Noaptea cabotinilor a lui Romi Guga (iarăși o premieră absolută), un spectacol « de subtil rafinament și de impunătoare ținută, realizat într-o regie savantă » cum scria Mira Iosif. Regia i-a aparținut lui Dan Alecsandrescu, iar tu ai creat și aici un personaj de excepție în rolul lui Viniciu.*

Dar să mai facem un pas înainte și să amintim că ai realizat și câteva roluri în filme. După părerea mea, mult prea puține și mult prea neînsemnate față de potențialul tău creator, față de ce ai fi putut tu să oferi cinematografilei românești. Nu tu ai pierdut, au pierdut regizorii de film care nu te-au solicitat, a pierdut arta cinematografică. Vreau să nu uităm nici faptul că ai semnat câteva spectacole în calitate de regizor artistic, dovedind har și pricepere și în acest domeniu. Ai fost - din păcate doar pentru o scurtă perioadă, deși proiectele tale erau extrem de interesante - director general al Teatrului Național. Sunt trei domenii în care, cantitativ, realizările tale au fost mai puține. Nu din vina ta. A existat însă un domeniu în care te-ai manifestat, după părerea mea, tot atât de plenar, cu aceeași pasiune și cu aceleași rezultate de excepție ca și în crearea de personaje teatrale: pedagogia artistică. Spune-mi, Cornel, ce a însemnat pentru tine cariera profesorală, munca cu studenții-actori, contactul cu generațiile care reprezintă viitorul teatrului românesc - domeniu în care te poți mândri că ai fost mentorul unor talente ca Marius Bodochi, Daniel Vulcu, Sorin Dinculescu, Viorica Geantă-Chelbea, Radu Bănzaru, Ada Milea, Sorin Leoveanu, Dan Rădulescu ?

- E adevărat, am făcut și câteva roluri în filme, nu multe, iar dintre ele l-aș aminti pe cel din *Moromeții* lui Stere Gulea, care este printre cele mai izbutite pelicule din cinematografia română de dinainte de '89. Mai ales că la aceste filmări l-am întâlnit, l-am cunoscut și m-am împrietenit cu un mare actor al teatrului și filmului

nostru : Victor Rebegea. De atunci încoace, de câte ori ne întâlnim, salutul nostru este : « Moromete, plătește foncirea ! ». « Păi dacă n-am, băi Jupuitule ?! N-am ! ». M-ai mai întreb de pedagogie. A fost o pasiune, o iubire, dar și o grijă părintească pentru ca fiecare dintre « copiii » mei (ai noștri, de fapt, pentru că în ultimii ani de Institut lucram împreună cu Marinela) să câștige

ceva din experiența noastră, din cunoștințele noastre, mai ales practice, teoria fiind la îndemâna oricărui student. Am fost împreună la Institut de la reînființarea lui, Marinela 25 de ani, eu 24. Când ne-am despărțit de Institut, în 2000, ceva s-a rupt în noi, ceva ce ne lipsește, pentru că eu le spuneam studenților (mult mai mulți decât cei pe care i-ai amintit tu) că noi, profesorii, eu cel puțin cu siguranță, învățăm la rândul nostru mult de la ei. Eu preluam energia lor, entuziasmul lor, puterea lor de muncă, capacitatea de înțelegere. Acum, această infuzie de tinerețe îmi lipsește. I-am iubit pe toți, le-am dat tot ce am avut eu mai bun, chiar dacă nu toți au apreciat asta, pentru că, vorba lui Oscar Wilde : « Cei în vârstă le cred pe toate, cei între două vârste se îndoiesc de toate, cei tineri le știu pe toate ! ».

- *Soția ta, Marinela, care ți-a fost colegă de facultate, este și ea actriță - și încă una foarte talentată -, profesoară de actorie și inspirată realizatoare de texte dramatice pentru copii ; fiica ta cea mare, Sânziana, și soțul ei, Dan Mihu, sunt amândoi dramaturgi distinși cu mai multe premii ; fiica ta cea mică, Ioana, a devenit scenograf și este din ce în ce mai solicitată, atât de teatre importante cât și de studiourile cinematografice. Cum este să trăiești într-o asemenea familie de scriitori și artiști de succes, care, după cum știu, nu numai că nu se invidiază și nu se concurează, ci colaborează, se susțin reciproc, sunt mândri unii de ceilalți ?*

- Zău că ai nimerit-o ! Așa este ! Ne mândrim unii cu alții. Nici nu s-ar putea alt fel. Tocmai pentru că suntem o familie!

- *În încheiere, mărturisește-mi, te rog - pentru că ești încă în plină forță creatoare - ce planuri ai pentru viitor.*

- Planuri de viitor?! Tocmai am înființat un nou teatru, **Teatrul Prospero**, chiar la inițiativa ta ! Dacă viața mea de până acum a fost Teatrul, de ce viitorul ar fi alt fel ?! Cred în acest proiect și am convingerea că vom izbuti !

A consemnat ZENO FODOR

Foto: Cornel Popescu: în "Hamlet", în "Evul mediu întâmplător", de Romulus Guga, cu Ion Fiscuteanu, în "Piticul din grădina de vară", de D.R. Popescu, cu Marinela Popescu

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

"Vatra veche" 9

A apărut în această dimineață "Vatra veche" (format electronic), anul I, numărul 9, "lunar de cultură, seria veche nouă", cum se precizează pe manșetă redactor-șef - Nicolae Băciut, director de onoare - Mihai Sin și redactor-șef adjunct - dr. Valentin Marica. Numărul se deschide cu texte semnate de Nicolae Băciut, Mariana Chețan și Bianca Osnaga despre profesorul Ion Vlad, conjudețeanul nostru la origine și una dintre figurile remarcabile ale Filologiei clujene. Într-un interviu dens cu Doru Munteanu, directorul revistei *Astra* din Brașov, Valentin Marica pune în discuție probleme importante ale culturii române de azi, ale poporului, emigrației române etc. Scriitorul israelian Andrei Fischhof, născut la Turda, beneficiază de o fișă bibliografică și un grupaj de poezii consistent. În anul centenarului Noica, publicația aduce în atenția cititorilor "Rostirea filosofică românească", recenzată de Elena M. Cîmpan, și în continuare se mai poate citi poezie de Claudiu Mitan, "Documentele continuității" de Iulian Dămăcuș, "Pictura bisericești de lemn de la Reghin" de Raluca Marilena Dumitrescu (restaurator pictură în cadrul Muzeului Județean Mureș), poezie de Baubec Izznet. Notă aparte, interviul Cleopatrei Lorințiu cu academicianul Ovidiu Bojor, poeme semnate de regretatul poet brașovean Darie Magheru, fragmentul de roman al Suzanei Deac. Cronica literară este semnată de Constantin Stancu, cea plastică de Bianca Osnaga, iar comentariul cinema de Alexandru Jurcan. Un număr al publicației excelent structurat, în continuitatea tradiției.

Victor ȘTIR

Mesagerul, 11 septembrie 2009

Pe Vatra scrisului

Scriitorul Nicolae Băciut ne-a obișnuit, prin intermediul Asociației "Nicolae Băciut" să aducă mai mult decât o clipă de literatură în sufletul nostru. Să aducă setea de a aștepta cu inima deschisă publicația care poate fi declarată apariția de succes la anulul 2009. O oglindă a activității culturale a scriitorilor, pictorilor, actorilor din Transilvania și nu numai. O punte formată din litere, care aduce prospețimea farmecului întâlnirii cu arta. Deși abia am pășit, timid, în atmosfera toamnei, numărul pe noiembrie al publicației a ieșit deja de sub tipar. Mare este bucuria întâlnirii la rubrica "Ochean întors", semnată de Nicolae Băciut, cu universitarul Ion Vlad, dascăl ales al Școlii clujene, idee continuată de Mariana Chețan, care

spune despre ilustrul rector UBB că este "un actor total". De această dată, revista este în dialog cu Doru Munteanu. Poezia este adusă tocmai din Israel de Andrei Fischhof, dar și de Claudiu Mitan, Adrian Botez, Darie Magheru, Jianu Liviu Florian, de pe plaiuri mioritice. Elena M. Cîmpan, colaboratoare permanentă a publicației, aduce într-un eseu bine structurat prozaic neodihna rostirii lui Constantin

Noica. Eugen Evu ne prezintă prima carte a Gabrielei Goudenhoof, iar Iulian Dămăcuș povestea unei familii de xilografi. Pătrundem în mirifica lume a bisericești de lemn din Reghin cu ajutorul Ralucai Marinela Dumitrescu, dar și a Bibliotecii "Ion Minulescu" din Nürnberg, prin paginile de jurnal ale Liliane Moldovan. Pe scriitoarea bistrițeană Suzana Deac, cu rădăcini adânci la Mureș, o găsim cu partea a doua din proza "Actorul", dedicată lui Ion Fiscuteanu. Despre dulcea harababură a lumii vegetale ne vorbește academicianul Ovidiu Bojor într-un dialog științific cu Cleopatra Lorințiu. Un număr care se adaugă colecției literaturii de calitate.

Răsunetul, 11 septembrie 2009

MENUȚ MAXIMINIAN

Dragă Nicolae,

Nu-mi vine să cred. Revista „Astra” suspendată? Asta e prea de tot! Îmi pare rău, pentru că știu că ei făceau niste întâlniri reușite cu revistele. Am participat și eu. Mulțumesc pentru invitația de la colabora la Vatra „ta”. Am văzut toate mail-urile tale în legătură cu **Vatra veche**, dar din nefericire nu am putut să-ți dau nicio veste. Sacrificiul tău e minunat, pentru că „Vatra” cea de demult lăsase un gol de neînlocuit în Târgu-Mureș. Să știi că nici noi nu am mai primit finanțare de la Consiliul județean, așa că am pus mână de la mână o parte dintre scriitorii hunedoreni, ca să nu oprim continuitatea apariției revistei noastre. În ceea ce privește colaborarea ta, las la voia ta ce vrei să trimiți. Poate o pagină de poezie...

În curând îți voi trimite și eu poate ceva note de călătorie din Scandinavia, o poezie sau... tu ce părere ai?

Îți spun noapte bună și multă sănătate.

MARIANA PÂNDARU

Am primit, dragă Nicolae Băciut, mulțumesc și felicitări!

La alegerile din 17 septembrie veți veni la Cluj???

Gânduri bune,

IRINA PETRAȘ

Vă mulțumim pentru trimiterea revistei și vă dorim mult succes.

ANA BLANDIANA și ROMULUS RUSAN

Dle Băciut,

Sunt adânc îndatorat gestului dv.

Luni am trecut pe la academie și am regăsit pe excelența sa, dl Academician Alexandru Surdu, în plină

energizare a discipolilor săi. Ar fi un gest foarte frumos dacă i-ați trimite acest număr din **Vatra veche** pe adresa - Academia Română, Institutul (secția) de filosofie, Calea 13 septembrie nr.13 București - celelalte date din adresa completă cred că le cunoașteți.

Cu cele mai bune gânduri și mii de mulțumiri,

VICTOR NICOLAE

Dragă domnule Nicolae Băciut,

Doresc să vă mulțumesc mult pentru **Vatra veche** pe care am primit-o (nu este vorba doar de numărul 9). Meritați toate felicitările pentru reușită și pentru gândul de a re-învia o revistă care a fost pentru mulți oameni un reper în cultura românească. Aveți o misiune dificilă, pe care v-a dat-o talentul și înaintașii, dar îndrăznesc să cred că o să izbândeți. În aceste zile, ani, decenii de suferință a culturii românești, orice gest de normalitate contează. Cu atât mai mult, când este făcut într-un mediu cu totul anormal, după cât se vede și se înțelege din întâmplările din ultima vreme. Nu disperați și nu sperați, doar mergeți înainte pe drumul cel bun pe care l-ați întrezărit. O caldă strângere de mână și un gând bun pentru Dvs. și o urare de succes colaboratorilor Dvs.

EUGEN URICARU

Nu mă așteptam să inserați vorbele mele acolo, în revistă. A fost o mare surpriză pentru mine. Măine de dimineață plec la Cernăuți, la Ziua Limbii Române. Nu am mai fost acolo și am emoții. Ne așteaptă cu drag, ni s-a transmis. Vreau să văd toate locurile legate de românism, să văd și mormântul lui Aron Pumnul și tot ce se va putea vedea. Și vreau să aduc de acolo ceva autentic - o strachină, o lingură de lemn , o ie...- poate și păpuși din acelea "una-n alta- Matriona?"-ucrainene. Vă doresc o toamnă frumoasă, cu inspirație și putere de creație! (Secret - mesteacănul de la fereastra mea se îngălbenește ușor-ușor și măă predispune la poezie. Poate-poate iese ceva... pentru "Vatra" dumneavoastră dragă.

Cu drag, cu admirație și prețuire,

ANICA FACINA

Stimate domnule NICOLAE BĂCIUȚ,

Vă mulțumesc, atât pentru trimiterea revistei dvs., **Vatra veche**, Anul I, nr. 9/2009, cât și pentru publicarea grupajului de versuri, semnate Adrian Botez ...Nu mai este o noutate pentru mine că **Vatra veche** este una dintre cele mai serioase și mai pline de miez (și, credeți-mă, n-au mai rămas multe!) reviste de cultură din România! Dar și "design"-ul este excepțional! Felicitări, din tot sufletul!

Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire,

ADRIAN BOTEZ

P.S.: Chiar dacă nu veți fi fiind de acord cu ideile exprimate în cele două articole, pe care vi le re-trimit - aş dori mult, totuși, să le citiți în forma lor ...corectată, **curățată de zgurile clipei!**

Bună ziua,

Mii de mulțumiri pentru că îmi trimiteți cu regularitate "pâinea de pe vatră"..cum ar zice moldovenii... Și, totodată, mai am o rugăminte caldă la dvs. Trimiteți-i și colegului meu Barbu, care nu îndrăznește să vă roage!! Adresa lui este **nic_barbu@yahoo.com**.

Încă o dată vă mulțumesc! Dacă aveți posibilitatea să le trimiteți pe toate, ar fi și mai frumos!

ANGELA OLARU

Mulțumiri, am transmis revista și unui coleg arheolog, care se ocupă de noile descoperiri din Valea Bistrei, sat Zăvoi, în aval de Porțile de Fier ale Transilvaniei, pentru ipoteza Gligor Hașa, cu atât mai mult cu cât, din descoperirile de la Zăvoi, percepția asupra perioadei primului război daco-roman se poate modifica în raport cu varianta oficială de până cum. Implicit, asupra poziționarilor cetăților sau valurilor de apărare etc. Cu toată stima,

ADA CHISĂLIȚĂ CRUCEANU

Domnule Băciut,

Vă mulțumesc frumos pentru **Vatra Veche** 9, 2009, ca și pentru cele expediate anterior. Felicitări pentru munca Dvs splendidă și folositoare literaturii! Am o mare rugăminte, dacă puteți să îmi spuneți de unde aş putea procura cartea lui Gligor Hașa, Hațeg, adevărata Sarmisegetuza, a cărei cronică o publicați la p. 28, din acest număr. Mi-ar fi de mare folos să aflu, eu fiind în afară de romancier și arheolog! Vă îmbrățișez!

Mii de mulțumiri pentru revistă și cele mai sincere urări de prosperitate din partea lui Ion Roșioru !

Domnule Băciut,

Vă mulțumesc din suflet pentru revistă, recunosc că am deschis cu inima stransă e-mailul de frica virușilor care se mutiplică cu viteză exponențială, dar cu atât a fost mai mare surpriza să descopar un "bulgăre de lumină", de care aproape uitasem *adevarata cultură*.

Revista d-voastră m-a trezit din amoroșie, m-a făcut să fiu mândră că sunt ardeleană și mă obligă să fac și eu ca și voi, să-mi pun tot sufletul în slujba celor ce au nevoie de lumină.

Vă mulțumesc că existați și prin ceea ce faceți aduceți numai bucurie, pe curând !!!

Toate cele bune,

RODICA MATEI,

Brașov

Călin Bogătean, pictând „Biserica din copac”

6. Dulce harababură : Europeana Eniko Szilagy

Pare bizar dar pe Eniko am cunoscut-o acum vreo cinci ani la un fel de serbare câmpenească a Legiunii Străine la Fortul Nogent de lângă Paris!...

Da, da, actrița Eniko Szilagy, cea care ne-a rămas în minte tuturor prin rolurile ei în teatru și în film...care a jucat o bună bucată de vreme pe scena Naționalului târgu-mureșean.

Și dacă nu mai aveți noutăți despre ea, vă voi spune eu.

Ei bine Eniko e **una din cele mai europene artiste** pe care le cunosc, dacă pot să spun asta...

Ce căutam amândouă la fortul *Legion étrangère* ? Ei bine, asta e o altă poveste, colaterală, poate de povestit altădată, să zicem că eram amândouă invitate acolo pentru o serbare câmpenească, cu diferite gustări militare ... într-un decor neobișnuit dar plăcut, chiar în interiorul fortului... la vreo douăzeci de kilometri la sud est de Paris.

Dar ce a mai făcut Eniko după ce a plecat din România ?

Căci despre cea din România ne aducem aminte cu toții. Pot să vă spun că a avut trei evoluții diferite în cele trei țări în care s-a instalat, adică Ungaria, Belgia și Franța.

A făcut în continuare teatru în Ungaria și apoi, după ce s-a tras spre zona franceză a Europei s-a lansat într-o carieră de cântăreață de o factură cu totul aparte, acompaniată de un pianist și evoluând într-un repertoriu de-a dreptul curajos.

De ce zic asta? Pentru că a început de pildă să cânte repertoriul cântăreței Barbara care este pentru francezi un fel de mit. Noi, în mintea noastră, o știm pe Mireille Mathieu care de altfel e bine merci în viața de zi cu zi, și cântă la fel de patetic și demodat *La Marseillaise* la serbările de 14 iulie.

În schimb Barbara a fost, cum ziceam, o legendă. Să te atingi de îngerul lor sfânt și să ai și succes, asta da, provocare.

Ce mai cântă Eniko ? Păi, nici mai mult nici mai puțin decât repertoriul Mariei Tănase, și a făcut succes și cu acest lucru. Vocea lui Eniko e amplă, învăluitoare, dramatică și emoționantă iar evoluția ei pe scenă copleșește.

Interesante sunt celelalte două « expediții culturale » pe care artista le-a făcut : în lumea lui ...Kurt Weill (1900-1950), o lume mai mult aproape de lumea mai nemțească, accesibilă unui public bine definit.

Weill avea de fapt o formație muzicală nemțească, fiind educat la Berlin, unde avea să se instaleze din 1921, colaborând cu F. Busoni. Compozitor de muzică simfonică și de operă, Weill avea să fie influențat definitiv de întâlnirea emblematică cu Bertold Brecht, pe textele și libretele căruia avea să compună mult.

Opera sa *Țarul se lasă fotografiat* a făcut un scandal enorm în epocă, devenind astfel, celebră. Evident în scurt timp în condițiile ascensiunii național- socialismului nazist, opera lui fiind total interzisă el pleacă la Paris prin 1933, apoi la Londra, apoi în Statele Unite ca un evreu răătăcitor gonit de vântul nebuniei națiunilor din Europa sa natală.

Toată durerea și toată revolta, toată nostalgia și toată înfrângerea sunt adunate, toate, în compozițiile sale. Poate asta a atras-o pe Eniko la Weill iar interpretările ei sunt pe măsura dramatismului adunat în portativele acestui artist.

Uneori Eniko își scrie singură textele ca în acel « Klausenbourg » despre Clujul copilăriei sau când spune într-un credo de artistă « Mon ciel est un carton bleu noir / Ma terre est une scène – ébène/Mes étoiles sont dans les boîtes de lumière. » adică : *Cerul meu e un carton albastru închis, Pământul meu e o scenă de lemn, Stelele mele sunt luminile reflectoarelor.*

Dar, cred eu, cea mai interesantă dintre zonele ei de acces în lumea muzicii în care *actrița și cântăreața* fac un fel de front comun artistic, este cea legată de Jean Musy, un compozitor francez cunoscut mai ales pentru muzica sa de film dar

care a compus special pentru ea câteva cântece.

Eniko Szilagz și-a făcut loc în lumea pariziană, a făcut concerte pe scene diverse, la *Théâtre de la Vieille Grille* – *Un kaddish pour Barbara* de pildă .Alt spectacol, de astă dată pe o scenă din estul Parisului la *L'Archipel cinema-theatre* – (în

boulevard de Strasbourg) se cheamă **Eniko Szilagy**
chante Kurt,WEILL, Boris Vian.

Eram la Paris când centrul cultural român a găzduit-o în sala aurie de la Hotel de Bheagues , (cea cu care oficialii noștri se comportă în general de parcă le-ar aparține, uitând că faptul că dacă o avem,asta e un joc al simplu al istoriei, al gospodăririi altora și mai ales al hazardului...)

Un spectacol excelent care nu a avut parte de nici un fel de mediatizare, într-un fel de delăsare tipică acestui gen de instituții , lasă-mă să te las, care m-a uimit, un spectacol la care abia de reușisem să invităm câteva persoane ... Nici un « ajutor » venit de la alții nu era acceptat, totul s-a făcut într-un fel de secret al conspirației...

Calitatea de cetățean român se pare că nu o ajută pe Eniko de loc, nici aceea de unguroaică născută la în Ardeal, căci nici în România n-o cheamă nimeni să cânte, se pare că artiștii noștri trebuie să se descurce de unii singuri și că apartenența la spațiu e ceva în absolut.

Trebuie cu alte cuvinte, să uităm că am avea vreun sprijin oarecare...

Dar mai e un spectacol pe care l-a făcut, imaginați-vă ce bucurie artistică : a cântat o seară cu Georges Moustaki...

Ce legendă, ce emoție sublimă... Mi se pare ... în linia noastră mioritică punitivă că e aproape normal ca oficialitățile noastre s-o ignore pe Eniko : prea îi merge bine în Europa, (ș - are oi mai multe...etc) !!

E drept că puțini sunt artiștii români care să poată spune că au parcursul ei, să fi reușit într-un mod european atât de integrat, să facă mereu proba tenacității lor artistice, a adaptării și capacității de schimbare dar și a unei sinteze artistice cu totul personale, a unui talent de excepție precum ea.

Ce de roluri extraordinare a făcut ea în teatru, deopotrivă român și maghiar ,în România și în Ungaria, mă uit doar la câteva titluri căci a jucat în piese de Marguerite Duras,Samuel Beckett, Heiner Müller, Gábor Görgey, Luigi Pirandello, András Visky, Euripide (în Électre era, Clytemnestre)în Ibsen, în Pam Gem, rolul Marlène în *Marlène Dietrich*). Apoi a fost *Marie Stuart* în piesa cu același nume de Friedrich Schiller și în adaptarea după Feodor Dostoievski , *Crimă și pedeapsă*, înThorton Wilder, Eduardo de Filippo, Federico García Lorca,Carlo Goldoni (în *Mirandolina*)în Viktor Jacobi ,Eugene O'Neill, Arthur Miller,László Németh, William Shakespeare, Bertolt Brecht,

George Bernard Shaw și Ion Luca Caragiale...Lista e evident incompletă...

A trecut ceva și de la rolurile ei din filmele « *Domnișoara Aurica* » sau din comedia lui Saizescu, *Secretul lui Bachus*, din *Ultima noapte de dragoste* în care a distribuit-o Sergiu Nicolaescu ,din *Falansterul* lui Savel Știopu sau din *Capcana mercenarilor* , în *Horea* sau în *Bietul Ioanide*...sau în *Misterele Bucureștilor* al lui Nicolae Mărgineanu.

Ce mai roluri de film și de teatru a făcut Eniko în România.

Mie o să îmi rămână pentru mereu imaginea ei din personajul Mona, din *Steaua fără nume* pusă în scenă pentru teatrul de televiziune de regizorul Eugen Todoran. Un rol care i se potrivea mănășă și în care Eniko exprima una din valențele ei cele mai interesante : enigma.

Cum scria Tibor Veress, un cronicar maghiar, la Budapesta, despre un recital al artistei : *Eniko Szilagy nu cântă cele optsprezece cântece : ea și le « injectează » în suflet.Actrița transmite o sensibilitate și o bogăție pe care, chiar și cei care nu știu limba,o descifrează în înțelesurile ei ,căci e vorba despre decepție, copilărie, patrie sau dragoste. »*

În Belgia, la participarea ei la « *Les jours musicaux de Tournhout* » e numită « étoile itinerante » considerată mereu surprinzătoare în interpretarea pe care o dă cântecelor lui Jacques Brel (alt curaj nemăsurat, să le cânti belgienilor din Jacques Brel, care e zeul lor...)

Nu știu ,mi-e greu să adun totul în câteva rânduri, sunt zeci de amănunte, de decupaje de presă, de idei, uitați-vă pe site-ul ei oficial internet , care e foarte bine făcut, complet și pe care o puteți și asculta un pic, cu o tristă, melancolică evocare a Clujului copilăriei...

Eniko e un exemplu de artistă cu adevărat europeană, pornită din Transilvania noastră, despre care cântă cu drag și cu suflet, o artistă pe care ar trebui să o ascultăm, să

o urmărim, să ne mândrim cu capacitatea ei de a face o carieră în această nouă Europă unită, să îi elogiem interculturalitatea, obiectivitatea, talentul și inteligența. Chiar nu pricep de ce nu facem toate astea...

CLEOPATRA LORINȚIU

În pragul unui vis împlinit

Noi aspecte legate de realizarea proiectului de constituire a Bibliotecii „Ion Minulescu” din Nürnberg.

În perioada ultimelor luni Biblioteca Județeană Mureș a fost gazda unor evenimente culturale inedite legate de constituirea unei biblioteci românești la Nürnberg. Implicarea bibliotecii județene în acest proiect s-a realizat pe baza unui parteneriat încheiat între Platforma culturală AȘII ROMÂNI, din Nürnberg, reprezentată de Ionela van Rees-Zota și Biblioteca Județeană Mureș, reprezentată de Liliana Moldovan.

În acest context un loc aparte ocupă campania de colectare de cărți desfășurată în vederea constituirii fondului de carte românească a Bibliotecii „Ion Minulescu” din Nürnberg. Așa cum prevede proiectul de constituire a bibliotecii, strategiile de organizare și funcționare a acestei organizații culturale se bazează pe 5 obiective hotărâtoare :

1. oferirea unor servicii culturale care să satisfacă nevoia participării comunității românești o mare varietate de activități și manifestări culturale specifice națiunii române

2. constituirea unui centru de socializare și de informare comunitară

3. diseminarea ținutului informațional al colecțiilor de documente prin oferirea unor servicii de lectură eficiente

4. formarea unui mediu instructiv educațional menit să favorizeze schimburile interculturale și să pregătească integrarea noilor membri ai comunității în societatea germană

5. promovarea culturii naționale și îmbunătățirea imaginii României peste hotare

Pentru a fi mai aproape de interesele de lectură specifice românilor din Nürnberg, constituirea fondului de documente al viitoarei biblioteci s-a realizat pe baza donațiilor de carte primite de la edituri, scriitori, alte biblioteci județene, persoane fizice și fundații culturale.

Strategia de selectare a cărților obținute cu titlu de donație s-a bazat pe 3 criterii esențiale de selecție și anume :

- valoarea conținutului informațional al colecției
- înfățișarea documentelor
- notorietatea donatorului
- locul deținut de editură pe piața de carte

Importanța acordată ofertei editoriale s-a aflat în strânsă legătură cu necesitatea procurării de cărți din toate domeniile culturii și practicii umane insistându-se mai mult asupra cărților din domeniul literaturii române și universale, a cărților despre istoria, geografia, arta și cultura românească, a cărților pentru copii și a dicționarelor și enciclopediilor.

Originea acestor donații este variată. Ele au fost obținute prin colaborarea cu biblioteci județene : Biblioteca „Petre Dulfu” din Baia Mare, Biblioteca „Octavian Goga” din Cluj, Biblioteca „George Barițiu” din Brașov, Biblioteca „Gh. Asachi” din Iași. De mare folos a fost implicarea generoasă a editurilor : Polirom din Iași, Limes, din Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, din Cluj Napoca, Editura Nemira din București, Editura Allfa, din București, Cartea Sonoră din Timișoara ș.a. Printre participanții la campania de strângere de cărți se numără Asociația Română pentru Patrimoniu din București, Biblioteca Academiei Române și Fundația “Noi citim”, cu sediul în București.

Succesul activităților de colectare de carte s-a datorat cetățenilor târgumureșeni și iubitorilor de carte din țară, care au donat 722 de cărți din domenii diferite, destinate unor categorii variate de cititori. Colecția de carte provenită de la editurile și instituțiile colaboratoare cuprinde 560 de titluri, iar numărul de volume din fiecare titlu variază de la 1, la 3 sau 5 exemplare.

Desigur mai sunt unele etape de depășit. Campania de colectare de cărți și de căutare de noi colaboratori nu s-a încheiat și va continua până în 15 noiembrie 2009. Strategiile organizatorice trebuie adaptate mereu noilor oportunități. Importantă rămâne ideea succesului realizării unei colaborări competente între biblioteci, edituri, cititori și fundații culturale, în vederea asigurării continuității limbi române și a îndeplinirii visului celor 40.000 de români care trăiesc în zona Nürnbergului de a participa la lecturarea unor cărți editate în limba română.

LILIANA MOLDOVAN

Film

SUFLETUL LUI DON QUIJOTE ȘI CORPUL LUI SANCHO PANZA

Trăim în plin pragmatism, iar ideile care nu se finalizează în practică sunt dezaprobat, privite cu ostentație. Și atunci visarea, poezia ... nu mai au loc? Unde sunt morile de vânt? Dacă idea e covârșitoare, dacă pasiunea dă sens unei vieți, atunci Tartarin din Tarascon nu rămâne un erou? Am avut șansa de a ajunge la Tarascon, cu ocazia unui festival de teatru și am vizitat casa celebră, pe drumul dinspre Avignon, la intrarea în Tarascon. Exact cum descria Alphonse Daudet – cu balcon în spate, cu pereți albi, volete verzi, arbori exotici, ba chiar un baobab. Autorul insistă în a ne dezvălui că “toată casa are un aer eroic, chiar și grădina”. În birou se află diverse arme atârinate, iar pe un afiș scrie: “Arme încărcate, atenție!”. Pe o masă așteaptă cărți de aventuri și de vânatoare. Tartarin are vreo 45 de ani, e mic, puternic, un adevărat “rege”, într-un ținut în care vânatul lipsește (în afară de acel iepure bătrân ce bântuie mereu nepris). Duminica toți merg la vânatoare. Tartarin simte gustul aventurii. Daudet crede că eroul are sufletul lui Don Quijote și corpul lui Sancho Panza. Exact: doi în același om. De ce n-a părăsit încă Tarasconul? Iată cum, citind o carte de aventuri, Tartarin – Quijote strigă: “Plec!”. Iar Tartarin – Sancho se gândește la reumatisme: “Rămân”. Toți locuitorii merg duminica la vânatoare. Mănâncă, beau, aruncă în aer pălăriile și trag în ele. Normal că Tartarin a ajuns rege, întrucât pălăria lui era cea mai ciuruită.

Alphonse Daudet s-a născut în 1840 la Nîmes. Studiază la Lyon și ajunge la Paris în 1858. La început rabdă foame și frig, apoi începe colaborarea la ziarul *L'Universel*. Nu vom uita *Scrisori din moara mea*, *Jack*, *Regii în exil*, *Povestiri de luni*, etc. În 1961 o boală cicălitoare îl îndeamnă la odihnă. Verșorul său Henry Reynaud îi propune o călătorie în Algeria. Vibrația comică și satirică se concretizează în *Tartarin de Tarascon*, *Tartarin în Alpi*, *Port – Tarascon*. Cu arma râsului, cu marca realistă, Daudet persiflează cu accente epice hotărâte, pendulând între duioșie și grotesc.

În 1934 regizorul francez Raymond Bernard concepe filmul *Tartarin*, după scenariul renumitului Marcel Pagnol. În distribuție – Raimu și Fernand Chaplin. Un film dinamic, alb-negru, în spiritul lui Daudet (mult mai reușit decât filmul din 1962 realizat de Francis Blanche, cu Michel Galabru). Tartarin pleacă în Africa să vâneze. Finalul e adorabil: cămila din deșert aleargă pe lângă trenul care-l readuce pe Tartarin în Tarascon. Deși vrea să se ascundă de prieteni, Tartarin nu scapă de aura de erou. Nevoia de mitizare e imensă (precum azi iconoclastia e în floare!). Filmul pare o mișcare animată de bălci, de circ, cu personaje pitorești. Sigur că Raimu e ... Tartarin în persoană, de la alura fizică, la bravada umbrită de stângăcii de mitoman. Să nu băgăm de seamă mustățile prost lipite pe fețele unor actori. Să ne lăsăm seduși de poezia încăpățănărilor iluzorii.

ALEXANDRU JURCAN

SUMAR 10/2009

Suflet demn și incoruptibil, Ion Hadârcă, de Claudia Șatravca/2

O comoară bibliografică inestimabilă destinată Bibliotecii “Târgu-Mureș” din Chișinău, de Liliana Moldovan/3

Poeți din Basarabia: LEONARD TUCHILATU ȘI VREREA DE A FI, de Adrian Dinu Rachieru/4

VATRA VECHE DIALOG cu DUMITRU CHIOARU, de Valentin Marica/7

Ion Vlad -Lectura ca destin, de Gheorghe Glodeanu/10

Mulțumesc, Domnule Profesor, de Adriana Felseghi/12

Filtre: Pânza de păianjen sau capcanele poeziei, de Elena M. Cîmpan/13

Cuibul poemelor, de Elena M. Cîmpan/14

Fericiri, călătorii, iubiri, de Elena M. Cîmpan/14

La curțile prieteniei, de Claudia Voiculescu/15

Alex Bodoli sau copilul cu lacrimă albastră, de Monica Mureșan/16

Dantelă de Babilon, de Octavian Curpas/17

Gabriela Ravaru – Goudenhoofd, de Eugen Evu/20

Poeme de Dumitru D. Silitră/21

Viermuiala orientală, de Adrian Țion/21

Florin Smarandache la 55 ani/27

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII Biserica de piatră „Înălțarea Domnului”, Târgu-Mureș, de Nicolae Băciut și Gheorghe Nicolae Șincan/29

Vasile cel Mare, model al intelectualului creștin, de Irina Iorga/32

Versuri de Adrian Botez/36

Starea prozei, Gemenii lui Mihalache, de Anica Facina/37

Poeme de Mirela Neagoș/38

Note canadiene scrise pe genunchi (II), de Darie Ducan/39

Linda Bastide –poezia ca magie a memoriei, de Eugen Evu/41

Poeme de Linda Bastide, traducere de Elisabeta BOGĂȚAN/43

Poeme de Tomaso Romano, traducere de Eugen Evu/44

Poeme de Denise Riley, Traducere de Eugern Evu și M. Zavati Gardner/44

Prietenii mei, poezii internațiFlorin Cernat.

Prezentare de Mariana Cristescu/45

Poeme de Ion Roșioru/47

Scena. Cornel Popescu în zi aniversară/48

Curier. De la „Vatra” veche la noua „Vatra veche”/53

Dulce harababură: Europeană Eniko Szilagyi, de Cleopatra Lorințiu/55

Noi aspecte legate de realizarea proiectului de constituire a Bibliotecii „Ion Minulescu” din Nürnberg, de Liliana Moldovan/56

Film.SUFLETUL LUI DON QUIJOTE ȘI CORPUL LUI SANCHO PANZA, de Alexandru Jurcan/58

Album/59

Autori mureșeni/59

Album

Poetul Ion Hadârcă la Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău

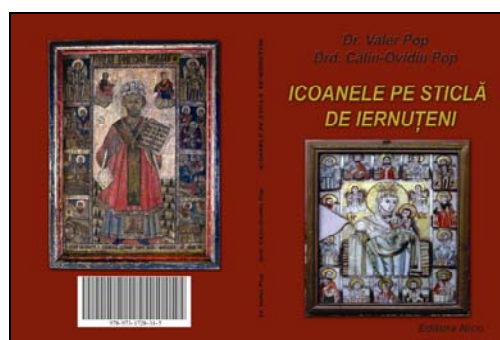
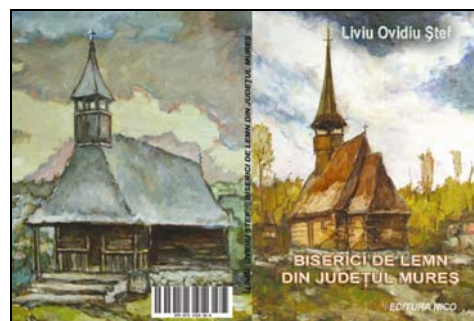

Întâlnire la statuia lui Eminescu din Cernăuți, de Ziua limbii, septembrie 2009 – Dumitru Covalciuc, Dimitrie Poptâmaș, Rodica Puia, Carol Puia, Nicolae Băciuș, Anica Facina...

Darie Ducan, la Ottawa, Canada

AUTORI MUREȘENI

OCHIUL CICLOPULUI

Călin Bogătean și „Biserica din copac”

Starea prozei

(suplică în trei părți)

“...de-atâtea servituți feudale, nu ne mai rămâne o câblă de grâu – pentru biata noastră foamă!...pentru bietul nost’grai – n-avem urechi! ni le-au astrucat cu lut magnații – ca să nu ne mai auzim și să-l uităm!... pentru biata noastră doină- n-avem frunză care să se zbată!...au năclăit-o și au îngălat-o și îmbălat-o cu zoaia privirii lor!... și n-avem – câtu-i țara – loc nici pentru coasă – de osânza domnilor!...

aaa!... nicola ursu din albac, unde e adevăru’?...pe înscrisurile ferfenițate sub șa în

Director de onoare

MIHAI SIN

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Eugen Axinte, Mariana Cristescu,
Răzvan Duncan, Eugen Evu, Mioara
Kozak, Lazăr Lădariu, Cristian
Stamatoiu

goana calului și călărețului venetic – pe care de o mie de ani îl hăituiesc toate trei regnurile băștinașe?... ori munții acestei dacii – unde de la traci și geți – și mai din vechime neștiută! – intrăm în piatră până-n glezne! până-n genunchi! până-n umeri – dacă-i trebuință – da nu slăbim din împins în sus ceru’! cu toate albastre și lucitoare mărunț ale lui!... ca să nu rămână loc poruncilor pentru aripă, văzdoagelor să se zbenguie și mierlei- să ne ducă mai departe – în cântec – nația!...

[...] așa că, iată-ne iar călătorind spre viana - strâmbătatea ta! că... nici nu e musai să ajungem! de trebe numaidecât să mergem într-acolo! trebe numaidecât să mergem! sau, într-altcotrouva!...până ni se întâresc îndeajuns oasele - pentru ca să putem sta în picioare la noi în munți și trăi în picioare – la noi în munți! și... muri în picioare – la noi în munți!...că, fătul de moț are carne pe el numa cât să nu i se risipească ciolanele - mai nainte de-a se fi ajuns din creștere cu securea în dreptul beregății nemeșului!... și apoi – vrednic și vertical! – să se adauge cremene la cremenea părinților!
[...]

DARIE MAGHERU

(Din “nicola ursu din albac”)

Corespondenți : Bianca Osnaga, Melania Cuc, Elena M. Cîmpan, Iulian Dămăcuș, Darie Duncan, Cleopatra Lorințiu, Ioan Matei, Victor Știr, Claudia Șatravca (Chișinău), Andrei Fischof (Israel), Daniel Renon (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Dwight Luchian-Patton (SUA)

2044-0952

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2009 *Email : nbaciut@yahoo.com *Adresa redacției: Targu-Mures, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine exclusiv autorilor.